

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIZNICA

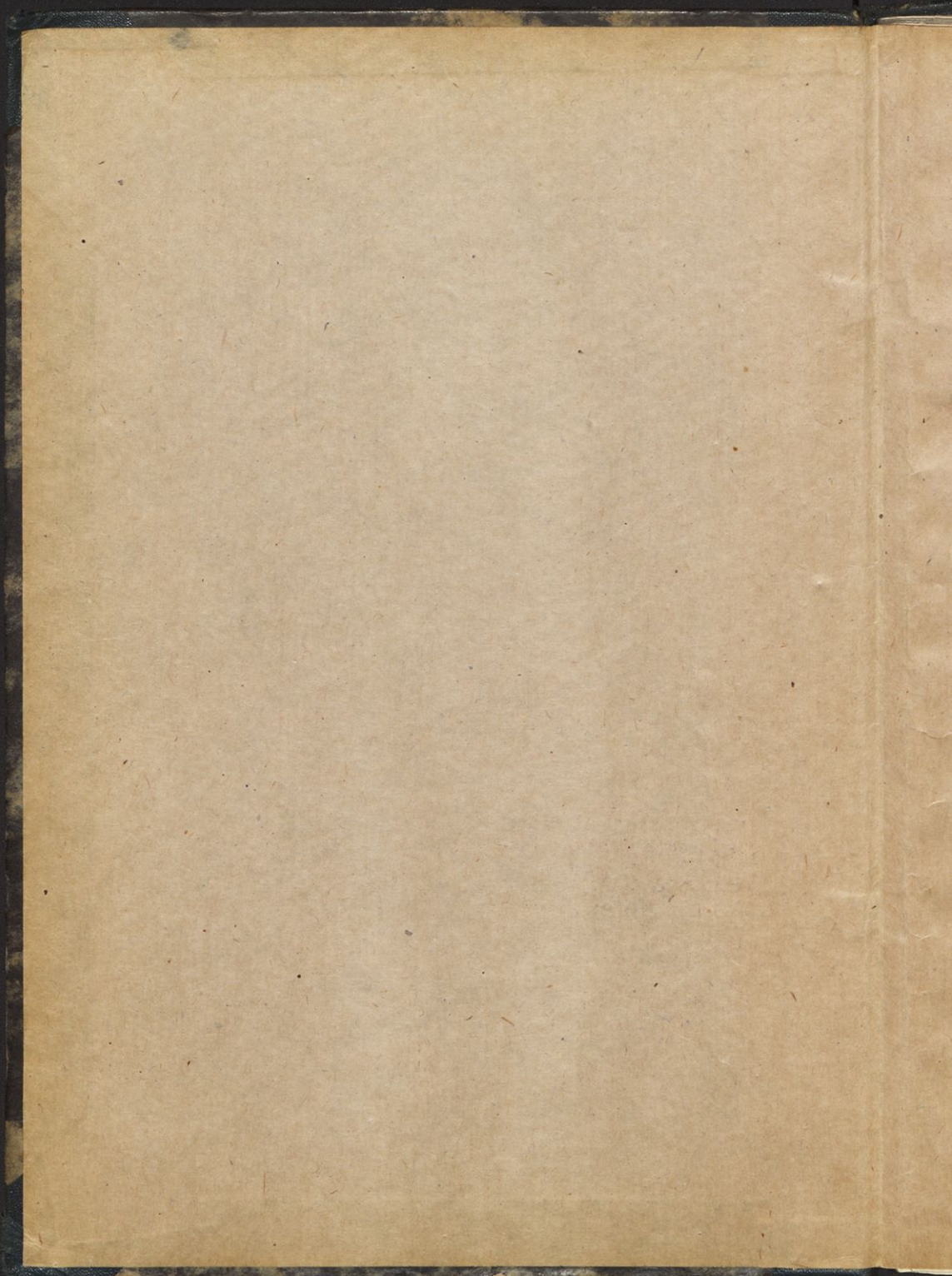
DS

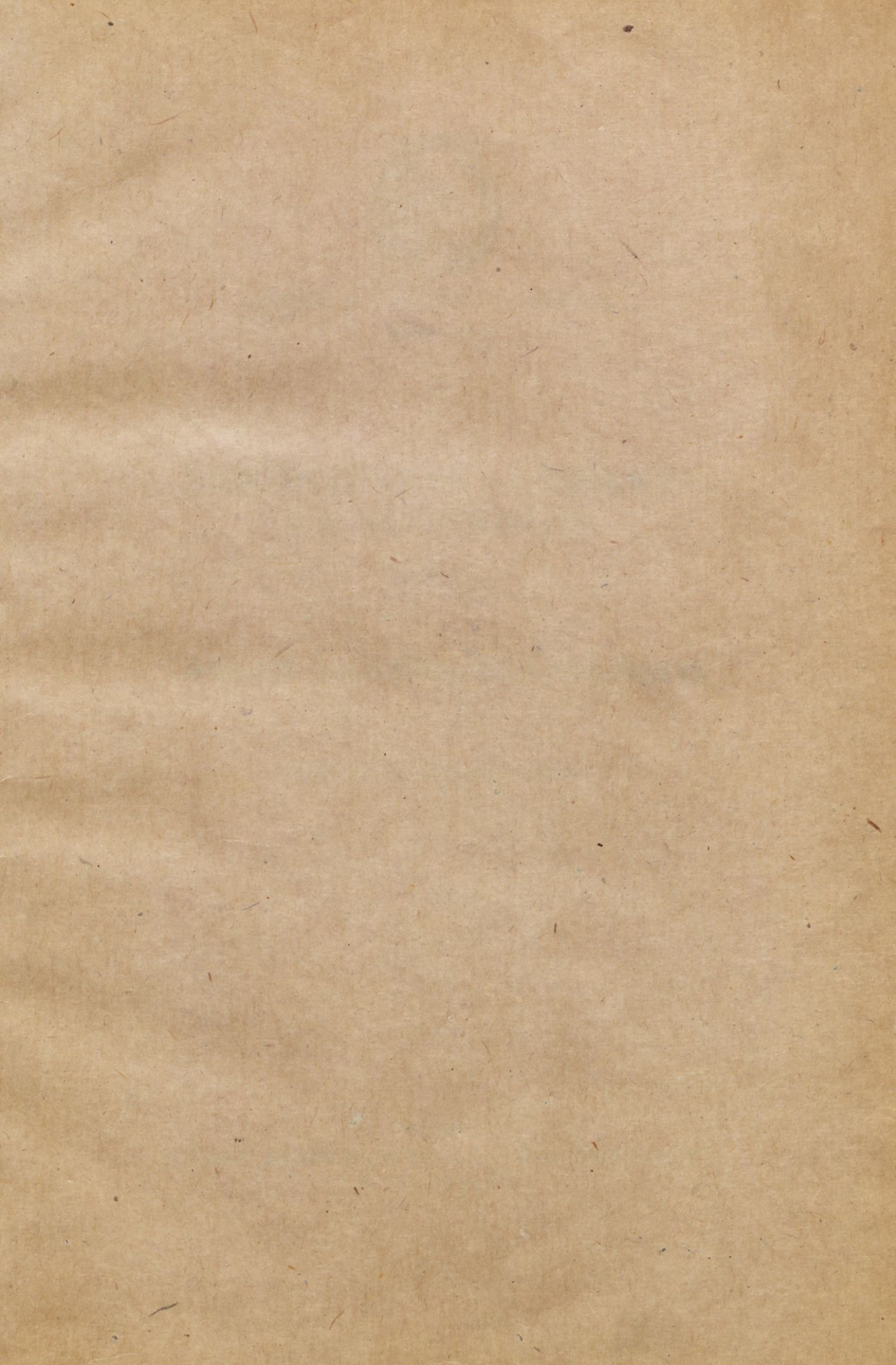
II 60 212₂

094801907

COBISS e

VIRI ZA ZGODOVINO SLOVENCEV

Knjiga druga

SREDNJEVEŠKI URBARJI
ZA SLOVENIJO

Zvezek drugi

URBARJI SLOVENSKEGA PRIMORJA

OBJAVIL MILKO KOS

I. del

1948

IZDALA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
V LJUBLJANI

FONTES RERUM SLOVENICARUM

Tomus II

URBARIA AETATIS MEDIAE
SLOVENIAM SPECTANTIA

Volumen II

URBARIA LITORALIS SLOVENICI

OPERA M. KOS

MCMXLVIII
EDIDIT ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM
LABACENSIS

VIRI ZA ZGODOVINO SLOVENCEV

Knjiga druga

SREDNJEVEŠKI URBARJI ZA SLOVENIJO

Zvezek drugi

URBARJI SLOVENSKEGA PRIMORJA

7. del

51203

OBJAVIL MILKO KOS

1948

IZDALA AKADEMIJA ZNANOSTI IN UMETNOSTI
V LJUBLJANI

110

SPREJETO NA SEJI
RAZREDA ZA ZGODOVINSKE IN ZEMLJEPISNE VEDE,
ZA FILOZOFIJO IN FILOLOGIJO
DNE 25. X. 1947

60212

b 1907/1948

Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani je pred osmimi leti v prvi knjigi svoje publikacije *Viri za zgodovino Slovencev* objavila skupino starejših urbarjev za slovensko ozemlje. Ob tej priliki sem o pomenu urbarjev kot virov za zgodovino v predgovoru k tej ediciji zapisal sledeče: Urbarji so glavni vir za poznavanje gospodarskega in socialnega položaja našega kmeta, pa tudi važen vir za zgodovino kolonizacije in posesti, razvoja in uprave zemljiških gospostev ter za znanje o naših krajevnih in osebnih imenih. Spoznanje o pomembnosti urbarjev za zgodovino slovenskega kmečkega človeka je moglo slovensko Akademijo znanosti in umetnosti prepričati, da spada kritična izdaja virov, ki se v tako veliki meri tičejo prav kmečkega dela našega naroda, med njene prvenstvene naloge. — Danes, ob objavi druge knjige starejših urbarjev za slovensko ozemlje, bi z navedenimi besedami znova hotel poudariti velik pomen, ki ga imajo urbarji za poznavanje naše preteklosti, predvsem za gospodarsko in družbeno zgodovino našega kmeta v fevdalni dobi.

V pričujoči knjigi objavljam starejše urbarje nanašajoče se na ozemlje Slovenskega Primorja, v kolikor so mi bili znani in dostopni. V prvem delu priobčujem obsežni tolminski urbar iz leta 1377; v drugem delu, ki bo, opremljen z imeniki za oba, prvemu sledil, bodo objavljeni urbarialni in njim sorodni teksti za ožje goriško ozemlje. Način objave je tak kot sem ga obrazložil v predgovoru k ediciji zgoraj omenjene prve knjige starejših slovenskih urbarjev. Obsežne razprave naj uvajajo in pripomorejo k razumevanju urbarialnih tekstov, objavljenih s potrebnim aparatom, imeniki krajev, oseb in stvari, kakor tudi pregledni zemljevidi naj olajšajo njihovo uporabo.

Viri za zgodovino Slovencev v primorskih straneh so malo znani in v kolikor so objavljeni opravljeno je to večkrat na pomanjkljiv način. Slovensko zgodovino je zgodovini Slovenskega Primorja in njenim virom posvečalo vse premalo pozornosti. Danes, ko je večji del Slovenskega Primorja osvobojen in priključen Federativni ljudski republiki Jugoslaviji je naša prav posebna dolžnost in naloga, da zamujeno popravimo in Slovensko Primorje s povečano vnemo vključimo v delo in delovne načrte slovenske znanosti. To med drugim hoče pričujoča publikacija slovenske Akademije znanosti in umetnosti.

M. Kos.

V Ljubljani, ob koncu septembra 1947.

Tolminski urbar iz leta 1377

TOLMINSKI URBAR IZ LETA 1377

UVOD

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Tolminski urbar iz leta 1377

Rokopis

Edini znani urbar o posesti oglejskega patriarhata na Tolminskem je iz leta 1377. Rokopis tega urbarja je hranil do končane prve svetovne vojne Državni arhiv (Haus-, Hof- und Staatsarchiv) na Dunaju, kjer je bila njegova starejša signatura 726, novejša pa W 211. Po prvi svetovni vojni je bil rokopis predan kraljevini Italiji. Danes ga hrani v prvi seriji svojih arhivalij pod številko 2 Državni arhiv v Trstu.¹

Rokopis je iz močnega papirja in šteje vsega 134 listov v višini 29,5 cm in širini 22 cm. Listi so sestavljeni v pole po 16 listov, vendar je nekaj listov izrezanih, nekaj pa kasneje prilepljenih. Vodno znamenje je gora s tremi vrhovi in križem na srednjem vrhu, ki po višini nadkriljuje oba stranska na desni in levi. Pismo glavnega teksta je gotška minuskula 14. stoletja; označiti jo moremo kot lepo in kaligrafsko. Vezava rokopisa je novejša.

Na prvi strani (folij 1) rokopisa je zapisano: M^o.III°.LXXVII°, indictione XV, tempore domini nostri Marquardi dei gratia patriarcha sanctae sedis Aquilensis. Druga stran prvega lista (fol. 1') je nepopisana. Na straneh 2 do 5 sledi pregled vsebine, urejen po posameznih upravnih enotah in vaseh. Strani 5' do 132 vsebujejo zapis glavnega teksta, vendar so nekatere strani vmes nepopisane. Strani 132' in 133' do 134' so nepopisane, na fol. 133 sta pa zapisani v površni kurzivi na italijanskem jeziku dve notici, datirani z letom 1451 oziroma 1452.

Razen teh dveh beležk v italijanščini je napisan tolminski urbar iz leta 1377 na latinskem jeziku, ki ga pa sestavlja več ni posebno dobro ob-

¹ F. Perroni, *Il R. Archivio di Stato di Trieste. Archeografo Triestino*, 42 (1927—28), 307. — F. Perroni, *Inventario generale delle carte conservate nel R. Archivio di Stato di Trieste e nella Sezione d'Archivio di Stato di Fiume, con note storico-archivistiche*, Trieste 1933, str. 33

vladal in mu je v latinski tekst očitno uhajalo njegovo znanje italijanskega jezika. Nekatero napake pri pisanju krajevnih imen bi kazale, da pisec slovenščini ni bil večč. Druge pogreške se dajo razložiti z nepazljivostjo pri prepisovanju. Od napak so v ediciji popravljene one, ki bi mogle biti v škodo pri razumevanju besedila.

Rokopis je pod označbo *Liber censualis ecclesiae Aquilegiensis* 1377 na kratko zabeležil C. Böhm v svojem katalogu *Die Handschriften des kais. und königl. Haus-, Hof- und Staatsarchivs* (1873). Obširneje sem ga opisal in obravnaval njegovo vsebino v razpravi *Tolminska gastaldija leta 1377* (Carniola, VIII, 1917, str. 1 do 15 in str. 147 do 162). Brez poznavanja te razprave je bil — ne brez napak — objavljen seznam vasi na folijih 2 do 5 našega rokopisa v publikaciji *Materiali per lo studio dell' amministrazione del patriarcato d' Aquileia durante il medio evo* (Udine, brez letnice objave, str. 3 do 7).

Pri obravnavi tega najstarejšega znanega tolminskega urbarja sem uporabljal številno arhivalno, neobjavljeno in v tisku objavljeno gradivo, od katerega največkrat citiram sledeče zbirke:

1. *Monumenta patriae Fori Julii*. Rokopis iz 16/17. stol., nekdam signaturo R 80 v Državnem arhivu na Dunaju, danes v Državnem arhivu v Trstu (prva serija, rokopis števil. 3). — Krajšam: Mon. patr. For.

2. *Thesaurus ecclesiae Aquilejensis opus saeculi XIV*. Objavil Joseph Bianchi (Udine) 1847. — Krajšam: Thes. eccl. Aquil.

3. V. Joppi, *Documenti Goriziani, Archeografo Triestino, nuova serie, XI* (1885) do *XIX* (1893). — Krajšam: Joppi, Arch. Triest.

Od mlajših urbarjev in podobnega gradiva sem mogel uporabljati:

Seznam vasi, ki spadajo pod Tolmin, sestavljen kmalu po letu 1535. Iz Državnega arhiva v Benetkah ga je objavil Ettore de Toni, *Variazioni dei confini nel bacino del Natisone*, *Rivista della Società filologica friulana*, III (1922), 30—32.

Sezname vasi iz dveh tolminskih urbarjev, iz l. 1591 in l. 1633, ki jih je objavil S. Rutar; vendar za urbarje ne pove, kje so hranjeni (Zgodovina Tolminskega, to je: zgodovinski dogodki sodnijskih okrajev Tolmin, Bolec in Cerčno ž njih prirodoznanskim in statističnim opisom, v Gorici 1882, str. 234, 235).

Nista mi bila dostopna tolminska urbarja iz l. 1598 in iz l. 1621, ki ju hrani Državni arhiv v Trstu (Perroni, *Inventario generale*, str. 33). Tudi mi ni bila mogoča revizija mojega prepisa tolminskega urbarja iz l. 1377, izgotovljenega že pred leti, s tekstom v njegovem sedanjem hranilišču.

Teritorialni in kolonizacijski razvoj Tolminskega

Dolina zgornje Soče s stranskimi dolinami je staro naseljitveno ozemlje. To izpričujejo številne najdbe iz dobe pred rimsko zasedbo, od katerih je najpomembnejše grobišče pri Sv. Luciji na mostu. Tudi v rimski dobi je bila pokrajina naseljena; prepregala so jo nekatera pota, ob katerih so bile postavljene ponekod zaporne utrdbe. Preostanki, izkopine in imena govore o krajih na Tolminskem v rimski in vobče v predсловenski dobi.

Ko so prišli Slovenci v svojo novo domovino, naselili so tudi porečje zgornje Soče. Našli so pa tamkaj še ostanke prejšnjega prebivalstva, ki so ga poslovenili. To jim je tudi posredovalo znanje nekaterih krajevnih imen, katerih se je posluževalo.

Prvi pojav Slovencev v teh krajih je staviti v dobo na prelomu od 6. v 7. stoletje, ko Slovenci v bojih z Langobardi in Furlani ob robu zgoranjeitalijanske nižine v to vdirajo, trajno naselitev pa v stoletja od 7. dalje. Seveda ni bila skraja slovenska naselitev tako obsežna kot je dandanašnja, pa tudi ne tako obsežna kot je razvidna iz urbarja, ki je osnova te razprave. Vendar nam pa prav podatki tega urbarja omogočajo razlikovati starejšo naselitev od mlajše, prvotno slovensko naselitev od kasnejše po načrtu izpeljane.

Pisani viri nam skoraj pol tisočletja po prihodu Slovencev ne govore o političnih in upravnih uredbah teh krajev. Šele v 11. stoletju se omenjajo v listinah prvič kraji na Tolminskem in šele v tem stoletju moremo iz virov neposredno sklepati na politične, zemljiške in cerkvene gospodarje tega ozemlja. Najbolj pomemben med njimi je bil oglejski patriarh.

Kdaj je oglejski patriarh prišel do svoje posesti na Tolminskem, o tem nimamo neposrednih podatkov. Eno mnenje je, da se je to zgodilo leta 1001, ko je cesar Oton III. podelil oglejski cerkvi in njenemu patriarhu polovico gradu Solkana, dalje polovico „vasi, ki se v jeziku Slovencev imenuje Gorica“ in polovico vsega kar se nahaja v imenovanih krajih in v mejah krajev med Sočo, Vipavo, Vrtovinskim potokom (Ortaona) in vrhovi Alp (iuga Alpium).² Po mnenju nekaterih naj bi bili vrhovi Alp v tej darovnici grebeni Julijskih Alp, ki so severna meja Tolminskega, tako da bi bil torej patriarh oziroma Oglej leta 1001 dobil tudi polovico Tolminskega.³ Vendar to ni mogoče. Darovnica točno omejuje posest, ki se more nanašati le na spodnji del Vipavske doline z Gorico;

² Monumenta Germaniae hist., Diplomata, II, 835, n. 402; 846, n. 412. — F. Kos, Gradivo za zgod. Slovencev, III, 1, 2.

³ C. Czoernig, Das Land Görz und Gradisca (1873), 477; 620, n. 1. — P. Paschini, Storia del Friuli, I (1934), 208.

nje vzhodna meja je Vrtovinski potok, ki s pobočja Trnovske planote teče v Vipavo, južna je reka Vipava, zapadna reka Soča, severna pa „vrhovi Alp“, to je Trnovska planota, nekdanj in še danes na kratko imenovana tudi „gore“.⁴ S kratkim Vrtovinskim potokom se vzhodna meja Tolminskega ne da obseči. Oglej je prejel polovico posesti v mejah omenjenega ozemlja, Tolminsko pod „vrhovi Alp“ je pa bilo nekdanj v celoti oglejsko. Le na ozemlju med Sočo, Vipavo, Vrtovinskim potokom in Trnovsko planoto se da dokazati posest naslednikov onega, ki je prejel v tem okolišju leta 1001 drugo polovico posesti, to je grofa Verihena in goriških grofov, ne pa na Tolminskem. Da je nemogoče razlagati darovnico iz leta 1001 v korist Tolmina je spoznal že zgodovinar Tolminskega Simon Rutar.⁵

Vkljub temu pa ni zametati misli, da ni mogel prav v tem času priti Oglej v posest Tolminskega. Po prenehanju velikih madžarskih pustošenj in navalov v Furlanijo in na ozemlje patriarhata, ki jih moremo staviti v približno polstoletno dobo 890 do 940, je tudi v območju oglejskega patriarhata v Furlaniji in v sosednjih predelih začelo novo življenje. Nosilec obnove postane v prvi vrsti oglejski patriarhat. V oglejskih patriarhih druge polovice 10. stoletja in 11. stoletja je našla krona zveste pristaše svoje politike in dobre čuvarje svojih interesov na robu imperija. Krona je patriarhe za njihovo zvesto politično privrženost bogato nagrajevala. To se kaže v velikih darovnicah, med katerimi je že omenjena podelitev posesti v štirikotu Soča—Vipava—Vrtovinski potok—Gore, končno pa v ustanovitvi svetne oblasti oglejskega patriarhata, to je v podelitvi krajin Kranjske, Istre in Furlanije (1077).⁶ V ta čas velikih darovnic krona na korist oglejskih patriarhov se mi zdi najprimerneje staviti prehod Tolminskega v posest oglejskega patriarhata. Na vsak način se je to moralo zgoditi pred ali pa najkasneje za časa patriarha Rabengera (1063—1068), kajti tega najdemo že v Tolminu, ko je sklenil z briksenškim škofom neko pogodbo.⁷

Napačno je mnenje, da je Tolminsko spadalo pod čedadski kapitelj, ki da si je s širjenjem krščanstva tamkaj pridobil tudi politično oblast in da je oglejski patriarh postal šele leta 1077 s podelitvijo krajine Furlanije vrhovni svetni gospodar tudi nad Tolminskim.⁸ Razlikovati nam je med neposredno zemljiško posestjo oglejske cerkve, h kateri je spadalo tudi Tolminsko; med oglejskim patriarhom kot svetnim knezom, kar je bil od leta 1077 tudi na Tolminskem in med oglejskim patriarhom kot vrhovnim cerkvenim gospodom, ki mu je kot takemu bil seveda podrejen tudi kapitelj v Čedadu. Prvi znani zapisani podatek o zvezah Čedada s

⁴ Vrtovinski potok = Ortaona: F. Kos v *Izvestjih Muzej. društva*, 5 (1895), 210.

⁵ Zgodovina Tolminskega, 29.

⁶ M. Kos, *K postanku slovenske zapadne meje. Razprave Znanstvenega društva. V/VI*, 362 dalje.

⁷ Redlich. *Acta Tirolensia*, I, 67. Gradivo za zgodovino Slovencev III, 227.

⁸ S. Rutar, *Zgodovina Tolminskega*, 27 dalje.

Tolminom je iz l. 1015: podelitev desetine v fari Volče kapitlju v Čedadu.⁹ Kot v Furlaniji so bile tudi na Tolminskem najstarejše fare podrejene čedadskem kapitlju: Volče, Bovec in Šentvidska gora, kasneje še Tolmin in Kobarid.¹⁰ Čedadski kapitelj je imel na Tolminskem duhovsko in cerkveno oblast, ne pa svetne; njemu je prvotno šla tudi cerkvena desetina.¹¹

Za obseg in meje oglejske posesti na Tolminskem nam daje podatke tudi naš urbar. Če prenesemo posestne razmere na zemljevid se pokažejo meje in obseg oglejske posesti na Tolminskem kot je zarisana na priloženem zemljevidu.

Na Bovškem je oglejska bovška dekanija štela po podatkih našega urbarja le dve vasi (Čezsoča, Log). Iz drugih virov je razvidno, da je na Bovškem segala oglejska posest v Trento, kjer se v 14. in 15. stoletju kot oglejska imenuje gora, danes planina Trebiščina (južno od Loga, višina 1401 m).¹² Na Bovškem, ki je bilo važno zaradi pota preko Predila na Sočo in Nadižo, so že sorazmeroma zgodaj pridobili posest svetni in cerkveni gospodje tudi od severne, to je od koroške strani.

Koroška samostana Osoje in Millstatt ter koroška škofija s Krke (Gurk) pridobivajo in razpolagajo v 12. stol. s posestjo v Bovcu in Kobaridu. Posest koroške gospode ob zgornji Soči je pa bila tej le preveč od rok; Korošci jo že v 12. stoletju zamenjujejo ali prodajajo na korist furlanskih cerkva, ki so bile tudi sicer v teh krajih bogate zemljiške posestnice, tako da od prve polovice 13. stoletja ne slišimo več o koroškem posestnem stanju ob zgornji Soči.¹³ Le škofija iz Bamberga na Nemškem, posestnica obsežne zemlje med Predilom in Beljakom, ki je tudi imela posest na Bovškem, se še 1290 in 1312 omenja kot lastnica vasi Kred pri Kobaridu. Ima pa tamkaj od Bamberga fevdno posest tudi oglejski patriarh.¹⁴

Mimo Korošcev so imeli v srednjem veku v Bovcu in na Bovškem posest še: posebno obsežno furlanski samostan iz Rožaca (Rosazzo); dalje goriški grofje, ki je bila urejena v poseben gospodarsko - upravni urad (officium); posest, ki je prešla od goriških grofov na njihove ministeriale; končno še razni furlanski plemiči, med njimi predvsem gospodje Villalta.¹⁵

⁹ G. M. de Rubeis, Monumenta ecclesiae Aquilejensis (1740), 493. — Gradivo za zgod. Slovencev, III, 34.

¹⁰ Schumi, Urkundenbuch... Krain, I, 141. Gradivo za zgod. Slov., IV, 815 (1192). — Rubeis, Mon. eccl. Aquil., 740. — Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I (1844), 468 (1321).

¹¹ Czoernig, Das Land Görz und Gradisca, 622, opomba.

¹² Četrtil del „montis de Plez qui dicitur Trabisina iure feudi domini patriarchae“ (Mon. patr. For., f. 106, l. 1328); podobno 1403 „montis ultra Pletium vocati Trubisina“ (l. c., fol. 113); po 1535: Terbisina (E. de Toni v Rivista della Società filologica friulana, 1922, 32).

¹³ Jaksch, Monumenta hist. duc. Carinthiae, I, 239; II, 7—9; III, 437, 438, 496, 528; IV, 12. — Gradivo, IV, 546, 547, 652, 686, 795, 923; V, 36.

¹⁴ Jaksch, Mon. Car., IV, 12, Gradivo, V, 36. — 1290: Villa Creda canalis Tulmini est domini episcopi Bambergensis (Mon. patr. For., fol. 23', 28).

¹⁵ Rožaška posest na Bovškem in Kobariškem po seznamih iz konca 15. in začetka 16. stol. (Gradivo, III, 385). — Rožac prejme 1256 od Rihenberških tri kmetije „in villa que dicitur Curia in Plez“ (Dvor pri Bovecu, kodeks W 594, fol. 120', v Državnem arhivu na Dunaju). — Mon. patr. For., fol. 104' (1313, 1315), 106' (1330), 107' (1334 ali 1337), 109' (1353), 129, 129' (1319). — Joppi v Arch. Triest., 19 (1894), 273.

Bovški okraj navadno niso šteli pod Tolminsko v ožjem pomenu besede. V starejših virih se našteva kot poseben okraj (contrata) ali gospostvo (dominium). Prvotna naselitev bovške kotline se je držala le ožje okolice Bovca. Bovec se ne imenuje le kraj sam, marveč celokupen okraj od velikega kolena Soče pri Žagi navzgor (in Plecz, in Plezo, in Pletio, contrata Pletii).¹⁶ Verjetno do 16. stoletja je bila nenaseljena Trenta.¹⁷

V odseku pri K o b a r i d u so bili zadnji kraji z oglejsko posestjo Svina, Kobarid in Drežnica. V Kobaridu je imel Oglej kmetijo, ki jo je dajal v fevd.¹⁸ Drežnica ni popisana v našem urbarju, kajti oglejska posest v Drežnici, ki je štela najmanj 12 kmetij, je bila, kot je to razvidno iz vrste listin od 13. do 15. stoletja, dajana v fevd.¹⁹ Okoliš z vasmi od Kobarida notri do Borjane in Breginja ni štel v tolminsko gastaldijo in je bil tudi še kasneje posebna upravna enota, ločena od ožjega Tolminskega.²⁰

Severna meja posesti oglejskega patriarhata na Tolminskem je omejena po gorskem grebenu, ki se iznad Kobarida vleče preko vrhov za Krnom (Vrata 2014 m, Veliki Lemež 2041 m, Lavševica 2003 m) do Bogatina (2008 m) in odtod dalje preko Kuka (2086 m), Vogla (1923 m) in Črne prsti (1844 m) do blizu Možica (1602 m) nad Sorico, kjer je meja zaobrnila proti jugu. Vasi na levem bregu Soče in na pobočjih Krna ter sosednjih gora so, po številu skoraj enake današnjim, popisane v urbarju iz leta 1377. Le za vasi Krn in Ravne, ki se v urbarju ne omenjata, bi mogli trditi, da sta nastali iz nekdanjih planšarskih postojank; nasprotno pa je Zaslup, ki se v urbarju navaja kot selišče s pol kmetije, danes planina.

Na desnem bregu Soče je šla meja tolminsko-oglejske zemlje od Matajurja (1641 m) na Kolovrat (1243 m) in se je zapadno od Volč zasukala v južni smeri tako, da je pri Dobljarju pod Sv. Lucijo dosegla in presekala Sočo. Livek ni spadal pod Tolminsko.

Južna meja oglejske posesti na Tolminskem je bila ustaljena na črti, ki je šla od Dobljarja ob Soči preko severnega roba Banjške planote, se držala v nadaljnjem poteku južnega visokega roba nad globoko vrezano reko Idrijco, preskočila Tribuško grapo in obsegla še zgornje porečje Idrijce.

Najbolj nestalna je bila v z h o d n a m e j a. To je odsek, preko katerega je že v predslovenski dobi vodila važna prometna pot od Poljanske Sore v okoliš današnjega Cerkna, nato iz doline Cerknice navzgor preko vasi Orehek in Bukovo v dolino Bače, ki jo je dosegla pri Koritnici in zatem ob Bači navzdol v dolino Soče. Zaporne utrdbe pri Novi Oslici

¹⁶ Mon. patr. For., fol. 75, 104', 106', 107', 109'

¹⁷ Rutar, Zgod. Tolminskega, 162.

¹⁸ Thes. eccl. Aquil., 204, n. 443.

¹⁹ Mon. patr. For., fol. 18, 46, 46', 47', 48, 98, 109, 125. — Thes. eccl. Aquil., 77, 383. — Bianchi v Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen, 21, 405. — Joppi v Arch. Triest., 15 (1890), 81. — Bragato v Memorie storiche Forogiuliesi, 9 (1913), 106. — Podatki o Drežnici iz let 1327, 1343, 1364 in 1377 pri Rutarju, Zgod. Tolminskega, 42.

²⁰ A. Mell, Erläuterungen zum Histor. Atlas der österreichischen Alpenländer, 1/4, 276.

na kranjski strani in pri Koritnici v dolini Bače, najdbe in tradicija o nekdanjih seliščih ter potih potrjujejo smer in obljudenost ob tem potu v pred-slovenski dobi.²¹ Smer in staro slovensko naseljenost v istem pravcu in obsegu dokazujejo podatki iz slovenske dobe. Za pomembnost tega prehoda pa govori pot, ki je še dolgo v novejšo dobo bil eden najvažnejših za zvezo med zgornjim Posavjem in zgornjim Posočjem z nadaljevanjem proti Furlaniji.²²

Ta prehod je vodil preko gozdov, ki so del velikega gozdnega pasu z razprostranjenostjo od Pivke in Vipavske doline na jugu pa do Bohinja na severu. Tam, kjer je bil ta gozdni pas najožji, to je med Poljansko Soro in Cerkljanskim, so vodili prehodi, ki so kazali pot prednikom slovenskih prebivalcev na Tolminskem.

Gozdnat teren je nedvomno pripomogel, da se v teh krajih dolgo časa ni mogla ustaliti trdna politična meja med Tolminskim in Kranjskim. Na kranjski strani je škofija iz Freisinga dobila leta 973 ozemlje ob Poljanski Sori navzgor približno do Hotavelj blizu Gorenje vasi.²³ Kar se je razprostiralo južno in zahodno odtod je bilo očitno še gozd, ki je pripadal kroni in v katerega je šele kasneje prodrla kolonizacija od kranjske strani.²⁴ Negotovost meja in politične pripadnosti ob njih ležečega ozemlja kaže listina iz leta 1063, s katero je škof iz Briksena in njegova škofija dobila od krone posest na ozemlju, ki ga moremo staviti med reko Idrijco in nekdanjo jugoslovansko-italijansko državno mejo južno od Cerknega.²⁵ Čeprav leži to očitno skraja še nenaseljeno ozemlje že v območju porečja Idrijce-Soče, torej ne na „kranjski“ strani, pravi vendar darovnica o njem, da je v krajini kranjskega krajišnika Udalrika, ki da je za daritev zaprosil in jo dovolil. Po drugi strani je pa listino overil kancler za Italijo, kar bi govorilo za ne-kranjsko politično pripadnost tega ozemlja v onem času. Kranjski krajišnik je torej tukaj, kot se zdi, v mejnem neobljudenem gozdnem pasu poizkusil razširiti svojo oblast proti zapadu. Vendar pa se mu v teh cerkljanskih hribih politično-teritorialna ekspanzija ni posrečila. O kaki oblasti Briksena v onih krajih ne slišimo poslej ničesar več.

Pač pa so Tolminci in Cerkljanci bili močnejši in so prodrli celo preko razvodja v „kranjski“ del gozdnega pasu. Ozemlje, ki ga je 1063 prejel Briksen je sicer dobilo svoje koloniste, toda — prejkone redki — se tamkaj niso obdržali, tako da je nekako sredi 13. stol. bil ta svet zopet neobljuden in neobdelan. Za časa oglejskega patriarha Rajmunda della Torre (1269—1299) so šteli 30 do 40 let, odkar se ondotni svet ni več ob-

²¹ Rutar, Zgodovina Tolminskega, 11, 12, 14 in v Izvestjih Muzejskega društva, 10 (1900), 59. — W. Schmid, Römische Forschung in Oesterreich, 1912—1924 (15. Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 1923—24), 189.

²² Rutar, Zgodovina Tolminskega, 67, 223.

²³ Gradivo za zgod. Slovencev, II, 445.

²⁴ P. Blaznik, Kolonizacija Poljanske doline, Glasnik Muzej. društva, 19 (1938), 12 dalje.

²⁵ L. Santifaller, Die Urkunden der Brixner Hochstifts-Archive 845 bis 1295, 32, n 27. — Gradivo za zgod. Slovencev, III, 228.

deloval. A še za časa tega patriarha, nekako v letih 1280—1290, ko je bil v Tolminu za gastalda Joannes Longo iz Čedad, je dobilo to ozemlje nove naseljence, ki so po posredovanju patriarha in njegovega gastalda prišli deloma iz Kamna in Čadre pri Tolminu, deloma pa iz kranjske freisinškemu škofu pripadajoče Oslice.²⁶ Tako so bile naseljene vasi Plužne, Otalež, Lazec in Jazne, od katerih je pa bila vas Jazne 1310 že zopet nenaseljena. Kolonizirano plužensko ozemlje (contrata Plusin) je bilo podrejeno tolminskemu gastaldu, ni bilo pa v upravnem oziru urejeno kot dekanija, ki je upravna oblika na ozemlju starejše kolonizacije, marveč kot rihtarija, ki je upravna oblika na ozemlju mlajše kolonizacije. Prebivalci pluženske rihtarije so uživali posebne pravice glede dajatev in davščin, tlake in sodstva, ki so bile zapisane v listinah. V našem urbarju obsega pluženska rihtarija vasi Otalež, Plužne, Lazec, Gorenja in Dolenja Mlaka, Gorenje in Dolenje Jazne.

Tolmin je pa v cerkljanskem odseku šel še preko razvodja, notri v stari mejni gozdni pas, v katerega je od nasprotne strani prodirala kolonizacija pod vodstvom freisinškega loškega gospodstva. Tolminci uveljavljajo tukaj svoje svetno-posestne in cerkvene zahteve ter kolonizirajo preko razvodja. Sredi 16. stoletja krčijo Tolminci onstran razvodnih gora v Davči severno od Cerknega rovt. Podporeznom na kranjski strani so se preko Petrovega brda naselili poleg Cerkljancev tudi sosednji nemški Rutarji s tolminske strani.²⁷ V začetku 17. stoletja uveljavljajo Tolminci zase ozemlje do potoka Hobovše, ob Kopačnici, do Hotaveljskega potoka in do Davče.²⁸ Ob Kopačnici nima 1629 Loka pravice do desetine. Nova Oslica na kranjski strani razvodja je bila vsaj delno kolonizirana po Tolmincih in spada še 1752 pod cerkljansko faro; 1630 pa štejejo od 26 rovtarjev v loški Davči (Podporeznom) 18 v faro Cerkno.²⁹

Razen v pluženskem ozemlju je prodrla kolonizacija od tolminske strani v obmejni gozdni pas na vzhodu še v dveh smereh: v porečje skrajne zgornje Bače in v porečje skrajne zgornje Idrijce.

V dolini Bače so prvotne slovenske naselbine segale le do Koritnice, torej do tam, kjer je nekdanj potekal rimski zaporni zid in do točke, kjer je stara pot obrnila iz doline preko hribov v Cerkno. Baška dolina od Koritnice navzgor je ozemlje pretežno mlajše kolonizacije, kar pa seveda ne izključuje, da je bila že pred njo znana pot preko Petrovega brda v Selško dolino in preko Baškega sedla v Bohinj in da so obstojale

²⁶ Joppi v Arch. Triest., 13 (1887), 65—69. — Mon. patr. For., f. 101: 1290, maj 10: Recessio 16 mansorum in contrata Plusin infra Talisach et Lasich iure ficti domini patriarche Vlrici de Camin de contrata Tulmin.

²⁷ P. Blaznik, Kolonizacija Selške doline (1928), 85, 86, 88, 89.

²⁸ Rutar, Zgodovina Tolminskega, 131—132 in v Schumijevem Archiv für Heimatkunde, I, 105. — A. Müllner, Geschichte des Eisens in Krain (1909), 634.

²⁹ Rutar, Zgodovina Tolminskega, 77. — F. Kos, Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja, 84, 295. — M. Kos v Carnioli, 2 (1911), 283. — P. Blaznik, Kolonizacija Selške doline, 86. — P. Blaznik, Kolonizacija Poljanske doline, Glasnik Muzej. društva, 19 (1938), 48. — M. Miklavčič, Predjožefinske župnije na Kranjskem, prav tam, 25/26 (1944—45), 28, 32, 60.

toč že pred prihodom novih kolonistov redke naselbine. Za take go-
vore krajevna imena slovenskega izvora. Glavnino prebivalstva je pa
dobila zgornja dolina Bače (od Koritnice navzgor) s stranskimi grapami
in pobočji šele proti sredi 13. stoletja, ko je tjakaj sredi gozda (in waldo)
naselil koloniste nemškega jezika oglejski patriarh Bertold (1218—1251).
Obseg in privilegiran pravni položaj tega nemškega kolonizacijskega
ozemlja moremo razvideti iz podatkov nekaterih listin iz leta 1310 in leta
1346 ter iz podatkov našega urbarja. Vasi tega kolonizacijskega območja so
urejene v posebni rihtariji Rut in so: (Nemški) Rut ali (Nemška) Ko-
ritnica, Trtnik, Stržišče, Grant in Obloke. V našem urbarju se omenjata
še nedoločljiva kraja „Signech Vinchiberch“ (Podbrdo?) in „Binchinuel“.
Koritnica v dolini Bače, kjer so prebivali Slovenci, se po prihodu Nemcev
imenuje tudi Slovenska Koritnica (Corithnich Sclaborum), dočim je Nem-
ška Koritnica ali Zgornja Koritnica (Corithniza theutonica, Coritnizza
todesca, Ober-Koritniza) staro ime za višje ležečo vas Nemški Rut.³⁰

Dolgo časa nenaseljena so bila pobočja in grape ob zgornji
Idrijci in njenih pritokih. V prvi polovici 14. stol., leta 1335 (dec. 20),
je tamošnje gozdnato ozemlje (territorium de nemoribus) oglejski patriarh
Bertrand podelil Konradu iz Neumburcha in njegovi ženi Jakobini, sta-
nujočima v Čedadu, in sicer v Kanomli (Columba), kjer se da napraviti
deset kmetij, ter ozemlje ob vodi „Bocha“ (Bela pri Idriji?), kjer je mogoče
napraviti eno kmetijo. Konrad iz Neuburga (Castelnuovo severno od Spi-
limberga v Furlaniji) je prav tega leta (1335) pridobil posest tudi drugod
po Tolminskem (Kojca, Kartečine, Selce).³¹ Meje leta 1335 podeljenega
ozemlja, ki odgovarjajo mejam kasnejšega deželosodnega okraja idrij-
skega, so v listini takole označene: od ene strani vas Jazne (Jasbina,
zadnja vas takrat že naseljene pluženske rihtarije, če gremo ob Idriji
navzgor), od druge strani Žiri (Giroc), od tretje strani pa kraj kjer izvira
Idrijca (Hydra). Posebne ugodnosti naj bi bile v prospeh kolonizacije v
tem gozdnatem svetu: vsaka kmetija naj plačuje le po 20 denarjev za
davek, kmetje naj imajo pravico ribolova v Idriji in lova v tamošnjih
gozdovih, ne smejo jih nadlegovati tolminski uradniki in imajo naj civilno
sedstvo (cum iurisdictione civili).³²

³⁰ G. D. della Bona, Osservazioni ed aggiunte k Morellijevi Istoria della Contea di Gorizia, IV, 18 (1856); V. Joppi, Arch. Triest., 13 (1887), 49—51; E. Turus v časopisu Forum Julii, 2 (1911), 247.

Literatura o Nemškem Rutu: St. Kociančič v Arhivu za povjestnico jugoslavensku, 3 (1854), 234—5. — C. Czoernig, Die vergessene deutsche Sprachinsel Deutschruth, Zeitschrift des Deutschen und österr. Alpenvereins, 4 (1875), 247—253. — Rutar, Zgodovina Tolminskega, 42—43, 221. — S. Rutar, Nemški rut na Goriškem, Kres, 2 (1882), 524—529. — C. Czoernig, Die deutschen Sprachinseln im Süden des geschlossenen deutschen Sprachgebietes (1889), 15—16. — Joh. Kostial, Ein Ausflug nach Deutschruth, v časopisu Adria, 4 (1912). — Joh. Kostial, Deutschruth, v časopisu Deutsche Erde, 12 (1913), 88—92 (s starejšo literaturo).

³¹ Mon. patr. For., fol. 145. — I. Orožen, Das Benediktiner-Stift Oberburg, 117.

³² Mon. patr. For., fol. 145, 145' (1335, december 20).

Kaže se, da so od tistih časov dalje začeli v porečju zgornje Idrije krčiti v večjem obsegu gozdove, ustanavljati kmetije in zemljo kultivirati. Za to bi govorila tudi listina, ki je od dne prve iz leta 1335 za nekaj let mlajša (1347, avgust 1), bila pri starejši zgodovini Idrije doslej neupoštevana in ki omenja v Idriji celo že patriarhov grad (castrum nostrum de Idria) ter kmete v onem okolišu. Verjetno je prav v stvareh kolonizacije in podelitve Idrije Konradu iz Neuburga prišlo do nasprotstev med tem in oglejskim glavarjem v Tolminu. Oglejski glavar in njegovi uslužbenci so se polastili stvari v idrijskem gradu, izven gradu in imetja Konradovih kmetov. Nekateri kmetje so zapustili kmetije in se podali v Tolmin. Patriarh je moral poseči v spor in je zaukazal povrnitev odvzetih stvari ter povratek kmetov na kmetije, ki so jih poprej obdelovali.³³

Večji razmah je idrijsko ozemlje doseglo šele odkar so ob koncu 15. stoletja zasledili tamkaj rudo živega srebra. Prvi zanesljivi podatki o tem so iz leta 1493. Takrat je ozemlje še spadalo pod Tolminsko.³⁴ V 16. stoletju so ga pa že začeli šteti h Kranjski; vendar ne dosledno, včasih ga štejejo v tem in naslednjih stoletjih tudi še k Tolminskemu oziroma Goriški, dokler ni bila 1783. leta Idrija združena s Kranjsko.³⁵

Uprava

Tolminsko so za časa ko je nastal naš urbar, pa tudi že preje in pozneje, šteli tako v pokrajinskem kot v upravnem oziru kot posebno enoto. V pokrajinskem oziru govore viri o Tolminskem (de Tulmino, apud Tulmin), o tolminski deželi (contrata Tulmini, regio Tulmini)³⁶ Analogno kot so območja ozkih dolin ob srednji Soči, Beli (Fella) in Idriji (Judrio) imenovali „kanale“ (canales), veljala je tudi za Tolminsko kot za deželo v ozkih dolinah tekočih voda označba „tolminski kanali“ (canales Tulmini).³⁷

V upravnem oziru je bilo Tolminsko za časa oblasti patriarhov v tej deželi urejeno kot *gastaldija* z *gastaldom* na čelu. Beseda *gastald*, *gastaldija*, ki je langobardska po jeziku, more imeti raznovrsten pomen. *Gastaldi* so bili predstojniki pokrajin, mest ali vaških občin, kjer so

³³ Joppi, Arch. Triest., 15 (1890), 427, n. 191.

³⁴ M. Arko, Zgodovina Idrije (1931), 1 dalje.

³⁵ L. Hauptmann v Erläuterungen zum Histor. Atlas der österr. Alpenländer. I/4, 481.

³⁶ Apud Tulmin(um) 1139 (Gradivo, IV, 152, 153); 1175 (Gradivo, IV, 560); regio Tulmini, 1192 (Gradivo, IV, 814).

³⁷ Canales Isontii (Mon. patr. For., fol. 70, 1336; fol. 136', 1358). — Canales Judri (Mon. patr. For., fol. 30', 1324; fol. 104', 1315). — Canalis Isoncii = Kanal ob Soči, 1296 (Mitteilungen des Instituts für österr. Geschichtsforschung, 30, 1909, 628). — Canales Tulmini (Mon. patr. For., fol. 23, 1290; fol. 130, 1323, tudi Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen, 31, 474, n. 506; in canali eundo Tulminum, Mon. patr. For., fol. 130, 1324).

jim šle v prvi vrsti upravno-gospodarske, pa tudi sodne funkcije, mogli so pa biti tudi zastopniki strank pred sodiščem. V hrvatskih virih najdemo kaštalde v cerkveni upravi.³⁸

Upravne, gospodarske in sodne funkcije je imel tudi tolminski gastald. Iz virov, ki so nam na razpolago, so razvidne dolžnosti in pravice tolminskega gastalda.³⁹

Patriarh je dal gastaldijo gastaldu v upravo s sodstvom, sodnimi pravicami, najemi, dohodki, donosi, častmi, pravicami in obveznostmi, združenimi z gastaldijo. Gastald je moral v gastaldiji skrbeti za korist oglejskega patriarha in patriarhata. Moral je v gastaldiji objavljati patriarhove odredbe in od onih, ki bi se jim protivili, izterjavati kazni. Gastald je imel nadzorstvo in upravo nad fiskalnimi dohodki ter je odgovarjal za pravilno izterjevanje davkov, davščin in dajatev. Od kmetov je prejemal posebne častne darove. Gastald je imel v gastaldiji civilno in kazensko sodstvo; moral je pripuščati upravičene prizive, ki so šli preko njega na patriarha oziroma na patriarhov sodni dvor. Gastaldu so predajali zločince, da je nad njimi izvrševal krvno sodstvo, če te pravice sodni upravičenec sam ni imel. V obeh rihtarijah Rut in Plužne je bila gastaldova sodna oblast omejena po pravicah, ki jih je tamkaj imel rihtar kot načelnik rihtarije. Če gastalda ni bilo v rihtarijo, da bi tamkaj izvrševal sodstvo, je sodil rihtar; vendar je proti njegovi sodbi bil mogoč priziv na patriarha ali gastalda. Gastald je bil dolžan ob koncu svoje upravne dobe podati patriarhu obračun o dohodkih, najemih in drugem. Upravna doba gastaldova oziroma najem gastaldije je začel oziroma končaval ob različnih terminih: o svečnici (2. februarja), na dan stola sv. Petra (22. febr.), o sv. Juriju (24. aprila), o sv. Jakobu (25. julija). Tolminska gastaldija je bila večkrat za različne vsote in za različno dobo dajana v najem. V najem so jo dobivali domačini, Furlani pa tudi drugi, tako na primer 1342 in 1345 finančnik Castronus de Bardis iz Florence. Gastald je mogel biti hkrati glavar na tolminskem gradu (capitaneus) in mu je kot takemu bilo poverjeno varstvo (custodia) tolminskega gradu.⁴⁰

Upravno območje gastaldovo je gastaldija. Oglejski patriarhat je imel svojo posest v upravnem oziru razdeljeno na gastaldije. Na slovenskih tleh se mimo Tolmina imenujejo sedeži oglejskih gastaldij še v Ložu, Postojni, Vipavi, Neblem (v goriških Brdih) in Landarju (Antro) med beneškimi Slo-

³⁸ Vl. Mažuranić, Prinosi za hrvatski pravno-povjesni rječnik, 489.

³⁹ O gastaldih in gastaldijah na ozemlju patriarhata: P. Paschini, Storia del Friuli, II, 125 dalje.

⁴⁰ Joppi, Arch. Triest., 14 (1888), 29, 277, 293. — Sodstvo: Thes. eccl. Aquil., 73, n. 110. Joppi, Arch. Triest., 14 (1888), 293; 15 (1890), 62. — Upravna doba: Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, II, 648; Manzano, Annali del Friuli, IV, 199; Joppi, Arch. Triest., 14 (1888), 293; Leicht, Parlamento Friulano, 1/2,302. — Gastald v rihtarijah Rut in Plužne: E. Turus v reviji Forum Julii, 2 (1911), 247. — Najem gastaldije: Joppi, Arch. Triest., 13 (1887), 49; 14 (1888), 293, 295; 15 (1890) 61, 62, 81, 89, 428. — Gastald hkrati grajski glavar: Joppi, Arch. Triest., 14 (1888), 293; 15 (1890), 62, 81, 89, 428; 16 (1890), 373.

venci.⁴¹ Gastald, o katerem moremo z upravičenostjo domnevati, da je bil tolminski, se omenja že 1192.⁴²

Tolminska gastaldija je bila v upravnem oziru razdeljena na dekanije (decania) z dekani (decanus) na čelu. Dekanij je bilo šest; imenovane so po krajih Tolmin, Ladra, Čiginj, Šentvidska gora, Cerkno in Bovec. Dekani so bili nižji upravni organi. Njihova poglavitna naloga je bila gospodarskega značaja: nadzor nad pravilnim plačevanjem dolžnih davkov in dajatev, ki so jih od kmetov tudi pobirali. V enakem svojstvu najdemo dekane tudi v bližnji Furlaniji. Na Tolminskem so dekani odgovarjali približno temu kar so bili drugod na slovenskem ozemlju načelniki gospodarsko-upravnih edinic, imenovani oficiali ali „veliki župani“.⁴³ Dekan v pravni knjigi za Furlanijo, *Constitutiones patriae Foriuli*, izdani 1366 (z dodatki 1368—1380), je v nemški prestavi oziroma priredbi za Goriško preveden kot župan.⁴⁴ Alasia da Sommaripa, ki so mu bile nedvomno blizu in znane razmere v slovenskih zapadnih krajih tolmači v svojem *Vocabolario Italiano e Schiavo* (Videm 1607) decano z županom.

Pravilo je, da je spadala vsaka posamezna vas tolminske gastaldije kot celota pod eno in isto dekanijo. Vendar pa je bilo tudi nekaj vasi tako razdeljenih, da so v njih šteli nekatere kmetije v upravnem oziru v eno, nekatere pa v drugo dekanijo. Take primere imamo pri vasi Kamno, ki je razdeljena med čiginjsko in tolminsko dekanijo, pri vasi Vrsno, ki spada pod čiginjsko in tolminsko dekanijo in pri vaseh Vogelc, Volče in Čiginj, ki so razdeljene med čiginjsko in tolminsko dekanijo.

Razen dekanij kot območja starejšega naselitvenega ozemlja imamo na Tolminskem še upravne enote rihtarij, ki so območje mlajše kolonizacije. Rihtariji (rictaria, ricteria, rictyria, rityria, rytiria) sta bili na tolminskem ozemlju dve: Rut in Plužne. Na čelu jima je bil rihtar (rictarius, richtarius). Skladno s privilegiranim kolonizacijskim ozemljem rihtarij, na katerega so klicali in privabljali naseljence, podeljujoč jim ugodnosti glede gospodarstva in pravnega položaja, je v rihtarijah tudi rihtar imel položaj in pravice, ki so se razlikovale od položaja in pravic dekanov na ozemlju dekanij kot starejših kolonizacijskih območij.

Rihtar v Rutu je bil za kmetijo, ki jo je obdeloval, oproščen plačevanja vsakega davka; če je prišel tolminski gastald na ozemlje rihtarije (bilo mu je na prosto dano priti tja ali pa tudi ne) moral mu je

⁴¹ Prve znane omembe gastaldij: Lož, 1296 (Mon. patr. For., f. 72); — Postojna, 1262 (Thes. eccl. Aquil., 169, n. 338); — Vipava, 1355 sept. 22 (orig. listina v Drž. arhivu na Dunaju); — Neblo, 1328, Leicht, Parlamento friuliano, I/1, str. 73; — Landar, 1213 (Paschini, Storia del Friuli, II, 126).

⁴² Rubeis, Monumenta eccl. Aquilejensis, 636; Gradivo za zgod. Slovencev, IV, 814. — P. Paschini, Storia del Friuli, II, 126, omenja tolminskega eks-gastalda iz nenaledenega vira že za leto 1167.

⁴³ A. Dopsch, Die ältere Sozial- und Wirtschaftsverfassung der Alpenlawen, 122 dalje; J. Kelemina, Starslovenske pravde, Glasnik Muzej. društva, 16 (1935), 37.

⁴⁴ A. Gnirs, Das Görzer Statutbuch (1916).

rihtar dati prenočišče in njega ter njegovo spremstvo o sv. Mihelu (29. septembra) pogostiti z jedjo, obstoječo iz kosila in večerje. Če je prišel gastald v rihtarijo med Rutarje je moral tamkaj izvrševati sodstvo (tenet rationem inter eos); sicer je pa imel rihtar pravico soditi nad njimi po običajni navadi (iuxta consuetum morem); vendar so se proti rihtarjevi rzsodbi smeli Rutarji pritožiti pri patriarhu ali tolminskemu gestaldu.⁴⁵

Podobne pravice in položaj je imel pluženski rihtar. Izvrševal je sodstvo in bil za svojo kmetijo oproščen davka; zato je pa moral ob priliki, ko je prišel tolminski gastald ali so prišli njegovi odposlanci v rihtarijo, da bi tamkaj izvrševali sodstvo, skrbeti za njihove potrebe. Če je nastal kak spor med prebivalci rihtarije, moral je rihtar predložiti sporno zadevo v rzsodbo tolminskemu gestaldu.⁴⁶

Pri imenih nekaterih kmetov v našem urbarju stoji pridevek „iuratus“, kar kaže, da je dotični takrat opravljal službo ali funkcijo porotnika ali prisežnega moža v vaških pravadah. Tudi sicer se v dobi našega urbarja na Tolminskem in na sosednjem beneško-slovenskem ozemlju omenjajo taki vaški prisežni možje.⁴⁷

Biriča (preco) kot sodnega organa nižje vrste naš urbar ne omenja; pač pa ga poznajo na Tolminskem drugi onodobni viri.⁴⁸

Upravno središče tolminske gastaldije je bilo v Tolminu. Tukaj je na grajskem hribu (mons castri), imenovanem Kozlov rob, stal grad, ki se v razliko k spodnjemu dvoru pri kraju samem imenuje tudi zgornji grad (castrum superius), v nekaterih mlajših, na nemškem jeziku napisanih listinah pa tudi Bockenstein. Od 17. stol. je grad v ruševinah.⁴⁹ Grad je bil sedež patriarhovega glavarja (capitaneus) ali grajskega grofa (purgraf), ki mu je bilo naloženo grajsko varstvo (custodia) in so mu bili podrejeni stražniki-vojaki (custodes).⁵⁰ Včasih sta bila glavar in gastald ena in ista oseba. V gradu se od posameznih delov imenujejo vrata, kapela in patriarhova soba.⁵¹

⁴⁵ Glavna vira za starejšo zgodovino Ruta: 1. zasliševanje prič o pravnem položaju in razmerah Ruta in Rutarjev, 21. in 22. januarja ter 14. februarja 1310 (V. Joppi, Arch. Triest., 13, 1887, 49—51); 2. potrdilni privilegij za Rut in Rutarje, izdan od patriarha Bertranda 1. aprila 1346 (C. Morelli, Istoria della Contea di Gorizia, IV, 18, dodatki G. D. Della Bona = E. Turus v časopisu Forum Julii, II, 1911, 247—8; slovenski prevod ima Rutar, Zgodovina Tolminskega, 43).

⁴⁶ Glavni vir za starejšo zgodovino pluženske rihtarije so izpovedi prič z dne 8. avgusta 1310 (Joppi, Arch. Triest., 13, 1887, 65—69).

⁴⁷ 1318 iurati v Selici (Cladrecis) med Beneškimi Slovenci (Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I, 129); 1322, Florianus juratus de Milz (Podmelec), Bianchi, l. c., 549. — Prim. J. Kelemina v Glasniku Muzej. društva, 16 (1935), 42, 45 (z literaturo).

⁴⁸ 1322, Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I, 543, 549.

⁴⁹ Rutar, Zgodovina Tolminskega, 25, 31, 108.

⁵⁰ Purgraf, 1188 (Gradivo za zgod. Slov., IV, 744); prim. Paschini, Storia del Friuli, II, 132, n. 35. — Custodes, 1278 (Mon. Germ. hist., 19, 201, Annales Foroiulienses).

⁵¹ Porta castri superioris, 1299 (Thes. eccl. Aquil., 73); kapela 1194 (Gradivo za zgod. Slov., IV, 861); camera patriarchalis, 1267 (Schumi, Urkundenbuch... Krain, II, 290).

V kraju Tolminu je stal patriarhov dvor; z ozirom na zgornji grad imenovan tudi spodnji grad oziroma dvor (*curia, curia inferior*). Pri njem se omenja patriarhova palača (*pallatium*) in kuhinja (*coquina*).⁵²

V Tolminu je bila tudi shramba (*canipa*) kamor so spravljali dajatve, ki so potekale iz gastaldije. More pa beseda „*canipa*“ pomenjati v prenešenem pomenu tudi vobče celoto dohodkov, ki so dotekali iz gastaldije.⁵³

Gospodarstvo

Tolminska gastaldija kot upravna edinica je štela po podatkih urbarja iz leta 1377 vsega 103 v a s i (villa). V teh so našete in popisane k m e t i j e (*mansus, mansius, masus, massaritium*), ki jih je v posameznem tolminskem naselju po številu od najmanj ene do največ 21. Na kmetiji je nastanjen kmet (*mansarius, massarius*). Kmetija more biti ali cela (*mansus integer*) ali polovična (*mansus medius*). Navadno je obdelana (*mansus cultus*), včasih pa tudi neobdelana ali pusta (*mansus incultus ali dissolatus*).

Neobdelane kmetije in vobče neobdelana zemljišča so imenovali p u s t o t e. Pustote so mogla biti tudi nenastanjena, povsem opustela ali v opustelost prehajajoča zemljišča, ali pa tudi neobdelana zemlja, ki ni bila razdeljena v obdelavo med kmete, marveč je spadala neposredno pod zemljiškega gospoda.⁵⁴ Pri pustotah v našem urbarju niso navedena imena imejiteljev ali obdelovalcev tako kot je to pri kmetijah (primerjaj vas Zatoľmin).

Slovenska beseda pustota je prešla v srednjeveško latinsko terminologijo v Furlaniji ter v furlanščino, kjer je še danes živa.⁵⁵ Pustote pozna pravna knjiga za Furlanijo, izdana po patriarhu Markvardu, *Constitutiones patriae Fori Julii* iz leta 1366 (z dodatki 1368—1380).⁵⁶ V smislu opustelih ali v opustelost prehajajočih kmetij, oziroma kot pusta in med kmete nerazdeljena zemlja se omenjajo pustote na Tolminskem v 13. in 14. stoletju.⁵⁷ Nekatere kmetije so bile dane v najem kot pustote; davek od takih

⁵² Curia Tulmini, 1313 (*Annales Foroiulienses, Mon. Germ. hist., 19, 218*); curia inferior, 1375 (Joppi, *Arch. Triest., 17, 12*; 1402, in curia Tulmini inter pallatium domini patriarche et coquinam eiusdem (*Mon. patr. For., f. 150*); 1381/2, 1386, gastaldia Tulmini ubi sunt duo castra scilicet unum in monte et aliud in plano (Leicht, *Parlamento friulano, I/1, CLXXXI; Mon. patr. For., f. 243*).

⁵³ *Thes. eccl. Aquil., 37 (1275); Mon. patr. For., fol. 140 (1291)*.

⁵⁴ Rutar, *Zgodovina Tolminskega, 78: J. Kelemina v Glasniku Muzej. društva, 14 (1933), 80*.

⁵⁵ *Il nuovo Pirona, vocabolario friulano (Udine 1935), 829: pustòt, pustòte*.

⁵⁶ Objava V. Joppijeva, *Constitutiones Patrie Foriulii (1900), 79, 80, 113*. — Objava P. S. Leichtova, *Parlamento friulano, I/2, 254, 255, 327 (Atti delle assemblee costituzionali italiane, serie prima, sezione sesta, 1925)*. — Nemška obdelava v objavi A. Gnirsovi, *Das Görzer Statutbuch (1916), 85, 86*.

⁵⁷ Gabrije 1294, mansi pustote (*Mon. patr. For., fol. 60'*); 1321, pro censu pustotarum, Miusella = Mlinsko pri Kobaridu (prav tam, fol. 82'); Svina 1321, kmetije dane v

kmetij se je včasih razlikoval od davka kmetij, ki niso bile pustote. Vaška občina ne sme rušiti ali pustošiti hiš, trtnih nasadov, drevja ali brajd kmetij, ki so pustote.⁵⁸ Ta, ki je prejel od patriarha v najem tolminsko gastaldijo je moral dopuščati (assentabit) v njej nahajajoče se pustote oglejskega patriarhata.⁵⁹

Pravilo je bilo, da je obdeloval posamezno kmetijo le en kmet. Imamo pa tudi slučaje, da se na eni kmečki zemlji omenjata dva (v vaseh Volče, Mlinsko, Idersko, Podmelec, Kneža, Zakrije, Bezišče, Polje, Ponikve, Cerčno). V Čezsoči ima kmetijo Matija z brati. V teh slučajih gre za hišno, gospodarsko in imovinsko skupnost na eni kmetiji, navadno med sorodniki, z dolžnostjo kolektivne obdelave in skupnega uživanja, kot ni bila neznana tudi drugod na slovenskem ozemlju, a jo za Tolminsko poznamo tudi iz virov izven našega urbarja.⁶⁰ V 14. stol. je bila ta hišna, gospodarska in imovinska skupnost med Slovenci že močno v razkroju. Posebno vpliv, ki je preko zemljiškega gospostva in cerkve prehajal na Slovensko od severa je v tem smislu deloval.⁶¹

Mimo kmetije se imenujejo v našem urbarju kot gospodarske enote ali objekti, od katerih se je plačevalo, še: košanija, hiša, dvor, mlin, njiva, travnik, vrt in ledina.

K o š a n i j a (cosania) ima v tolminskih hribih značaj kajže ali pa vsaj posestne enote, ki je vsekakor manjša od polkmetije.⁶² Dočim spada h kmetiji večji kompleks polja, travnikov, pašnikov in drugega, je pri košaniji tega manj ali pa sploh nič. V Poljubicu spada h košaniji njiva in vrt. Košanije plačujejo brez izjeme v denarju (v višini od dveh do 28 denarjev). V nekaterih vaseh sta bili dve do tri; največ jih je bilo v večjih krajih, kot Tolminu (šest) ali Cerknem (šest); v veliki večini tolminskih vasi se pa košanije leta 1377 še ne omenjajo. To kaže, da je, kot marsikje drugod na Slovenskem, tudi na Tolminskem staviti začetke kajžarstva, kar košanije v bistvu so in pomenjajo, v 14. stoletje.

Tudi k h i š i (domus, sedimen domi, sedimen) spada le malo ali pa nič zemlje (njive, travniki). Hiše se omenjajo kot samostojne posestne enote ali pa v zvezi s kmetijo; kmet more poleg svoje kmetije imeti tudi hišo (Kamno, Vogelc). Kjer se omenjajo v vaseh hiše niso po svojem bistvu daleč od kajž. V večjem številu se omenjajo hiše v Tolminu, upravnem in gospodarskem središču pokrajine, kjer so ruralen značaj selišča zabrisavali naseljenci ne-kmeti, stanujoči v gradu, hišah in dvorih (obrt-

najem pro pustota (Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I, 452); 1351?, v okolici Kobarida (kodeks B 139, fol. 23^v, v Drž. arhivu na Dunaju).

⁵⁸ Leicht, Parlamento friulano, I/2, 254.

⁵⁹ V. Joppi, Arch. Triest., 14 (1888), 293, 295; 15 (1890), 62.

⁶⁰ 1258, kmetija v Iderskem, ki jo obdelujejo Sabbadinus, Ivan in Sfetetz (Thes. eccl. Aquil., 204, n. 443).

⁶¹ A. Dopsch, Die ältere Sozial- und Wirtschaftsverfassung der Alpenlawen (1909), 147 dalje. — Isti, Die landesfürstlichen Gesamturbare der Steiermark, str. LXX dalje.

⁶² O tej besedi je zbral podatke Kelemina, Glasnik Muzej, društva, 14 (1933), 66.

niki, vitezi, vojaki, uradniki).⁶³ S poudarkom se omenja v Tolminu zidana hiša (domus de muro). Od hiš se je plačevalo manjše vsote v denarju (v višini od enega do 40 denarjev) in le redkokje v blagu (v Tolminu dvakrat kopuni).

D v o r (curia) se omenja v našem urbarju na dveh mestih, eden teh je v Tolminu. V tem kraju je bil najimenojnejši patriarhov dvor, ki je bil že omenjen (str. 22).

Posamič se omenjajo kot enote, od katerih se je plačevalo, a to izključno v denarju, še: mlini (molendinum, folinum = mlin na stope), njive (campus), travniki (pratium), vrtovi (ortus) in ledine (ronchus).

Ogromna večina oglejske zemlje na Tolminskem je bila razdeljena na kmetije in ostale zemljiške enote, ki so plačevale in služile neposredno oglejski upravi v urbarju predpisane in zapisane davke, davščine, dajatve in služnosti. Del tolminske zemlje je pa patriarh kot fevdni in zemljiški gospod oddajal dalje. To se je moglo zgoditi na več načinov.

Patriarh je mogel del zemlje podeljevati raznim cerkvam ali pa svetnim gospodom. Če se to ni izvršilo v popolno last niso s tem ti postali neposredni lastniki podeljene zemlje in niso mogli z njo brezpogojno razpolagati. Ko je na novo ustanovljeni samostan v Gornjem Gradu leta 1146 od oglejskega patriarha prejel med drugim pet kmetij v Kojci na Tolminskem je bilo določeno, da samostan ne sme podeljenega oddajati naprej v fevd, zastaviti ali odtujiti. Ko je Gornji Grad 1335 svoji dve tolminski vasi Kojco in Kartečine hkrati s kmetijami v furlanskem Buttriju dal v začasni zakup, moral je oglejski patriarh to potrditi. Pač pa si je oglejska cerkev nad tolminsko gornjegrajsko posestjo pridržala odvetništvo, za kar je moral Gornji Grad za vsako od osmih kmetij v Kojci in Kartečinah plačevati na leto po en sir ali šest denarjev, po osem denarjev za služnost o sv. Juriju in Mihelu ter ob istih terminih za pojezdno vino po 12 denarjev.⁶⁴

Enako je bilo s kmetijami, ki so jih imeli na Tolminskem: samostan iz furlanskega Rožaca (Rosazzo) v vaseh Ljubinj, Ponikve in Idrija ob Bači, ženski samostan v Ogleju že od 1139 v vasi Kozarišče in čedadski kapitelj v vasi Bezišče. Tudi te plačujejo Ogleju za odvetništvo (pro iure advocatiae) majhne vsote v denarju in opravljajo določene služnosti.⁶⁵ Služba s konji ali kobilami, ki jo mora po našem urbarju rožaška kmetija v Ponikvah opravljati Ogleju, se omenja v Ponikvah že 1192, ko je v tej vasi dobil belignski samostan (Beligna pri Ogleju) štiri kmetije in je bil vsak kmet, ki bi imel konja, dolžan služiti patriarhu dvakrat na leto. Pravica službe s konji je patriarhu le izjemoma še ostala; patriarh se je namreč 1192 odvetništva v Ponikvah na korist belignskega samo-

⁶³ Domus in castro Tulmini, 1299 (Thes. eccl. Aquil., 73, n. 110).

⁶⁴ Zahn, Urkundenbuch... des Herz. Steiermark, I, 262. Gradivo za zgod. Slov., IV, 223. — I. Orožen, Das Benediktiner-Stift Oberburg, 117. — Urbar 1377, f. 84.

⁶⁵ Gradivo za zgod. Slov., IV, 152, 153, 560.

stana odrekel, kajti patriarhovi ljudje so pod pretvezo odvetništva pritiskali in nadlegovali kmete.⁶⁶

Tudi svetni gospodje so za kmetije, dane jim od oglejske cerkve v fevd, plačevati odvetniško pravico (*ius advocatiae*), ki je za vsako kmetijo znašala le majhno vsoto, navadno po en sir ali šest denarjev. Urbar navaja te dajatve, dočim ostalih dajatev in služnosti od takih v fevd danih kmetij ne našteva, kajti te se niso stekale v patriarhov urbar. Taki oglejski fevdniki na Tolminskem so bili za časa našega urbarja: gospodje iz Soffumberga (Selce), Filip z brati iz Tolmina (Koritnica, Prapetno Brdo), verjetno tudi Arpučij iz Tolmina (Ponikve) in Galucij s Čedadci (Volče).⁶⁷

Na teh kmetijah, danih v fevd, oni, ki so jih prejeli niso prebivali in jih tudi sami niso obdelovali. Od fevdov te vrste je razlikovati fevde, na katerih je ta, ki jih je dobil, moral tudi „sedeti“ in prebivati. Tak fevd se imenuje *feudum habitantiae* ali na kratko *habitantia* (*abitantia*).⁶⁸ Naš urbar omenja fevd „*ab abitantiam*“, v obsegu štirih kmetij, v Prapetnem pri Tolminu, ki ga je takrat imel Arpučij iz Tolmina (fol. 25). Tudi v Tolminu so bili taki fevdi. Johannes Longus iz Čedada, ki je bil oglejski gastald v Tolminu, je 1299 tamkaj imel te vrste fevd, obstoječ iz hiš na tolminskem gradu na desni strani od vhoda v zgornji grad.⁶⁹ Za „*habitantia de Tulmino*“ je 1321 Franciscuttus sin Jarice iz Tolmina v sporu s svojim stricem Arpučijem.⁷⁰

Od zemlje dane v fevd je razlikovati zemljo dano v najem (*ad fictum, ad fettum*) proti plačevanju določenih dajatev, navadno v denarju, ki jih naš urbar točno navaja. Take v najem dane vasi ali posamezne kmetije so po podatkih našega urbarja imeli: Filip in njegovi bratje iz Tolmina (vasi Gabrije, Modreje, Bravnica, Hert, Daber, Roče, Slap; kmetije v vaseh Selce, Zaslav, Poljubinj, Oblast, Koritnica, Laznice, Ponikve, Pečine, Zakriž, Šebrelje), Jakulin iz Tolmina (šest kmetij v vasi Jesenica), Franca iz Tolmina (sedem kmetij v vasi Poče), vitezi de Sacco (tri kmetije v vasi Kamno). Filip in njegovi bratje iz Tolmina so imeli kmete s kmetij, ki so jih imeli v najemu, z vsem živim in mrtvim imetjem odstranjevati ali jih pa nanje sprejemati. Dve vasi v tolminski gastaldiji, Labinje in Zakriž, so imeli vaščani sami proti plačevanju določenih davščin v celoti v najemu.⁷¹ Obe ste bili na ta način dani v najem že 1336.⁷² Kako dolgo je taka najemninska doba trajala iz našega urbarja ni razvidno; vemo pa,

⁶⁶ Rubeis, *Monumenta eccl. Aquilejensis*, 636; *Gradivo za zgod. Slov.*, IV, 814. — *Urbar 1377*, fol. 26, 38, 70, 74', 79.

⁶⁷ *Urbar 1377*, fol. 8, 66', 72', 74', 84.

⁶⁸ O teh fevdih P. Paschini v *Memorie storiche Forogiuliesi*, 22 (1926), 78 in 26 (1930), 164 dalje ter *Storia del Friuli*, II, 139.

⁶⁹ *Thes. eccl. Aquil.*, 73, n. 110. — Johannes Longus tolminski gastald 1265 (Bianchi v *Archiv f. Kunde österr. Geschichtsquellen*, 21, 413, n. 296).

⁷⁰ Bianchi, *Documenti per la storia del Friuli*, I, 479.

⁷¹ *Urbar 1377*, fol. 95, 100.

⁷² *Mon. patr. For.*, fol. 74, 132'.

da je vas Svino pri Kobaridu dal patriarh Hendriussiju iz Čedadada leta 1321 v najem za dobo petnajstih let.⁷³

Po pravu, ki ga naš urbar imenuje „ius livelli“ oziroma „ius nivelli“ je patriarh dajal proti majhnemu plačilu v najem hiše in vrtove v Tolminu (fol. 17', 18), hišo z dvorom in nekaj zemlje v Kamnem (fol. 49). Oblika nivel je poleg navadnejše level znana v Furlaniji okoli 1400.⁷⁴

V urbarju je zapisano koliko mora vsaka kmetija, košanija, hiša ali katerakoli druga enota plačevati oziroma služiti. Označba za davščine, dajatve in služnosti v celoti je na latinskem jeziku „census“ (činž). Davščine so plačevali ali v blagu (in natura) ali v denarju. Višina in vsebina davščin, dajatev in služnosti je odvisna od različnih faktorjev: kot so velikost in kakovost zemlje in s tem njene produkcijske zmožnosti, spremembe v gospodarskem obratu, kot na primer prehod iz dominikalnega v rustikalno gospodarstvo in narobe, zahteve in potrebe zemljiškega gošpostva, možnosti prodaje in povpraševanja na domačem in zunanjem trgu. Tudi odgovori na vprašanja zakaj plačuje ena kmetija v blagu, druga v denarju in zakaj se prvotne naturalne dajatve pretvarjajo v denarne so odvisni od mnogoterih faktorjev, ki so v zvezi z občim ekonomskim razvojem, pa tudi lokalnimi potrebami in prilikami.

Skoraj pri dveh tretjinah vseh vasi, ki so popisane v tolminskem urbarju iz leta 1377 se ponavlja zapis: kmetije v tej in tej vasi so nekdam plačevale tako kot je tukaj zapisano, sedaj pa plačujejo tako kot je spodaj navedeno. Včasih se ta sprememba v plačevanju nanaša na vse kmetije v oni vasi, včasih pa le na nekatere. Če natančneje pregledamo plačilne postavke „po starem“ in jih primerjamo s plačilnimi postavkami „po novem“ bomo opazili sledeče: postavke „po starem“ so pretežno dajatve in služnosti v blagu, postavke „po novem“ pa pretežno dajatve v denarju, oziroma v denar spremenjene služnosti.

Vestno zapisovanje obeh načinov plačevanja v urbarju kaže, da je oglejska gospodarska uprava na spremenjen način plačevanja polagala važnost, kaže pa nadalje tudi, da je do te spremembe moralo priti v času pred zapisom našega urbarja; kakor bomo videli verjetno v prvi polovici in sredi 14. stoletja. Z drugimi besedami: na Tolminskem je spreminjanje naturalnega v denarno gospodarstvo dobilo svoj odraz tudi v urbarju. Prav ta pojav gospodarskega značaja je bil po mojem mnenju soodločilen, da je prišlo do nujno potrebne urbarialne ugotovitve, kdo na Tolminskem plačuje „po starem“, torej pretežno še v blagu in kdo „po novem“, torej pretežno že v denarju. Urbar kaže, da je v drugi polovici 14. stoletja denarno gospodarstvo že nadkriljevalo naturalno. Izkazala se je potreba, določiti in zapisati nove spremembe in višino novih denarnih davščin, zato sestaviti urbar, ki poprej zaradi nespremenljivosti dajatev mogoče

⁷³ Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I, 452.

⁷⁴ Il nuovo Pirona, vocabolario friulano, 652.

sploh ni bil potreben in ni obstojal. Dejstvo je, da nam po času pred urbarjem iz leta 1377 ni za oglejsko Tolminsko znan noben urbarialen zapis.

Za dajatve in služnosti posameznih kmetij v času pred nastankom našega urbarja smo navezani na slučajnostne zapise. Ti kažejo na primer za konec 13. stoletja (l. 1294) sledeče podatke: kmetija v Tolminu, na leto 3 stare pšenice in 6 starov ovsa; tri kmetije v Cerknem, vsaka 2 stara pšenice, 4 stare ovsa, 4 molzne živali, 18 denarjev; štiri kmetije v Gabrijah, vsaka 4 stare pšenice, 6 starov ovsa, en sir, eno glavo goveje živine.⁷⁵ Leta 1294 se je plačevalo torej pretežno še v blagu. Par desetletij kasneje (1321) se najem neke tolminske vasi glasi že zgolj v denarju.⁷⁶

Pluženska rihtarija, ki je bila na novo kolonizirana okoli 1280—1290, je glede vasi, ki so bile tam naseljene in so ostale obljudene (Otalež, Plužne, Lazec) postavljena na osnovo pretežnega plačevanja v blagu, ki ga naš za okroglo sto let kasnejši urbar spreminja v denarno plačevanje; glede mlajših v 14. stoletju koloniziranih vasi (Mlaka, Jazne) pa velja v pluženski rihtariji vse od kraja plačevanje zgolj v denarju. Plačevanje samo v denarju velja tudi za vasi v kolonizacijskem ozemlju okoli Ruta, kjer je bilo plačevanje le v denarju vaba in ugodnost za koloniste tujega rodu. Le ena vas med Rutarji (Obloke) se glede plačevanja razlikuje od ostalih in jo je zato smatrati za starejše selišče Slovencev, v katero so se drugorodni kolonisti doselili.⁷⁷

Ti stvarni podatki govore za to, da se je naturalno gospodarstvo spreminjalo v denarno v desetletjih pred zapisom našega urbarja, torej v prvi polovici in v sredini 14. stoletja in da je nastanek našega urbarja tudi v zvezi s to spremembo gospodarskega značaja.

Preobrat v denarno gospodarstvo za časa zapisa našega urbarja v celoti še ni bil izvršen. To je najbolje razvidno iz načina plačevanja rednega glavnega davka, ki se za posamezne kmetije plačuje deloma še v žitu, deloma pa že v denarju. Od 526 in pol kmetije jih plačuje v celoti „po starem“ 107, torej približno ena petina vseh. Glavna postavka tega plačevanja „po starem“ je davek v žitu (*bladum*), ki se plačuje v pšenici (*frumentum*, *frumentum*) in ovsu (*anona*). *Frumentum* more biti le pšenica, kajti za oves, proso, soržico, rž imamo druge označbe.⁷⁸ *Anona* pomenja to kar *avena*, torej oves. To dokazuje če primerjamo podatke našega urbarja, ki navajajo žito *anona*, s podatki odgovarjajočimi po množini in kraju v drugih virih, ki navajajo tamkaj plačevanje v ovsu (*avena*).⁷⁹ Pšenica se plačuje v množini polovice do štirih starov, oves pa v množini

⁷⁵ *The. eccl. Aquil.*, 279, n. 814; 284, n. 840, 841.

⁷⁶ Bianchi, *Documenti per la storia del Friuli*, I, 452.

⁷⁷ O kolonizaciji v Plužnah in Rutu zgoraj na straneh 16 in 17.

⁷⁸ C. Fabrizi, *Delle usure del Friuli*, 83, 86, 92, 93, 94, 96, 120, 121, 127.

⁷⁹ *The. eccl. Aquil.*, 279, 284.

enega do šestih starov po kmetiji. Na en star je šlo v onem času v Čedadu nekaj nad 75 litrov (glej spodaj str. 33).

Sicer je pa davek v denarju izpodrinil že po večini prejšnji davek v žitu; le ponekod je poleg denarja plačati tudi še nekaj v žitu. Vsota, ki jo je bila dolžna plačevati posamezna kmetija na leto v denarju je kaj različna in se ravna pač po produkcijski zmožnosti posamezne kmetije. Postavke se gibljejo od 32 denarjev do ene marke in 116 denarjev ter od osem do 27 liber.⁸⁰ Na eno marko je šlo 160 denarjev, na eno libro pa osem denarjev (glej spodaj str. 33).

Zakaj se ponekod plačuje redni davek v žitu, drugod pa v novcu je težko povedati. Mlajše kolonizacijsko ozemlje rihtarij je pretežno območje plačevanja v denarju. Starejše kolonizacijsko območje dekanij plačuje mešano, po večini v denarju, v manjšini v žitu.

Prehajanje iz naturalnega v denarno gospodarstvo kažejo tudi mešane postavke in pa postavke, ki povedo koliko v denarju je plačevati za to ali drugo dajatev, ki se je prvotno oddajala v blagu. Nekatere kmetije plačujejo poleg glavnega davka v pridelkih tudi nekaj v novcih.⁸¹ Druge zopet dajejo poleg glavnega davka v denarju tudi nekaj davka v blagu ali mesto tega v denar preračunane blagu odgovarjajoče vsote.⁸² Nekatere deloma v denarju in deloma tudi v pridelkih plačujejo kmetije so bile oproščene od dolžnosti dobavljati meso (patriarhovemu) dvoru (carnes curiae). Če seštejemo število takih kmetij, pri katerih je oprostitev od dajanja mesa na dvor v urbarju izrečno navedena s številom kmetij, ki so bile dane drugim v fevd in niso plačevale v urbar, dobimo skupno število 123 in pol kmetije. Davščina mesa za dvor je obstojala v tem, da je cela kmetija dajala na leto po enega kozlička ali jagnje, ali za to šest denarjev in enega koštruna ali zanj 16 denarjev; polovična pa polovico od tega;

⁸⁰ 32 denarjev (urbar fol. 15, 59, 79, 115, 115', 116, 118, 119, 126, 127). — 40 d. (fol. 62, 75', 84', 105'). — 64 d. (fol. 14', 45', 130'). — 100 d. (fol. 97', 98). — Pol marke (fol. 42', 50, 77, 80', 85, 96', 98, 100', 104', 108', 117). — Pol marke in 8 d. (fol. 103). — Pol marke in 20 d. (fol. 107'). — 1 marka (fol. 14', 22, 27, 29, 35, 37', 42' do 44', 47, 50, 52', 53, 57, 66, 82, 86, 88, 91, 98, 101', 102', 104', 105', 129). — 1 m. in 8 d. (fol. 87). — 1 m. in 16 d. (fol. 14, 97', 101, 101'). — 1 m. in 18 d. (fol. 60, 60'). — 1 m. in 24 d. (fol. 22, 72, 97'). — 1 m. in 32 d. (fol. 14, 14', 37, 92'). — 1 m. in 40 d. (fol. 52, 87', 107'). — 1 m. in 48 d. (fol. 22, 28', 103). — 1 m. in 64 d. (fol. 29', 97'). — 1 m. in 68 d. (fol. 61'). — 1 m. in 80 d. (fol. 52', 61, 62, 74', 75', 98). — 1 m. in 96 d. (fol. 42'). — 1 m. in 98 d. (fol. 74'). — 1 m. 100 d. (fol. 62'). — 1 m. in 112 d. (fol. 42'). — 1 m. in 116 d. (fol. 74'). — 1 m. in 7 liber (fol. 102, 102'). — 8 liber (fol. 128). — 9 liber (fol. 92'). — 12 liber (fol. 24). — 12 liber in 2 d. (fol. 48, 49). — 13 liber (fol. 43, 105'). — 13 liber in 2 d. (fol. 48). — 15 liber (fol. 22, 44', 45', 65, 73, 75', 96, 96', 98, 104'). — 15 in pol libre (fol. 19). — 16 liber (fol. 24, 124, 125). — 17 liber (fol. 19). — 17 liber in dva d. (fol. 61', 122, 123). — 18 liber (fol. 50, 87'). — 18 in pol libre (fol. 104'). — 19 liber (fol. 35). — 27 liber (fol. 22).

⁸¹ 9 liber in 18 denarjev za pojezdno vino (fol. 46). — 14 liber in 5 d. (fol. 10). — 16 liber (fol. 10). — 17 liber in 2 d. (fol. 34). — 18 liber (fol. 9', 10). — Pol marke (fol. 42'). — Pol marke in 7 d. (fol. 55). — Ena marka (fol. 34, 86, 107). — Ena marka in 16 d. (fol. 69, 69'). — Poleg polovice davka v blagu ena marka in 32 d. (fol. 37).

⁸² 8, 9, 16 ali večinoma 18 denarjev za pojezdno vino (fol. 10, 28, 28', 47, 49, 58, 64, 64', 65, 66, 80, 82, 92, 92', 94, 109, 109' 110). — Novci za pojezde in dva sira ali mesto teh 12 denarjev (fol. 32) ali ena glava molzne živine (fol. 88', 89', 91').

razen če ni bilo v urbarju določeno, da je kmetija te dajatve oproščena.⁸³ V tem slučaju je plačevala določeno vsoto.⁸⁴

Raznolikosti pri plačevanju je bilo torej pri tolminskih kmetijah dovolj, ki jih še povečujejo za nekatere kmetije posebej določeni načini plačevanja. Primeri za te: kmetija plačuje 11 l'ber in dve kokoši (fol. 50); pol drugo marko, enega koštruna, eno jagnje (fol. 71'); eno marko 40 denarjev, eno glavo molzne živine vredno 20 denarjev (fol. 88); eno marko, enega koštruna vrednega 16 denarjev (fol. 95); 40 denarjev, eno glavo goveje živine vredno 24 denarjev (fol. 111); pol marke, 24 denarjev, 24 funtov sira (fol. 129).

Nazoren vpogled v gospodarstvo dajejo tudi raznovrstne takoimenovane male davščine (minuta servitia). Vendar je omeniti, da je za časa našega urbarja dejansko služnost ali plačevanje v blagu že skoraj povsod nadomestilo plačevanje v denarju. Stalno se ponavlja stavek: za to in to služnost toliko in toliko vsoto denarja.

V to skupino spada kot ena prvih davščina, ki jo naš urbar imenuje na kratko davščino „za tri služnosti“ (pro tribus *servitiis*). To so služnosti trikrat na leto, ko je posamezna kmetija dajala o Jurijevem 4 denarje, o Mihelovem 4 denarje in o pustu 3 denarje.⁸⁵ Mesto davščine „za tri služnosti“ najdemo enkrat v našem urbarju davščino „za dve služnosti“, obstoječo iz 6 denarjev (fol. 45'). Nekatere kmetije so plačevale ob enem imenovanih treh terminov davščine v višini 4 do 32 denarjev, ki so jih imenovali po plačilnem dnevu *servitium* ali *ratio sancti Georgii*, *sancti Michaelis*, *carnisprivii* ali podobno.⁸⁶ Kmetije v vasi Idersko plačujejo za služnost o svečnici (pro *servitio sanctae Mariae de candelis*) po 6 denarjev na leto (fol. 52).

V zvezi z razvito živinorejo na Tolminskem so davščine v živini. Najbolj pogoste so take, ki obstojajo iz po ene glave goveje živine z mladičem, ki še sesa, oziroma ene glave molzne živine (*bestia cum lactantio*, *lattantio*, *latantio*, *bestia cum nasentem*, *bestia cum lactantio sive nasentem*, *bestia cum lacte*) ali mesto te po 20 denarjev,⁸⁷ dalje glave goveje živine namenjene za (patriarhovo) kuhinjo (*bestia pro quoquina*) ali mesto te po 10 denarjev⁸⁸ in glave živine, ki so jo dajali mesto vina (*bestia pro vino*).⁸⁹

⁸³ Urbar fol. 6, 8, 11, 15, 16, 40, 57, 62, 66, 68, 72, 73, 77, 78, 80, 80', 88, 96, 100', 108', 117, 123, 124.

⁸⁴ 15 liber, 10 denarjev, 64 d., 104 d., 112 d., 148 d., pol marke, pol m. in 20 d. pol m. in 40 d., eno m., eno m. in 16 d. (fol. 8, 11, 16, 16', 17, 17', 40, 78, 80).

⁸⁵ Urbar fol. 6, 8—10', 19, 20, 24, 27—29, 31, 33—44', 52—58, 61, 64, 65, 67—79, 83, 85—92, 95—97, 100—102, 104, 105, 107—109, 117, 122—124.

⁸⁶ Urbar fol. 5, 5', 6, 7, 11, 13, 14, 52, 54, 60, 64, 84.

⁸⁷ Urbar fol. 6—9', 27—29, 31, 33—37, 40, 43, 44, 44', 52—57, 61—65, 67—78, 83, 85—92, 95—97, 100—102, 104, 105, 107—109, 117, 122—124. — *Bestia a lacte* (Thes. eccl. Aquil., 284, n. 840).

⁸⁸ Urbar, fol. 7—14, 16, 19, 20, 24, 27—29, 31, 33—36, 41—45, 48, 52, 55, 58, 61—65, 67—78, 83, 85—92, 95—97, 100—102, 104, 105, 107, 109, 117, 122—124.

⁸⁹ Urbar, fol. 6, 8, 9'. 27—29, 31, 33—36, 43—44', 61—65, 67—72, 74—80, 82—92', 94—97, 100—102, 104, 105, 108—110, 117, 122—124.

Prejkone s slovensko besedo polovica so v zvezi živali, ki jih naš urbar imenuje *bestiae polvicarum* oziroma *bestiae quae appellantur polvice*. Dve živali-polovici, dejansko torej ena sama, ste morali biti vredni 10 denarjev, toliko torej kot ena zgoraj omenjena žival za patriarhovo kuhinjo.⁹⁰ Po plačilnih terminih so označene živali sv. Jakoba, ena vredna 16 denarjev (*bestiae sancti Jacobi*) in živali sv. Petra (*bestiae sancti Petri*).⁹¹ V tej zvezi naj omenim še davščino „za krave“ (*pro ratione vacarum*), ki je stalno določena na sedem denarjev.⁹²

Od ostalih malih davščin se še omenjajo: davščina čebel (*ratio apium*),⁹³ davščina sirov (*casei*), od katerih je bil vsak po večini vreden 6 denarjev⁹⁴ in davščina obstoječa iz kokoši in jajc.⁹⁵

V posebno skupino spada davščina za pojezdno vino. V našem urbarju je to že vseskozi v denar spremenjena prvotna dajatev pijače, namenjene funkcionarjem zemljiškega gospostva ob priliki uradnih obhodov na konju, pojezde imenovanih.⁹⁶ Za takoimenovane mesnice (mesničar) koštrunov in kozličkov ob času pojezd, ki so jih plačevale nekatere kmetije tolminske gastaldije in za pojezdne pogače (*pogaciae poiesdarum*), ki so jih bile dolžne dajati kmetije v Prapretnem Brdu, naš urbar denarne protivrednosti ne navaja.⁹⁷

Sprva dejanska pijača in hrana so sledeče v našem urbarju v denar spremenjene dajatve: 10 denarjev na leto mesto piva (*pro cervesa*);⁹⁸ eden ali pa tudi štiri denarji mesto bržole (*pro brasadollo, pro brasadullo*);⁹⁹ po 14 denarjev mesto jerebic in kljunačev (*pro perdicibus et galigis*);¹⁰⁰ po eden ali dva denarja mesto kruha ribičem (*pro pane piscatorum*).¹⁰¹ Živinsko krmo, tudi že spremenjeno v denarno dajatev, pomenjajo 4 oziroma 8 denarjev mesto sena (*pro ratione feni*)¹⁰² in v enem slučaju po 16, v drugem pa po 40 denarjev mesto trave (*pro herba*).¹⁰³

Nekaterim kmetijam in posestnikom so bile predpisane posebne vrste davščin. Imejtelji hiš v Tolminu plačujejo kopune (*capunus*).¹⁰⁴ Kmet

⁹⁰ Urbar, fol. 52, 56.

⁹¹ Urbar, fol. 6, 7, 54.

⁹² Urbar fol. 6, 8, 8', 9, 19, 27—29, 31, 33—36, 61—65, 67—70, 72, 74—77, 83, 85—91, 95—97, 100—102, 104, 105, 107, 109, 117, 122—124.

⁹³ Urbar, fol. 9', 19, 27—29, 31, 33—36, 44, 44', 61, 62, 64, 65, 67—78, 83, 85—92, 95—97, 100—102, 104—105, 107—109, 112, 117, 123, 124.

⁹⁴ Urbar, fol. 5', 7—14, 19, 20, 24, 27—29, 31—38, 40—45', 48, 52, 55, 58, 61—65, 67—78, 83, 85—92, 95—97, 100—102, 104, 105, 107—109, 177, 122—124, 129, 130.

⁹⁵ Urbar, fol. 50, 52, 53, 56.

⁹⁶ Urbar, fol. 5—14, 19, 20, 24, 27—29, 31—49, 52, 54—58, 60—62, 64—80, 82—92, 94—97, 100—102, 104—105, 108—110, 117, 122—124.

⁹⁷ Urbar, fol. 72, 132.

⁹⁸ Urbar, fol. 9', 19, 27—29, 36, 61, 62, 64.

⁹⁹ Urbar, fol. 9', 19, 27—29, 31, 61, 62, 64, 67—71, 74—77, 87—90, 96, 97, 100, 109. — *Brasadollus, brasadullus, furl. brusadole, brisiöle. italij. braciola, bržola, bržadla (prim. Il nuova Pirona, vocabolario friulano, str. 78).*

¹⁰⁰ Urbar, fol. 52, 53, 55. — *Perdix, jerebica. — Gallinago, kljunač.*

¹⁰¹ Urbar, fol. 83, 85—91, 95—97, 100—102, 104, 105, 107—109, 117, 122—124.

¹⁰² Urbar, fol. 9', 27—29, 31, 36, 67, 69—71, 73, 74, 75, 101.

¹⁰³ Urbar, fol. 7.

¹⁰⁴ Urbar, fol. 18'.

Jachil v Čadri je dolžan mesto vsega drugega na leto oddajati 198 skled (scudelae), krožnikov (talaria), „struciae“ in čaš (cifi), in sicer po 66 o Jurjevem, Mihelovem in Božiču.¹⁰⁵

Glavni in najbolj navadni plačilni termini so bili: pust (carnispri-vium, to so dnevi od sobote pred do torka po pustni nedelji, posebno pa ta nedelja sama), sv. Jurij (v oglejski vladikovini 24. aprila) in sv. Mihel (29. septembra). Po teh treh plačilnih terminih se imenujejo razne davščine. Zelo mnogovrstne so plačevali Tolminci o sv. Mihelu, med temi tudi sire (urbar, fol. 6).¹⁰⁶ Po sv. Petru (29. junija) in po sv. Jakobu (25. julija) se imenujejo živali, ki so jih Tolminci dajali ob teh dveh godovih.¹⁰⁷ Tudi po svečnici (sancta Maria de candelis) je imenovana posebna služnost.¹⁰⁸ Denar za jerebice in kljunače je bilo odplačevati o Božiču.¹⁰⁹ Enkrat tje kot plačilni termin naveden dan sv. Lovrencija (10. avgust).¹¹⁰

Davki in davščine nam do neke mere kažejo kakšna je bila g o s p o - d a r s k a p r o d u k c i j a Tolminskega v srednjem veku in katere so bile glavne g o s p o d a r s k e p a n o g e te pokrajine.

Tolminsko je bila dežela kjer so se ljudje največ pečali s p o l j e - d e l s t v o m in ž i v i n o r e j o. Od žitnih vrst sta glavni pšenica in oves. Gojili so tudi lan kot rastlino važno za izdelovanje platna. Desetina od lanu na Tolminskem je od 1233 šla čedadskemu kapitlju.¹¹¹ Omemba njiv (campus), travnikov (pratium) in vrtov (ortus) izpopolnjuje podobo kulturi posvečene zemlje v območju vasi.¹¹²

Višje v gorah so dajali značilen pečat pokrajini p l a n i n s k i p a š - n i k i. Planinski pašniki so v zvezi z močno razvito živinorejo. Za to go-vore raznovrstne dajatve v živini, ki je imenovana bestiae, pechora, pe-cudes, in predvsem goveja živina z mladiči (bestia cum lacte, bestia cum lactantio, bestia cum nasentem, bestia pro quoquina, bestia pro vino, bestia sancti Petri, bestia sancti Jacobi, bestia polvicarum, ratio vacarum).

Uredba ki je nedvomno močno pospeševala tolminsko živinorejo so bile velike pašniške združbe živine v čredah (noda pecudum), ki se raču-najo kot cele (noda integra) ali polovične (noda media). Celo je morala šteti 112 glav goveje živine ali koza, polovična pa polovico tega. Cela je morala plačevati na leto po 1015 funtov sira, polovična pa po polovico te množine; ali pa se je računalo po en denar za vsak funt sira. Kmetje, ki so imeli oziroma upravljali take živinske črede se imenujejo pecorarii

¹⁰⁵ Urbar, fol. 15.

¹⁰⁶ Mihelovo glavni plačilni dan (Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I, 452, za l. 1321).

¹⁰⁷ Urbar, fol. 6, 7, 54.

¹⁰⁸ Urbar, fol. 52.

¹⁰⁹ Urbar, fol. 52, 53, 55.

¹¹⁰ Urbar, fol. 52.

¹¹¹ Gradivo za zgod. Slovencev, V, 594. Rubeis, Mon. ecclesiae Aquilejensis. 742 (1253). — Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I, 468 (1321). — Prim. A. Sacchetti, Per il possesso di Tolmino, Nuovo archivio Veneto, nuova serie, 5, 10 (1905), 51, 52.

¹¹² Travniki, urbar, fol. 53, 78, 129. 131. — Vrtovi, urbar, fol. 18, 23.

(čredniki).¹¹³ Zmanjšane so jim bile ostale dajatve, razen služnosti (servicia) in pojezdnega vina, kar so morali plačevati v celoti.¹¹⁴ Nekaj deset letij pred nastankom našega urbarja (1310) je patriarh izdal glede plačevanja sirov od živinskih pašnikov posebno uredbo, ki določa, da naj se za slučaj, če bi pašnik ne mogel plačati množino sirov v celoti, plača za vsak manjkajoči sir po pol denarja. Ker sta patriarhova glavarija v Tolminu zahtevala od vsakega sira po en denar ali pa še celo več, jima je takratni patriarh Otobon tako odiranje tolminskih kmetov strogo prepovedal.¹¹⁵

Staro in razvito je planšarstvo v tolminskih gorah. O gorskih pašnikih v pogorju okoli Krna imamo posredne in neposredne podatke iz 12. in 13. stoletja (1178, 1213, 1261, 1289). Govorijo o pravici pašnje na gori „Stefan“, ki je morala ležati nekako nad vasmi Ladra, Smast, Kamno in Drežnica, kajti med Drežničani in prebivalci prvih treh vasi je prišlo zaradi nje do spora. Eden gospodov Villalta, ki so na teh pašnikih imeli od patriarha pravice, je 1289 spor odločil tako, da naj vaščani omenjenih vasi skupno pasejo do Petrovega (29. junija), nihče pa ne sme do takrat tamkaj kositi; po Petrovem morejo kositi le za potrebe živine, ne pa sena prodajati.¹¹⁶

Na pobočjih Krna je imel hlev (stabulum) patriarh. Naš vir ga omenja z označbo „cassina in monte qui dicitur Cren“; danes je to planina Kašina pod Krnom. Hlev je patriarh oddajal proti letni najemščini v najem. Leta 1338 ga je imel v najemu dekan Jakob iz Volarjev. Toda vkljub temu, da ni bila planina pod Krnom namenjena za splošno uporabo, priganjali so Tolminci gori med sv. Jurijem (24. aprila) ter sv. Petrom in Pavlom (29. junija) na pašo svoje konje in govedo. Patriarh Bertrand je to prepovedal (1338).¹¹⁷ Za časa zapisa našega urbarja je imel hlev Kašino v najemu Nikolaj iz Volarjev za eno marko in 28 denarjev na leto (urbar, fol. 10').

Vrsta tolminskih vasi ima po podatkih našega urbarja pravico — navadno dvakrat na leto — gnati živino na (patriarhov) pašnik. To pravico so imele vasi: Kneža, Temljine, Grahovo, Logaršče, Roče, Slap, Tribuša, Bukovo, Žabče, Orehek, Jesenica, Gorje, Poče, Reka in Poljice.¹¹⁷

Mimo reje goveje živine je bila na Tolminskem močno razvita tudi ovčereja. Posebno manjši posestniki oddajajo v kozličkih (edus) in koštrunih (castratus, castronus).¹¹⁸ Meso, ki je bilo pod imenom carnes curiae določeno za patriarhov dvor, je bila kozličevina, jagnjetina ali koštrunovina (urbar, fol. 6).

¹¹³ Joppi, Arch. Triest., 13 (1887), 54.

¹¹⁴ Urbar, fol. 5'.

¹¹⁵ Mon. patr. For., f. 125. — Bianchi v Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen, 21 (1859), 405, n. 266.

¹¹⁶ Joppi, Arch. Triest., 14 (1888), 277.

¹¹⁷ Urbar, fol. 61, 62, 64, 65, 72, 75—78, 83, 86—90, 107, 109.

¹¹⁸ Urbar, fol., 27, 71', 76, 95, 100, 132.

Čeprav je bilo s irarstvo v srednjem veku veliko bolj razširjeno kot dandanes in je bil sir v srednjem veku po naših krajih in tudi drugod prava ljudska hrana, moremo vendarle tudi na Tolminskem številne datjave v siru (caseus) pripisovati razširjeni živinoreji. Posebno na planinah in živinskih pašnikih je bilo sirarstvo močno razvito (urbar, fol. 5'). Posebej se omenja bovški sir (caseus de Plezio).¹¹⁹

Le na enem mestu našega urbarja se omenjajo konji oziroma kobile (urbar, fol. 18'); prešiči pa nikjer.¹²⁰ Za vsaj skromno razvito perutninarstvo govore davščine, ki omenjajo kopune (capunus), kokoši (galina) in jajca (ovum).¹²¹ Pač pa kaže dajatev čebel (ratio apium) pri 18 vaseh na čebelorejo.¹²²

Tolminsko je bogato na vodah z ribami. Loviti ribe je kot posebna pravica pripadala zemljiškemu gospodu-patriarhu, ki je imel nastavljene svoje ribiče, za katere pozna naš urbar dajatev od strani kmetov „za kruh ribičem“ (pro pane piscatorum).¹²³ Patriarh je mogel ribištvo oddajati v najem ali pa drugim podeljevati s tem združene pravice; ti so imeli zopet svoje ribiče. Na Bovškem jih ima 1315 patriarhov fevdnik Joannes de Villalta.¹²⁴ Dva brata iz Čedadada sta dobila 1337 pravico, da smeta imeti za dobo patriarhovega življenja nastavljenega ribiča v tolminskih vodah: Cerknici (Circhiniz), Bači (Buza), Idriji (Idria), Soči (Isoncio), Tolminki (Tulmina), Idrijci (Idrischa) in ostalih.¹²⁵ Podobno dovoljenje je za Sočo prejel od patriarha 1343 kmet Paulissa iz Bovca. Letna zakupnina za ribolov v reki Soči na Bovškem je 1343 znašala 32 funtov bovškega sira.¹²⁶

Mere in denar. — Žito so po podatkih našega urbarja merili na stare (star, starius). Star je bil glede obsega različen po krajih. Za Čedad se navaja 75,735 litrov na en star.¹²⁷ Sir so tehtali na funte (libra).

Denar so v našem urbarju računali na marke (marca), libre (libra) in denarje (denarius). Marka je takoimenovana števna marka, ne dejanski novc. Na vsako je šlo 160 denarjev. Urbar računa tudi s pol marke (marca media, marca dimidia). Na libro denarjev, ki je tudi le števna enota, so v Furlaniji do druge polovice 14. stol računali po 8 denarjev.¹²⁸ Ta relacija je bila v veljavi tudi za naš urbar. To kaže račun pri pluženski rihtariji, kjer so davščine pri posameznih kmetijah računane po librah

¹¹⁹ Manzano, Annali del Friulli, V, 112. — Joppi, Arch. Triest., 15 (1890), 69.

¹²⁰ Služba s konji v Ponikvah na Tolminskem 1192 (Gradivo za zgod. Slovencev, IV, 814).

¹²¹ Urbar, fol. 18', 50, 52, 53, 56.

¹²² Urbar, fol. 9', 19, 27—29, 31, 33—36, 44, 44', 61, 62, 64, 65, 67—78, 83, 85—92, 95—97, 100—102, 104—105, 107—109, 112, 117, 123, 124.

¹²³ Urbar, fol. 83, 85—91, 95—97, 100—102, 104, 105, 107—109, 117, 122—124.

¹²⁴ Mon. patr. For., fol. 104'.

¹²⁵ Joppi, Arch. Triest., 14 (1888), 272.

¹²⁶ Joppi, Arch. Triest., 15 (1890), 66, 69.

¹²⁷ Il nuovo Pirona, vocabolario friulano, 1111.

¹²⁸ C. Fabrizi, Delle usure del Friuli nel XIV. secolo e della marca ad usum curiae (1774), 87 dalje.

Dekanija rihtarija	davek v novcu			pšenica (frumentum) v starih	oves (anona) v starih	goveja živina (bestia)				polovica živine (bestiae polvitarum)	govedo (pecora)	koštruni (castroni)	kozlički (edus)	meso za kuhinjo (carnes curiae) število plačujočih kmetij	kopuni (capones)
	marke	libre	denarji			molzna ali z mladičem (cum lacte, lactantio)	za kuhinjo (pro quoquina)	za vino (pro vino)	sv. Jakobha (sancti Jacobi)						
Tolmin	51	229	1719	191.5	309.5	26.5	59	22	3.5			13		118	6
Ladra	5.5	148	118											19	
Čiginj	6.5	34	87	26	63	15.5	12		2.5	8				17.5	
Šentvidska gora	48	167	1087	42.5	83	31	42.25	17.5				3	1	58	
Cerkno	91.5	312.5	1586	19.5	28	36	18.5	16			2	15		130	
Rut	2		1024											31	
Plužne		432	320											22	
Bovec	1.5	30	84											7.5	
	206	1352.5 = 169 m., 4 d.	6025 = 37 m., 109 d.	279.5	483.5	109	131.75	55.5	6	8	2	31	1	403	6
	412 m. 113 d.			skupaj 763 starov žita		vred- nost 13 m. 100 d.	vred- nost 7 m. 87.5 d.	vred- nost 5 m. 88 d.	vred- nost 96 d.	vred- nost 50 d.	vred- nost 48 d.	vred- nost 3 m. 16 d.	vred- nost 6 d.	vred- nost 55 m. 66 d.	

in denarjih, na koncu pri sklepnem računu je pa vsota v celoti izračunana v markah in denarjih. Seštete postavke pri posameznih kmetijah primerjane s končno sumarno postavko kažejo, da je na libro denarjev računano okroglo 7,7 denarjev.

Relucijske postavke v našem urbarju, to so podatki, ki pravijo, da se mesto raznih stvari v blagu plača ali more plačati toliko in toliko v denarju, kažejo do neke mere kolikšno ceno so takrat imele razne stvari. Vrednotene so brez izjeme: v patriarhovo kuhinjo namenjena glava goveje živine (bestia pro quoquina) na 10 denarjev; glava živine, ki se je dajala za vino (bestia pro vino) na 16 denarjev; glava molzne živine ali živine z mladičem (bestia cum lacte ali bestia cum lactantio) na 20 denarjev. En kozliček ali eno jagnje je navedeno z relucijsko vrednostjo 6 denarjev, en koštrun pa s 16 denarji (urbar, fol. 6). Za en sir je skoraj vseskozi navedena vrednost 6 denarjev, za polovico sira pa 3 denarji.

Koliko so na podlagi podatkov našega urbarja znašali celokupni dohodki tolminske gastaldije leta 1377 nam kaže priložena razpredelnica, urejena po upravnih enotah in posameznih postavkah. Povsod se povsem natančne številke zaradi nekaterih nejasnosti in nepopolnosti pri podatkih v urbarju niso dale dognati, vendar v celoti pri tem ne gre za velike vsote in razlike. Davka v denarju je bilo skupaj 412 mark in 113 denarjev; davka, ki se je plačeval v denarju mesto v blagu oziroma

kokoši (galinae)	jajca (ova)	za jerebice in kljunače (pro percicibus et galigis)	siri (casei)	za služnosti (pro servitiis)	za pojezdno vino (pro vino potesdarum)	pojezdne pogače (pogaciae potesdarum)	za služnost krav (pro ratione vacarum)	za pivo (pro cervesa)	za kruh ribičem (pro pane piscatorum)	za seno, za travo (pro feno, pro herba)	za bržolo (pro brasadollo)	služnost čebel (ratio apium)
24	120	112 d.	95.5	693 d.	1083 d.		189 d.	150 d.		120 d.	36 d.	5 vasi
			24	179 d.	243 d.							
			38	189.5 d.	540 d.	1 vas	66.5 d.			120 d.	66 d.	6 vasi
			40	225 d.	805 d.		77 d.		18 d.		20 d.	7 vasi
			15 + 24 funt.	160 d.								
24	120	112 d.	212.5 + 24 f.	1446.5 d. = 9 m. 6.5 d.	2779 d. = 17 m. 59 d.	1 vas	332.5 d. = 2 m. 12.5 d.	150 d.	18 d.	240 d. = 1 m. 80 d.	122 d.	18 vasi
			vrednost 8 m. 53 d.									

v denar preračunana vrednost nekaterih dajatev znaša 127 mark in 50 in pol denarja, skupaj torej v denarju 540 mark in 3 in pol denarja.

V blagu so dajali v tolminski gastaldiji leta 1377 763 starov žita (od tega 279 in pol stara pšenice in 483 in pol stara ovs) in še nekatere dajate, majhne po obsegu in dejanski vrednosti, za katere ni navedena denarna proticena (6 kopunov, 24 kokoši, 120 jajc, 24 funtov sira, 5 sirov, v eni vasi pojezdne pogače, v 18 vaseh služnost čebel). Če izračunamo tudi za dajate v blagu na podlagi podatkov, ki jih imamo glede cen, njihovo vrednost, moremo določiti približen finančen efekt vseh davkov in dajatev tolminske gastaldije leta 1377. V razdobju 1350—1400 je bila vrednost enega stara pšenice ali ovs povprečno 27 denarjev (star okoli 75 litrov).¹²⁹ Skupna vrednost 763 starov žita bi torej znašala 20.601 denar, to je 128 mark in 121 denarjev.

K temu bi bilo prišteti še neveliko vrednost kopunov, kokoši, jajc, sirov in drugih zgoraj navedenih dajatev. Primerjajoč takratne cene tega blaga ne bi znesla v denarno vrednost spremenjena vsota za te dajate, majhne po obsegu in denarni vrednosti, več kot 2 marki.

¹²⁹ Izračunano na podlagi podatkov pri Manzanu. Annali del Friuli z navedbo leta in cene enega stara; V, 227 (1365, annona, 27,5 denarjev); V, 271 (1372, annona, 24 denarjev); V, 325 (1380, preračunano „frumento“, 25 denarjev); VI, 85 (1393, annona, 31 denarjev); III, 110 (povpreček za razdobje 1351 do 1400, 28 denarjev).

Celokupna denarna protivrednost in efektivni denar tolminskega urbarialnega donosa bi torej znašal leta 1377:

v denarju in njegovi protivrednosti	540 mark,	3,5 denarjev
protivrednost za žito	128 mark,	121 denarjev
protivrednost nekaterih manjših dajatev	2 marki,	
skupaj	670 mark,	124,5 denarjev

S to številko se skladajo vsote, za katere je patriarh dajal v 14. stoletju v zakup tolminsko gastaldijo z vsemi dohodki. Seveda če pomislimo, da je morala biti letna vsota, oziroma vrednost, za katero je zakupnik Tolminsko dobil manjša od one, ki jo je dejansko za davke in dajatve potegnil. Patriarhova uprava je prejela izplačano okroglo vsoto, ki jo je v stalni potrebi po efektivnem denarju potrebovala, zakupniku pa je šlo to, kar je preko te vsote dobil, v njegov dobiček oziroma za režijo.

1339. Zakup za letnih 500 mark novih oglejskih denarjev in 5000 funtov sira. Ena marka oglejskih denarjev je štela 160 denarjev, en funt sira je 1352 veljal 2 denarja, 5000 funtov = 10.000 denarjev = 63 mark, 20 denarjev. Skupaj torej 563 mark, 20 denarjev.¹³⁰

1342. Zakup na štiri leta za 2000 mark oglejskih denarjev, torej na leto 500 mark.¹³¹

1345. Zakup za letnih 1200 florinov v zlatu. Na en florin v zlatu so 1346 računali 55 denarjev, torej na leto 412 mark, 80 denarjev.¹³²

1348. Zakup za letnih 300 mark oglejskih denarjev.¹³³

Kakšna je bila kupna vrednost onih okroglo 670 mark, ki jih je dobil Oglej leta 1377 iz svojega tolminskega urbarja; z drugimi besedami: vprašajmo se zaradi primerjave in ilustracije naših števil, kaj se je v onem času moglo dobiti za ta denar? Nekoliko podatkov in števil iz območja Tolminskemu sosednjega. Za 41 mark se je dobilo v Furlaniji 1359 tri kmetije; za 28 mark in 12 denarjev 1366 srebrno čašo s pokrovom, v Benetkah kupljeno; za 20 mark 1371 leseno hišo s slamo krito, z dvoriščem in zemljiščem.¹³⁴

Prebivalstvo

Prebivalci Tolminskega so bili ob času, ko je bil sestavljen naš urbar, po ogromni večini kmečkega stanu. Koliko je bilo med njim še svobodnih kmetov, tega nam naš vir ne pove, kajti do teh zemljiški

¹³⁰ Joppi, Arch. Triest., 14 (1888), 293; Manzano Annali del Friuli, V. 112.

¹³¹ Joppi, Arch., Triest., 15 (1890), 61, 62.

¹³² Joppi, Arch., Triest., 15 (1890), 89; Manzano, Annali del Friuli, V. 42.

¹³³ Joppi, Arch., Triest., 15 (1890), 428.

¹³⁴ Manzano, Annali del Friuli, V, 178, 231, 265.

gospod-oglejski patriarh ni imel pravic in jih seveda tudi ni vpisoval v svoj urbar. O socialnem in pravnem položaju kmetov urbar pobliže ne razpravlja, vendar moremo iz njegovih podatkov in ob primerjavi tega kar vemo iz onega časa za druge in predvsem Tolminskemu sosednje predele, sklepati, da gre pri tolminskem kmetu 14. stoletja za podložnika, ki je bil vezan na svojo kmečko zemljo in ki ga je nanjo mogel zemljiški gospod svobodno nameščati ali pa tudi z nje odstranjevati.

Velika večina tolminskih kmetov je po podatkih našega urbarja takih, ki so imeli celo kmetijo (mansus integer), bili so torej celogruntarji. Takih, ki imajo le pol kmetije (mansus medius) ali polgruntarjev je v razmerju do celogruntarjev približno ena desetina (okoli 50 napram okoli 500). Največ je polgruntarjev v kraju Tolminu, kjer po številu celo prevladujejo nad celogruntarji (teh 6, onih 14).

K a j ž a r s t v o je, kot sem to že omenil v poglavju o gospodarstvu, na Tolminskem v 14. stoletju, kot marsikje drugod na Slovenskem v onem času, v začetnem razvoju. Kajž ali košanij (cosania), kot so jim na Tolminskem dejali, je naštetih v urbarju vsega 27, kar je napram preko 500 kmetijam malo. Blizu košanijam so po značaju hiše (domus, sedimen domi, sedimen), če se omenjajo v vaseh.

Košanije in hiše na vaseh so naseljevali sinovi in hčere s kmetij, ki na teh niso mogli ali hoteli več ostati. Kot drugod na Slovenskem so se tudi na Tolminskem kajžarji, ki jih skromna h košaniji ali kajži spadajoča zemlja ni mogla rediti, posvečali obrti. Primer takega kajžarja-obrtnika je kovač Miha v Volčah, ki ima hišo (domus) s tremi njivami in tremi travniki (urbar, fol. 53').

Omembe vredno število nekmečkega prebivalstva je bilo edino v Tolminu. Tu je bil patriarhov grad in dvor, tu je bilo središče uprave tolminskega ozemlja, tu je bila majhna vojaška posadka, tu je bil sedež patriarhovega glavarja in gastalda z upravnim, vojaškim in pomožnim osebjem; po Tolminu se imenujejo nekateri ministeriali in vitezi. V kraju Tolminu je bilo po podatkih urbarja mimo kmetij in polkmetij tudi šest hiš, ki jim po njihovih stanovalcih in pritiklinah pač ni šel ruralen značaj.

Z izjemo nemških kolonistov okoli Ruta ob zgornji Bači so bili Tolminci vseskozi slovenskega rodu. Tolminec pomenja v času našega urbarja toliko kot Slovenec; Slovenec ali prebivalec tolminske dežele (Sclavus sive contrate Tulmini habitator) pravi neka listina iz leta 1372.¹³⁵ Le fevdalni ljudje in upravno osebje v Tolminu, ali mogoče posamič tudi kje drugje, je moglo mimo slovenskega biti tudi romanskega ali nemškega rodu. Toda ti po večini niso bili stalni prebivalci Tolminskega. Prihajali so semkaj kot upravno in vojaško osebje, kot ministeriali in vitezi, si na Tolminskem pridobivali fevdno in najemninsko posest. Glavarji na tolminskem gradu so bili večkrat bližnji sorodniki oglejskega

¹³⁵ Joppi, Arch. Triest., 17 (1891), 7.

patriarha; zakupniki na Tolminskem po večini tujci, celo en Florentinec je v 14. stoletju med njimi. Tudi nekateri duhovniki niso bili slovenskega rodu. Ko je dobil Čedadec Nassinguerra 1372 varstvo (custodia) zgornjega tolminskega gradu je bilo določeno, naj ima za stražo sedem ljudi romanskega rodu (socios Latinos), poleg ne več kot dveh domačinov-Slovencev s Tolminskega.¹³⁵

Za slovensko narodnost Tolmincev, razen priseljenih Nemcev okoli Ruta, govore slovenska imena krajev, ki so jih naselili in naseljevali, ledinska imena zemlje, ki so jo obdelovali in do neke mere tudi njihova imena in priimki.

Imena selišč na Tolminskem so po ogromni večini slovenska in se po svojem značaju in tvorbi bistveno ne razlikujejo od krajevnih imen drugod na slovenskih tleh. V glavnem so onih vrst, kakršne najdemo na ozemlju sorazmerno starejše slovenske kolonizacije. Tudi v kolonizacijskem ozemlju okoli Ruta je večji del krajevnih imen slovenskega izvora, kar kaže, da je bil ta okolišč pred prihodom nemških naseljencev Slovincem znan in po njih vsaj ekstenzivno naseljen. Le par nedoločljivih in težko razločljivih krajevnih imen v našem urbarju kaže na nemški izvor (Signech Vinchiberch, Binchinuel). Imena nekaterih večjih krajev in voda na Tolminskem so pred-slovenskega izvora (na primer Tolmin, Kobarid, Bovec, Idrija, Soča).

Osebnna imena nam morejo le do neke mere in pod določenimi pogoji biti v pomoč pri presoji narodnosti in sestave prebivalstva. Od slovenskih imen so ohranjena še nekatera starejšega tipa, kot Bratigoy, Černogoy, Dresimer, Primota, Stanigoy. Druga, tudi slovenska po izvoru, so oblikovana po človeški postavi in zunanosti (na primer Malič, Črni, Črna, Široki, Maleša, Maligni).

Vendar je 14. stoletje tudi na Tolminskem že zdavnaj doba, ko nad domačimi imeni po številu prevladujejo tuja: krščanska, romanska, germanska; kar pa seveda še oddaleč ne more govoriti za to, da njihovi nosilci ne bi bili slovenskega rodu. Z značilnostmi tvorbe slovenskih imen se družijo neslovenski elementi. Sufiks -onja, kot ga najdemo še v čisto slovenskih imenih Prehogna in Sitogna, se dodaja imenima krščanskega izvora Jakob in Vid v oblikah Jacogna in Vidogna. Krščanski element prevladuje z imeni svetnikov. Od starozaveznih Adama in Abrama, Elije in Daniela, preko imen apostolov in evangelistov ter preko najbolj razširjenih srednjeveških svetniških imen pa vse do svetniških imen značilnih za 13. in 14. stoletje (na primer Dominik z izpeljanko Menčus, Frančišek z izpeljanko Frančo). Oglejska cerkev ima svoj delež z imeni oglejskih svetnikov in patronov, kot so Hilarij — Jelar (Elerus), Kocjan, Mohor, Pavlin. Najbolj navadna ženska imena so Ivana (Čuana, Juuana) in Marija (izpeljanka Marsa). Nekatera krščanska imena so prilagodena slovenskemu jeziku (Arne, Arney od Jerneja; Bencho od Benedikta; Jachil od Jakoba; Janes in Janis od Johannes; Juri in Juricus od Jurija; Lore od Lovrencija;

Lenart od Leonarda; Mochor od Hermagora; Matcho od Matije ali Matevža; Miche; Tomec od Tomaža).

Pojavljajo se tudi že priimki in imena sinov v zvezi z očetom ali imenom očeta. Če sta bila v isti vasi dva kmeta istega imena, je eden „mali“, drugi „veliki“ (Choçianus parvus in Choçianus magnus v Modrejcah, urbar, fol. 29'). Nekajkrat se imenuje le očetovo ime, ne pa tudi ime sina, takratnega posestnika, na primer filius Adam, filius Bratigoy (urbar, fol. 28', 78); toda tudi Matias filius Rosse (urbar, fol. 69). V priimku tiči ime prednika pri Petru Bendinčihu (po Benediktu, urbar, fol. 42'), Petru Danelchiču (po Danielu, urbar, fol. 53), Golobiču (poleg imena Golop, urbar, fol. 16, 71, 71') in Mateju Manfredinu (urbar, fol. 42'). Na kraj kjer je bil dotični ali njegov prednik doma ali odkoder je prišel kažejo priimki Bochigniç, Bochiniç (urbar, fol. 17, 122'), Gorianiç (urbar, fol. 42).

Germanskih imen je v sorazmerju s krščanskimi in romanskimi po številu manj. Tudi germanska imena nikakor ne morejo pomeniti, da je bil njihov nosilec tudi Nемеc po rodu, razen v nemškem naselitvenem otoku okoli Ruta, kjer jih je več kot drugod.¹³⁶

Urbarji so važen vir za statistiko starejših dob. Število vasi, kmetij, košanj in drugih enot, ki so bile dolžne plačevati leta 1377 v tolminski urbar je razvidno iz pridejane razpredelnice. Pri tem je omeniti, da pomenja pri kmetijah črka A število kmetij, kakršno je navedeno pri posameznih vaseh, črka B pa od tega nekoliko manjše število kmetij, ki so pri vaseh dejansko opisane in omenjene. Dve polovični kmetiji sta šteti za eno celo. Če je bila vas razdeljena na dve upravni enoti se šteje samo pri prvi omembi.

Dekanija rihtarija	vasi	kmetije A	kmetije B	košanje	hiše	dvori	mlini	hlevi	vrtovi	njive	travniki	ledina	zemljišče
Tolmin	30	178	152.5	14	7	1	2	1	5	3		1	
Ladra	4	19	19	1	2	1				2			1
Čiginj	4	21	18		1					3	3		
Šentvidska gora	22	100	98.5	6	2					3			
Cerkno	27	166	160	6									
Rut	7	36	35										
Plužne	7	36	36										
Bovec	2	7.5	7.5							1	3		
skupaj	103	563.5	526.5	27	12	2	2	1	5	12	6	1	1

¹³⁶ Nemška imena v rihtariji Rut (urbar, fol. 115 do 118): Adalpret, Aynt, B(P)ertoldus, Conradus, Hericus, Herimanus, Hent, Leucoldus, Voricus, Vorlicus.

S pomočjo statističnih podatkov našega urbarja moremo napraviti poizkus določiti za leto 1377 število prebivalstva tolminskega ozemlja, v kolikor ga urbarialni popis obsega. Poizkus more biti le do neke mere točen, kajti urbar na primer ne zajema svobodnih kmetov, ne zajema zemlje, katere zemljiški gospod ni bil oglejski patriarh, ne zajema na primer prebivalstva tolminskih gradov in zemlje pripadajoče tolminskim faram, ne zajema končno večine — po številu sicer sorazmerno maloštevilnega — nekmečkega življa. Ob uporabi količnika, ki ga je za sosednjo, po značaju naselitve sorodno loško ozemlje in iz tamošnjih urbarjev določil P. Blaznik s številom 7,6 stanovalcev na en dom, moremo poizkus napraviti tudi za Tolminsko.¹³⁷

563 in pol kmetije našete pri posameznih vaseh in poleg njih še košanije, hiše, dvori in mlini dajo kupaj 606,5 enot. Če to število pomnožimo z 7,6 dobimo 4609 kot domnevno število prebivalcev Tolminskega, obseženega v vaseh, ki jih naš urbar popisuje. Primerjava s številom prebivalcev istih vasi na podlagi uradnega štetja iz leta 1910, ki izkazuje 26.620 prebivalcev, kaže, da se je število prebivalcev na Tolminskem pomnožilo v 533 letih, od 1377 do 1910, za 5,77 kratni iznos. Rezultat je za Tolminsko verjeten, če pomislimo, da sta A. Stegenšek in P. Blaznik ugotovila za dva druga predela slovenske zemlje, ki sta po planinskem in goratem svetu podobna Tolminskemu, v približno enakem razdobju, pomnožitev prebivalstva, ki se ne razlikuje mnogo od pomnožitve prebivalstva na Tolminskem, kot smo jo dognali. V gornjegrajskem okraju se je prebivalstvo v razdobju od okoli 1350 do 1910 (560 let) povečalo od 3525 na 14.617, torej za 4,14 kratni iznos.¹³⁸ V Poljanski dolini na Gorenjskem, ki meji na Tolminsko, se je prebivalstvo v razdobju od 1318 do 1900 (582 let) pomnožilo od 3466 na 13.968, torej za 4,03 kratni iznos.¹³⁹

Nastanek urbarja

Vzroke, da je prišlo leta 1377 do sestave edinega znanega urbarja tolminske zemlje pod oglejskimi patriarhi smo iskali v spremenjenih gospodarskih razmerah, predvsem v prehajanju od naturalnega v denarno gospodarstvo. Mimo vzrokov je pa iskati tudi povod, ki je po času ožje omejen in je dal ali mogel dati pobudo, da je prišlo do sestave urbarja tolminske gastaldije prav leta 1377. Da ga pojasnimo moramo poseči nekoliko globlje v zgodovino Tolminskega.

Tolminsko je prinašalo po eni strani patriarhom upoštevanja vredne dohodke, po drugi strani jim pa prizadevalo tudi mnogo skrbi in težav.

¹³⁷ P. Blaznik, Kolonizacija Poljanske doline, Glasnik Muzej. društva, 19 (1938), 57.

¹³⁸ Na podlagi računov Stegenškovih v Časopisu za zgod. in narodopisje, 7 (1910).
23 dalje.

¹³⁹ Na podlagi računov Blaznikovih na nav. m., 56 dalje.

Poglavitne so izvirale iz razmerja, ki je obstajalo med oglejskimi patriarhi in goriškimi grofi, ki so bili odvetniki oglejske cerkve. Viri omenjajo dohodke, ki so jih goriški grofje kot oglejski odvetniki imeli na Tolminskem.¹⁴⁰ Razmerje med grofi in patriarhi je bilo v stoletni zgodovini mnogokrat nasprotno ali celo sovražno. Nasprotstva so izvirala poglavitno iz stremljenja grofov doseči na račun odvetništva kar največ dobička in vpliva ter iz prizadevanja po izgraditvi lastne dinastične oblasti. Nasprotstva so se pa še poostrila s tem, da so se prepletala s splošno politiko na ozemlju med severnim Jadranom in Alpami. Vanjo je zapleten oglejski patriarhat, vanjo posegajo mimo goriških grofov poglavitno še Habsburžani in Benetke.

V toku trenj in sporov, nasprotstev in sovražnosti, ki dajejo značilen pečat zgodovinskemu dogajanju v območju med Alpami in severnim Jadranom od 13. do 16. stoletja, se Tolminsko kot objekt politične kupčije in važna gospodarska postavka nemalokrat imenuje.

V zgodovini odnosov med Oglejom in Gorico je prišel tolminski grad in Tolminsko večkrat v oblast grofov goriških, ki niso preveč skrivali svoje namere iztrgati Tolminsko Ogleju in si tamkaj zgraditi svojo oblast. Ob prelomu od 13. na 14. stoletje in v začetku 14. stoletja je Tolmin dvakrat skozi nekaj let pod Goriškimi. Leta 1299, ko so ljudje goriškega grofa zavzeli tolminski grad in leta 1313, ko je goriški grof napadel Tolmin, zažgal vas, oblegal patriarhov grad in nato obdržal Tolminsko v svojih rokah vse do 1319.¹⁴¹

Poleg goriškega grofa se je pa v prvi polovici 14. stoletja pojavil še rod avstrijskih Habsburžanov, ki mu je bilo tudi mar do posesti Tolmina. Od prve polovice 14. stoletja gre namreč stalno stremljenje habsburške politike za tem, doseči po najbližji poti severne bregove Jadrana. Eden potov do tja je vodil preko Tolminskega, posebno prikladen odkar je 1335 prišla Koroška pod Habsburžane. Saj je po dolini Soče vodila najbližja pot s Koroške na Jadran. V borbo za oblast v deželah med Kvarnerom in Furlanijo, v kateri so starejši partnerji Oglej, Gorica in Benetke, posežejo tudi Habsburžani. Že v ljubljanski pogodbi z dne 24. junija 1335 obljubi Oglej habsburškim vojvodom in njihovim ljudem prost prehod preko Tolminskega.¹⁴² S posebnim poudarkom in malo skrivanimi zahtevami po vsaj začasni posesti Tolminskega je pa nastopil v pogajanjih, ki so se vodila s Furlani julija 1350 v Ljubljani, habsburški vojvoda po tragični smrti patriarha Bertranda, ki so ga 6. junija 1350 ubili

¹⁴⁰ Rubeis, Mon. eccl. Aquilejensis, 649; Gradivo za zgod. Slovencev, V, 36.

¹⁴¹ Juliani Chronicon Foro-Julienae, ed. Rubeis, Mon. eccl. Aquil., Appendix, 28. — Annales Foro-Julienae. Mon. Germaniae hist. 19, 218. — Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I, 298, 480. — Rutar, Zgodovina Tolminskega. 50 dalje. — P. Paschini, Storia del Friuli, II, 216, 228.

¹⁴² Johannis abbatis Victoriensis Liber certarum historiarum, ed. Schneider, Scriptorum rer. Germ., II, 160. — Zahn, Austro-Friulana, Fontes rerum Austriacarum, II, 40. zv., str. 41.

furlanski plemiči.¹⁴³ Bertrandov naslednik, novi patriarh je postal Nikolaj, brat kralja češkega in nemškega Karla IV. Nikolaj se je proti agresiji goriškega grofa in habsburškega vojvoda, ki sta oba hotela doseči kar največ na račun patriarhata, zatekel na pomoč k svojemu vplivnemu kraljevskemu bratu. Spomladi 1351 je v čeških Budjevicah prišlo do pogodbe, ki je znatno omejila zahteve obeh protioGLEjskih konkurentov, Habsburžanov in Goriških. Vendar je pa bilo s pismi z dne 1. in 2. maja določeno naj goriški grofje za Ogleju posojenih 4500 mark obdrže v zastavi Tolminsko z vsemi dohodki, dokler jim vsota ne bo povrnjena.¹⁴⁴

Na ta način so prišli Goriški zopet do Tolmina. Obdržali so ga in imeli v svoji oblasti tudi še ob nastopu Nikolajevega naslednika, patriarha Ludvika della Torre leta 1359, ko je sam papež, vendar kot se kaže brez uspeha, posredoval pri goriškem grofu za povrnitev Tolmina Ogleju.¹⁴⁵ Šele v sledečih letih je zblizanje in mir med Oglejom in Gorico, ki ga je narekovalo skupno nasprotstvo proti znova ofenzivnim Habsburžanom, pripeljalo do rešitve tolminskega vprašanja in do povrnitve Tolmina Ogleju. Vendar pa Tolmin ni prišel takoj in neposredno v posest Ogleja. Za časa patriarha Markvarda (1365—1381) je Tolminsko prešlo najprej na čedadsko mestno občino. Že aprila 1368 vemo o patriarhovem vabilu, naslovljenemu na oglejski kapitelj in furlanski parlament, naj ratificirata pogodbo sklenjeno s Čedadom zaradi odkupa Tolmina.¹⁴⁶ Septembra tega leta je bil tolminski grad predan mestu Čedadu.¹⁴⁷ Ta oziroma družba Čedadcev je nato nekaj let imela Tolminsko v svoji posesti in dajala grad ter gastaldijo v upravo in najem.¹⁴⁸ Po preteku štirih let je pa patriarh 8. aprila 1375 pisal tolminskemu gastaldu in čedadski občini, da jima pošilja dva odposlanca, z denarjem in naročilom odkupiti in zopet za Oglej prevzeti Tolmin.¹⁴⁹ Po 25 letih je na ta način prišel patriarhat 1375. leta zopet v neposredno posest Tolminskega.

V teh letih po zopetni vzpostavi neposredne oglejske oblasti na Tolminskem je bil 1377 sestavljen naš urbar. Oglejska uprava je nedvomno hotela dobiti vpogled in pregled nad posestjo, ki ji je bila četrto stoletja odtujena, ki je bila za Oglej sedaj zopet pridobljena in ki je v vmesnem razdobju mogla utrpeti marsikatero škodo. Potrebno je bilo vedeti, kaj je na Tolminskem oglejskega, kakšna je gospodarska moč in finančni efekt

¹⁴³ Zahn, l. c., 62, 65, 67.

¹⁴⁴ Zahn, l. c., 150. — Patriarhova listina z dne 1. maja 1351 v prepisu v registraturni knjigi goriških grofov (kodeks W 594, f. 93, v Drž. arhivu na Dunaju; grofova listina z dne 2. maja 1351 v originalu v Drž. arhivu na Dunaju).

¹⁴⁵ Rubeis, Mon. eccl. Aquil., 932. — Paschini, Storia del Friuli, II, 311, 333, n. 16. — Listine o goriški upravi na Tolminskem: 1361 (kodeks B 534, f. 151, v Drž. arhivu na Dunaju = kodeks W 594, f. 63', prav tam), 1363 (kod. B 534, f. 221, v Drž. arhivu na Dunaju).

¹⁴⁶ Joppi, Arch. Triest., 16 (1890), 367 = Leicht, Parlamento friulano, I/2, 268.

¹⁴⁷ Joppi, Arch. Triest., 16 (1890), 369.

¹⁴⁸ Joppi, Arch. Triest., 16 (1890), 372, 373; 17 (1891), 6. — A. Sacchetti, Per il possesso di Tolmino, Nuovo Archivio Veneto, X, 1905, 53.

¹⁴⁹ Joppi, Arch. Triest., 17 (1891), 12—13, n. 279

sedaj zopet oglejskega Tolmina. To slednje posebno tudi še zaradi tega ker se je prav za časa nepripadnosti pod Oglej gospodarstvo po svojem značaju v mnogočem, kot smo videli, spreminjalo in spremenilo.

Nastanek urbarja prav v teh letih pa moremo povezati še posebej z oglejsko upravo v tej dobi, ki kaže za časa patriarha Markvarda smisel za urejevanje in pregled nad pravnimi, upravnimi in gospodarskimi razmerami patriarhata, za določanje stanja, v katerem se je uprava, pravo in gospodarstvo patriarhata takrat nahajalo, pa tudi smisel za reforme. Ne dvomno je pri vsem tem sodeloval tudi agilni patriarh Markvard, katerega ime je v naslovu našega urbarja. V letu njegovega zapisa in verjetno v zvezi z njim najdemo patriarha Markvarda 8. avgusta 1377 v Tolminu.¹⁵⁰ Vemo tudi, da je oglejska uprava po zopetni pridobitvi Tolmina dala popraviti tolminski dvor in grad, ki je bil že nekaj let poprej v slabem stanju.¹⁵¹

Vrsta tekstov kaže na delo in poizkuse glede upravnih, pravnih in gospodarskih reform oglejskega patriarhata za časa patriarha Markvarda. Leta 1366 (z dodatki med 1368 in 1380) je bil izdan zakonik za Furlanijo, takoimenovane *Constitutiones patriae Foriulii*, ki je ostal v veljavi do 18. stoletja. Za Tolminsko sicer neposredno ni veljal, kajti Tolminskega niso šteli k „Furlanski domovini“, vendar pa se je njegova uporaba razširila tudi izven Furlanije in tudi na ozemlje goriških grofov, kjer je v 15. stoletju prišlo do nemškega prevoda oziroma priredbe furlanskih konstitucij, znane pod imenom „goriški statut“.¹⁵²

Leta 1376 je patriarhov kancler Odorik de Susannis dokončal zbirko, ki jo sam imenuje *Thesauri claritas*. To je po svoji vsebini v izvlečkih podan pregled listin, nahajajočih se v arhivu oglejske cerkve.¹⁵³

Kratek čas po smrti patriarha Markvarda (januarja 1381) je sestavil isti Odorik de Susannis seznam dohodkov in vrednosti posestev oglejske cerkve.¹⁵⁴

Tem tekstom s področja prava, uprave in gospodarstva oglejskega patriarhata se more kot njim enakovreden pridružiti veliki tolminski urbar iz leta 1377. Kot oni nastal je iz istega za ono dobo značilnega stremjenja urediti pravne, upravne in gospodarske razmere na ozemlju oglejskega patriarhata in temu tako pomoči do nadaljnega političnega obstanka.

Zunanja sila je bila močnejša kot vsa prizadevanja te vrste; ovirala in uničevala je stremjenja in poizkuse po reformah, urejeni upravi in gospodarstvu patriarhata. Benetke so posebno po smrti patriarha Mark-

¹⁵⁰ Zahn v *Beiträge zur Kunde steiermärkischer Geschichtsquellen*, 9 (1872), 109.

¹⁵¹ Joppi, *Arch. Triest.*, 16 (1890), 371. — Leicht, *Parlamento friulano*, I/2, 300.

¹⁵² Objave: V. Joppi, *Constitutiones Patrie Foriulii*, Udine 1900. — A. Gnirs, *Das Görzer Statutbuch*, Wien 1916. — P. S. Leicht, *Parlamento friulano*, I/2, 215 dalje (1925).

¹⁵³ Objava J. Bianchijeva, *Thesaurus ecclesiae Aquilejensis*, 1847.

¹⁵⁴ Zadnja objava Leichtova, *Parlamento friulano*, I/1, str. CLXXXX. — Doslej neupoštevan tekst tudi v rokopisu *Mon. patr. For.*, f. 243—244'.

varda (1381) čimdalje bolj ogražale političen obstoj patriarhata. Glavni beneški, oglejsko oblast rušeči sunek je bil takrat usmerjen v Istro. Za rešitev oglejske Istre je Oglej žrtvoval Tolmin.

Furlaniji je potrebna sol, olje in vino iz Istre; Istro je treba zato Benečanom iztrgati; zato pa je potreben denar; takó sodita patriarh in furlanski parlament. Ker pa po zatrjevanju patriarhove uprave ni denarja sicer nikjer, pa tudi nikakih nepremičnin, ki bi se dale vnovčiti ali zastaviti, je edino Tolminsko žrtev in posreden vir za denarna sredstva, tako nujno patriarhatu potrebna.

Za dobo šestih let je po posredovanju in s pristankom furlanskega parlamenta in svoje duhovščine 16. maja 1379 v Vidmu patriarh zastavil tolminsko gastaldijo z dohodki, sodstvom in vsemi pravicami za 5600 mark, računajoč dobo od 24. aprila dalje, mestu Čedadu. Zastava se more preko šestih let podaljšati dotlej, dokler Oglej Tolminskega ne bi mogel odkupiti. Razen tega mora Čedad dati patriarhu, ko bo šel v Istro, skozi tri mesece na razpolago 26 konjenikov; tolminski grad, dvor in okraj pa na lastne stroške čuvati.¹⁵⁵

Z videmsko pogodbo iz leta 1379, sklenjeno med patriarhom in Čedadom, je dokončno prenehala neposredna oblast patriarhata nad Tolminskim. Filip in njegov brat, ki se večkrat imenujeta v našem urbarju, sta v imenu patriarha predala grad, dvor in gastaldijo tolminsko 19. in 20. maja 1379 mestu Čedadu, ki jo je nato 25. maja dalje oddal za 6000 mark neki družbi Čedadcev¹⁵⁶ Čedad si odslej daje po patriarhatu potrjevati posest tolminske gastaldije in gradu (1381, 1389, 1395, 1402) in se upira poizkusom patriarhata, da bi ta Tolmin zopet pridobil.¹⁵⁷

Do najobsežnejšega poizkusa te vrste je prišlo v prvih letih 15. stoletja. Takrat, v letih 1404 do 1413, se spor za Tolmin med Oglejem in Čedadom prepleta s takratnimi notranjimi borbami med mestom Čedadom in mestom Vidmom, ki mu je tudi dišala ekonomska pomembnost in strateški položaj Tolminskega. Lokalna zadeva izraste kmalu v afero z mednarodnim obeležjem. V ozadju so interesi Benetk in Ogrske, dveh glavnih pretendentov za nasledstvo patriarhove svetne oblasti. Še več, tolminska zadeva se preplete s takrat v polnem razmahu nahajajočo se cerkveno shizmo. Tudi patriarhat se razdeli; vzporedno z veliko shizmo dobi za nekaj časa celo dva patriarha, beneškega in čedadskega; papeži in patriarhi so za in proti Tolminu v rokah Čedada. Šele izvolitev patriarha Ludvika Tecka leta 1412 in mir, ki je 1413 določil v glavnem status quo konča

¹⁵⁵ Joppi, Arch. Triest., 17 (1891), 28—31. — Leicht, Parlamento friulano. I/2, 301—304. — Lazzarini, La cessione di Tolmino alla comunità di Cividale, Nuovo Archivio Veneto, nuova serie, 10, XXXII, str. 159.

¹⁵⁶ Joppi, Arch. Triest., 17 (1891), 31—35.

¹⁵⁷ Rubeis, Mon. eccl. Aquil., 982. — Paschini, Storia del Friuli, III, 46, n. 29; 126. — Mon. patr. For., f. 148' (1389, 1402).

težko krizo patriarhata, povezano s tolminsko zadevo, zadnjo pred končno, ki je po kratkih letih zrušila njegovo svetno oblast.¹⁵⁸

Patriarhova država, v polnem propadanju, ni bila več v stanu Tolmina odkupiti. Ostal je Čedadu, ki ga je obdržal tudi še potem, ko so 1420 Benetke napravile konec svetni oblasti oglejskega patriarhata.

* * *

V pričujoči razpravi sem poizkusil vključiti edini znani urbar za oglejsko Tolminsko v teritorialni, gospodarski, družbeni in politični razvoj tega dela naše zemlje in njegovega prebivalstva. Prav to pa, da je ohranjeni urbar iz leta 1377 edini znani urbar za starejšo dobo je podajanje zgodovinskega razvoja otežkočalo, kajti ni se moglo naslanjati v času pred in po nastanku našega teksta na vire temu enako vredne in enako podrobne, marveč na take po obsegu, vrednosti in vsebini, ki prihajajo daleč manj v poštev. Vendar je naša razprava, navzlic tej težkoči in nevarnosti, da bi mesto podajanja razvoja prišlo zgolj do orisa nekega trenutnega stanja, poizkusila doseči prvo. To kažejo njeni izsledki, ki naj jih tukaj glavne povzamem.

Ti prikazujejo Tolminsko v 14. stoletju na prehodu iz naturalnega v denarno gospodarstvo, kar je šteti med vzroke, da je prišlo do nastanka našega urbarja. Kasnejša kolonizacija, ki je po izvoru kolonistov deloma neslovenska, je prehod v denarno gospodarstvo in denarno plačevanje pospeševala. Vsota denarja, ki jo je zemljiški gospod zahteval od tolminskih kmetov, je — mimo dajatev v naturalnih produktih — bila znaten vir njegovih dohodkov in pomembna postavka v oglejskih financah onega časa. Tako znatna, da je Tolminsko s svojo gospodarsko močjo in zaradi svoje gospodarske moči bilo večkrat objekt oglejske politične kupčije, ko je patriarhatu v političnih in gospodarskih stiskah primanjkovalo denarnih virov. Ti potekajo iz produkcije tolminske zemlje in dela tolminskega kmeta. Kaj je ta prideloval in kaj mu je zemlja dajala nam kaže urbar v nazorni podobi. V živinoreji je pglavitna moč tolminskega gospodarstva v srednjem veku, planšarstvo je že sorazmerno močno razvito. Po svojem prebivalstvu, ki je v 14. stoletju po številu nad petkrat manjše od današnjega, je bilo Tolminsko pred 600 leti dežela kmečkih gruntarjev, razporejenih po vaseh. Kajzarji, to je negruntarski živelj, ki živi na kajži izven grunta od obrti, dneve ali skromnega zemljiškega delca, je na Tolminskem v 14. stoletju komaj v svojem začetnem razvoju.

Najmanj štiristo let je Tolminsko, kot se kaže, spadalo pod Oglej; od okoli leta 1000, ko se je oglejski patriarhat približeval višku svoje politične moči, pa skoraj do takrat, ko so Benetke strle 1420 njegovo svetno oblast. Na začetku tega obdobja meje Tolminskega še niso ustaljene; po-

¹⁵⁸ Rutar, Zgodovina Tolminskega, 54 dalje.— Leicht, Parlamento friulano, I/2, 413. — Paschini, Storia del Friuli, III, 125 dalje. — F. Cusin, Il confine orientale d'Italia nella politica europea del XIV e XV secolo, I (1937), 245 dalje.

sebnostna vzhodna proti Kranjski koleba še stoletja. Prvotno naseljitveno območje srednjeveškega Tolminskega, ki je po narodnostni pripadnosti veskozi slovensko, se od 13. in 14. stoletja začne širiti na znotraj in na zunaj; na znotraj v vaseh s prirastkom košanij ali kajž, ki si jih postavlja kmečki proletariat; na zunaj z novimi kolonizacijskimi predeli na dotlej slabo naseljenem ali pa nenaseljenem ozemlju, od katerih je eno kolonizirano s prebivalstvom nemškega rodu. Po številu naraščajoče prebivalstvo in zemljiško gospodarstvo je podvezemalo to novo po načrtu izpeljano kolonizacijo.

V upravnem oziru je Oglej organiziral svojo tolminsko gastaldijo po načinu kot ga najdemo tudi drugod kjer je patriarhat imel svojo zemljiško posest. Tolminsko je najboljšežnejši in najbolj strnjen zemljiško-posestni kompleks, kar jih je Oglej imel na slovenskih tleh. Za poznavanje njegove upravne organizacije nam daje naš urbar dragocene in v primeri z razmerami drugod po Slovenskem svojevrstne podatke. Zaradi gospodarske koristi je posvečal Oglej Tolminu veliko pozornost; posebno za časa patriarha Markvarda, ko je naš tekst v sklopu in v prizadevanju takratnih upravnih in gospodarskih reform patriarhata nastal. Prav pomembnost Tolminskega kot močne gospodarsko - finančne postavke patriarhata je pa postala za oglejski Tolmin usodna. Oglej je Tolminsko dve leti po zapisu našega urbarja žrtvoval, da reši s tolminsko zakupnino oglejsko Istro pred pohlepom Benetk.

TOLMINSKI URBAR IZ LETA 1377

TEKST

10.3c.770.,^{a)} indictione 15, tempore dominii nostri Mar-
quardi dei gratia patriarcha sanctae sedis Aquilensis.^{b) 1}

Decania^{c)} Tulminj.² Villa de Versina fo 3.^{d)} Villa de Scelsa
fo 4. Villa de Camen fo 5. Villa de Vallarsa fo 6. Villa de Vollaria, villa
de Gabria fo 7. Villa de Doliach fo 8. Villa de Časlap fo. 10. Villa de Sub-
tulmino fo 11. Villa de Čadrach fo 13. Villa de Noua fo 14.³ Villa de Tul-
mino fo. 15. Villa de Sabicha fo 19. Villa de Poglubin fo 21. Villa de
Dobraua fo 25. Villa de Glubin, villa de Prapot inferiori fo 27. Villa
de Modrea fo 28. Villa^{e)} de Stopič fo 29. Villa de Modreča fo 30. Villa
de Costameriča fo 32. Villa de Lom fo 33. Villa de Lok fo 34. Villa de
Dablar fo 35. Villa de Gniniča fo 36. Villa de Scella inferiori fo 38. Villa
de Cosarisga fo 40. Villa de Poglaniža fo 42. Villa de Cilgino fo 43. Villa
de Vogelz fo 44. Villa de Valčana fo 45. Villa de Cameniča fo 48.

In decania de Ladroch. Villa de Ladroch fo 52. Villa de
Loth fo 55. Villa de Smast fo 56. Villa de Glibusna fo 57. Villa de Ca-
men fo 59.

In^{f)} decania Čilgini. Villa de Sfina fo 60. Villa de Mlisca
fo 61. Villa de Idrischa fo 62. Villa de Valčana^{g)} fo 64. Villa de Versina^{h)}
fo 65. Villa de Čilgino fo 67.ⁱ⁾ Villa de Oblast fo. 69. Villa de Vogelč fo 70.

In decania monti sancti Viti. Villa de Colmo fo. 72.
Villa de Scella superiori fo 73. Villa de Pomels fo 74. Villa de Chinesea
fo 76. Villa de Brauniča fo 78. Villa de Telmino fo. 79. Villa de Grathoy
fo 81. Villa^{j)} de Goritinich fo 82. Villa de Hert fo 84. Villa de Daber fo 85.
Villa de Satry fo 86. Villa de Bišicha fo 87. Villa de Pogla fo 89. Villa
de Prapot superiori fo 91. Villa de Lasič fo 93. Villa de Ponicul fo 94.
Villa de Lagosca fo 96. Villa de Ročach fo 98. Villa de Slapo fo 100. Villa
de Trus fo 102. Villa de Idria fo 153. Villa de Petag fo 104.

a) F. 1. b) Tako v orig. mesto Aquilegensis. c) F. 1' prazen, sledi f. 2. d) fo =
folio. Te številke se nanašajo na paginacijo rokopisa z rimskimi številkami, izgotovljeno
ob njegovem nastanku. e) F. 2'. f) F. 3. g) Valčana na razuri. h) Versina na razuri. i) Orig.: 57.
j) F. 3'.

¹ Oglejski patriarh Markvard iz Randecka, imenovan za patriarha od papeža
23. avgusta 1365, umrl v Vidmu 3. januarja 1381 (P. Paschini, *Storia del Friuli*, II, 339,
370).

² Lokalizacija krajev pri opisu posameznih vasi v urbarju.

³ List 14, na katerem bi bila v urbarju popisana villa de Noua v rokopisu manjka.
Villa de Noua je verjetno vas Zadzaz pri Tolminu, ki tudi v nekem seznamu tolminskih
vasi, nastalem kmalu po 1535, sledi za vasjo Čadro (Ettore de Toni v *Rivista della
Società filologica friulana*, III, 1922, 30).

In^{k)} decania de Circhinç. Villa de Buchoy fo 107. Villis de Cosiça et Carceçen fo 109. Villa de Vercho fo 111. Villa de Scelça fo 112. Villa de Sabulçach fo 113. Villa de Oreycha fo 115. Villa de Jese- niça fo 117. Villa de Goriach fo 118. Villa de Poç fo 120. Villa de Poglana fo 122. Villa de Noathe fo 124. Villa de Pogniniça fo 126. Villa de la Bigna fo 127. Villa de Circhiniç fo 131. Villa de Sacrys fo 126. Villa de Ciples fo 138. Villa de Planina fo 140. Villa de Raunich superiori fo 142. Villa de Raunich inferiori fo 144. Villa^{l)} de Reycha fo 146. Villa de Sibrielve fo 148. Villa de Poliça fo 150. Villa de Çilglino fo 153. Villa de Jago- diisca fo 154.^{m)}

In rytyri Ruç. Villa de Corithinich fo 162. Villa de Trasisga fo 164. Villa de Lochas fo 166. Villa de Tercinich fo 168. Signech Vinchi- berch, villa de Grant, villa de Bichinuel, fo 169.

Inⁿ⁾ rityria de Plusina. Villa de Othalisch fo 172. Villa de Plusina fo 174. Villa de Lasiç fo 176. Villa de Mlacha superiori fo 178. Villa de Jabin inferiori fo 179. Villa de Jasbin fo 180. Villa de Mlacha inferiori fo 181.

In decania de Pleç. Villa de Log fo 182. Villa de Ultra Li- soncij fo 184.

1377^{a)}

Imprimis sciendum est quod cuicumque habenti sive tenenti nodam pecudum integram, omnes redditus in isto (libro)^{b)} continentes unius mansi integri, quem mansum ille idem tunc regit, diminuuntur^{c)} sive detra- guntur, preter servicia et vinum poyesdarum que integraliter^{d)} reddere tenetur.

Et cuicumque habenti sive tinenti nodam pecudum mediam, red- ditus omnes in isto libro continentes unius medii mansi detraguntur sive diminuuntur,^{e)} preter servitia et vinum poyesdarum,^{f)} ut dictum est. Et hoc est de iure et de usu omnibus tenentibus dictas pecutes ecclesie Aquilegensi pertinentes.

Sciendum est enim quod qualibet noda pecudum antedictarum in- tegraliter redere tenetur anuatim ecclesie antedecte libras^{g)} casei mille et 15. Et qualibet noda media medietatem, ut supra dictum est, vel denarium unum pro qualibet libra.

Et nota quod qualibet integra habere debet pecudes sive capras 112. Et qualibet media noda habere debet pecudes sive capras 56.

Et sciendum est quod ubicumque in isto libro servitia reperiuntur tria, pro uno servitio sancti Georii exiguntur denarii 4, et pro servitio sancti Michaelis denarii 4, et pro uno servitio carnisprivii denarii 3.

k) F. 4. l) F. 4'. m) Sledi okoli pet milimetrov široka razura. n) F. 5. o) F. 5'. b) Orig.: libro manjka. c) Orig.: diminitur. d) Orig.: integraliter. e) Orig.: demutur. f) Orig.: poyesdarum. g) Pred libras zapisano liber.

Nota^{h)} quod bestie cum lacte, bestie sancti Petri, sive sancti Jacobi, sive pro vino, racio vacarum, denarii 4 pro serviciis, ubi reperiuntur 11, de quibus non est declaratum, et denarii 6 pro vino poyesdarum, ubi reperiuntur denarii 18 sive 12. Omnia ista predicta, ubicumque reperiuntur in isto libro, pertinent ad rationem sancti Georgii. Omnia alia vero in isto libro iura continentia sive scripta pertinent ad rationem sancti Michaelis.

Sciendum est, Filipus et fratres de Tulmin⁴ possent omnesⁱ⁾ suos massarios cum bonis vivis et mortuis relevare vel accipere de mansis, quos ab ecclesia Aquilegensis ad censum tenet; et hoc est si dominus patriarcha qui tunc fuerit, vel eius gastaldio, vellet mansos ecclesie predictae quos tunc tenebit accipere eidem Filipus et fratres.

Sciendum est quod quilibet mansus integrus, in isto libro scriptus, pro carnibus curie solvere tenetur edum vel agnum, vel pro eo denarios 6; et castronum unum, vel pro eo denarios 16. Et quilibet mansus medius medietatem ut supra, preter illosⁱ⁾ mansos qui in isto libro perscriptum declarantur.

Tamen sciendum est quod omnes mansi que solebant solvere vinum poyesdarum et omnes illi qui modo vinum predictum solvunt, quod vinum in isto libro scriptum est,^{k)} solebant solvere rationem carniarum curie;^{l)} quod modo non est, quia postmodum sicut ita affidati sive locati certi mansi.

In^{a)} decania Tulmin.

In villa de Versina⁵ sunt mansi 6 et medius, culti et inculti. Sed medius solvit nisi denarios 8 pro herba. Et duo et medius pertinent ad decanum Cilginj.⁶ Alii vero tres et medius solvunt ut hic continentur.

Star formenti 1. Star anone 6. Pro serviciis sancti Georii denarios 8. Bestiam cum lactantio in dicto festo 1 vel denarios 20. Bestiam in festo sancti Jacobi 1 vel denarios 16. Caseos in festo sancti Michaelis 2 vel denarios pro eis 12. Pro serviciis eodem tempore denarios 8. Circa carnisprivium denarios 32. Bestiam pro quoquina unam vel denarios 10. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

h) F. 6. i) Orig.: oms. j) Orig.: illo. k) Za est brez smisla solvere. l) Orig.: carne.
a) F. 6' prazno. F. 7.

⁴ Filip in njegovih bratje iz Tolmina se v našem urbarju večkrat omenjajo (glej str. 25). Po Tolminu se v onem času imenujeta dva Filipa. Eden je bil sin Frančiškova (quondam ser Francisci de Tulmino, quondam ser Franciscutti de Tulmino), ki je imel za brata Friderika in se omenja 1366 in 1379 (Thes. eccl. Aquil., 353; Joppi, Arch. Triest., 17, 1891, 31—33), drugi je bil Filip sin Liazarijev (quondam Liazarri de Tulmino), ki je imel za brata Nikolaja in se omenja 1366 (Thes. eccl. Aquil., 353). Pridevek ser in funkcija, ki jo je imel leta 1379 pri predaji Tolmina Cedadu (glej str. 44) govori za to, da gre pri Filipu, omenjenem v našem urbarju, za Filipa, sina Frančiškovega. Kateri tolminskih Filipov je imel 1366 za ženo Beatrico, hčerko Nikolaja iz furlanskega Soffumberga, ne morem reči (Mon. patr. For., fol. 40).

⁵ Vrsno, med Kobaridom in Tolminom. — Glej Vrsno tudi spodaj str. 64.

⁶ Čiginj, jugozap. od Tolmina. — Glej Čiginj tudi spodaj str. 61.

Nicolaus habet mansum integrum. Marin habet mansum integrum. Maurus habet mansum integrum. Choçianus habet mansum medium, et tenetur pro herba denarios 40 pro medio manso qui est disolatus. Et duo masi cum dimidio sunt scripti in decania Çilginj.

In^{b)} villa de Scelsa⁷ est mansus unus et solebat solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam pro vino unam vel denarios 16. Bestiam cum lactantio unam vel denarios 20. Bestiam pro quoquina 1½ vel pro eis denarios 15. Caseos 2 vel pro eis denarios 12. Pro tribus serviciis^{bb)} denarios 11. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Philipus et fratres de Tulmin⁴ tenet dictum mansum; pro quo manso solvit marcham mediam et denarios 40. Et non carnes curie.

Nota quod in dicta villa est mansus et unus illorum do Soffimbergo⁸ qui solvit iure advocacione ecclesie Aquilegensis caseum 1 vel pro eo denarios 6.

In^{c)} villa de Camen⁹ sunt mansi 8, culti et inculti. Quorum pertinent mansi tres ad decaniam de Ladroch¹⁰ pro militibus de Sacho.¹¹ Alii quinque pertinent^{cc)} ad decaniam Tulmini et solvunt ut hic continetur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino poyesdarum trium denarios 18.

Ermanus habet mansum 1. Michael habet mansum 1. Tomas habet mansum 1. Stanigoy habet mansum 1. Habet^{d)} mansum 1. Et tres mansi sunt scripti in decania de Ladroch.

In^{e)} villa de Vallarsa¹² sunt mansi 7, culti et inculti. Quorum duo solvunt ut ab alio latere continetur. Unus solvit ut inferius declarabitur, tamen solebat solvere ut hic continetur. Alii 4 solvunt ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lacte 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1½ vel pro eis

b) F. 7' prazno. F. 8. bb) Orig.: servicii. c) F. 8'. cc) Orig.: pertinet. d) Pred habet prazen prostor za ime. e) F. 9 prazno. F. 9'.

⁷ Selce, med Kobaridom in Tolminom.

⁸ Plemiški rod imenovan po gradu Soffumbergo pri Cedadu. V vasi Selce se ena kmetija, ki jo je imel ta rod kot oglejski fevd, nekolikokrat imenuje: 1275 (*Thes. eccl. Aquil.*, 27, Selez); 1300 (*prav tam*, 28, in Szlez in contrata Tulmini); 1328 (*Bianchi, Documenti per la storia del Friuli*, II, 251, in villa de Selz in contrata Tulmini).

⁹ Kamno, med Kobaridom in Tolminom. — Glej Kamno tudi spodaj str. 63.

¹⁰ Ladra, pri Kobaridu. — Glej Ladra tudi spodaj str. 62.

¹¹ Bržkone je mišljen furlanski plemiški rod Zucco, ki se za časa našega urbarja večkrat imenuje (*prim. Manzano. Annali del Friuli*, IV, V, indeks). — V Kamnem ima 1275 od Ogleja v fevd eno kmetijo Thomasius sin Adalpreta de Cuchanea. (*Thes. eccl. Aquil.*, 38, n. 37; *Mon. patr. For.*, fol. 187). Rod Cucagna je pa bil v sorodu z rodом Zucco (*Manzano, Annali del Friuli*, IV, 190, V, 251, 441). Posest v Kamnem je bila torej podedovana kot fevd v istem sorodstvu. Glej tudi spodaj str. 62, op. 51.

¹² Volarje, med Kobaridom in Tolminom.

denarios 15. Pro cervesa denarios 10. Pro racione vacharum denarios 7. Pro racione feni denarios 4. Caseos 2 vel pro eis denarios 12. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro brasadullo denarios 4. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Racionem apium.

Tomas habet mansum unum et solvit bladum superius scriptum, et solvit libras 18 denariorum, et nichil aliut. Maurus^{f)} habet mansum unum et solvit bladum suprascriptum, et solvit libras 18 denariorum, et nichil aliut. Nicolaus habet mansum unum et solvit bladum suprascriptum, et solvit libras 16 denariorum, et nichil aliut. Indreas habet mansum unum et solvit bladum suprascriptum, et solvit libras 14 denariorum et denarios 5, et nichil aliut. Mori habet mansum unum et solvit marcham unam denariorum et denarios 60, et pro vino poyesdarum denarios 18, et nichil aliut.

In^{g)} villa de Volaria¹² sunt mansi duo, culti^{h)} et inculti. Etⁱ⁾ unus^{l)} solvit ut hic continetur, et alius solvit ut inferius declarabitur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum unum vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Pro feno debent denarios 4.

Tomas Sadarmus habet mansum 1. Jacobus habet mansum 1, et solvit nisi star tritici 2 et star anone 3, et solvit denarios suprascriptos.

Nicolaus ville predicte habet stabulum unum quod happellatur Casina in monte qui dicitur Cren,¹³ statim solvendo annuatim^{k)} pro dicto stabulo in festo Michaelis marcham unam et denarios 28.

In^{l)} villa de Gabriela¹⁴ sunt mansi 4, culti et inculti. Et^{m)} solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro servitio sancti Michaelis denarios 4. Pro vino poyesde eodem tempore denarios 6.

Philipus et fratres de Tulmin⁴ habet dictam villam pro qua solvit marchas 2, et non carnes curie.

Nota quod in dicta villa era molandinum unum qui solebat solvere census ecclesie Aquillegensis.

Inⁿ⁾ villa de Dolia ch¹⁵ sunt mansi 9, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

f) F. 10. g) F. 10'. h) Orig.: culti. i) Za et črtano solvunt. j) Pred unus brisano v. k) Orig.: animatim. l) F. 11. m) Za et zapisano fi. n) F. 11' prazno. F. 12.

¹³ Danes planina Kašina pod Krnom v višini 1049 m. Planina se omenja že 1338. Več o tem zgoraj na str. 00.

¹⁴ Gabrije, severozap. od Tolmina. — Ta vas je bila že 1294, ko je tudi štela štiri kmetije, dajana v najem; takrat jo je dobil notar Politus (ali Polio) iz Tolmina. Plačevala je na leto po štiri stare pšenice, šest starov ovsa, en sir, eno glavo goveje živine in služnost na dan sv. Mihela, toliko torej kot „po starem“ v našem urbarju (Thes. eccl. Aquil., 284, n. 841; Mon. patr. For., fol. 60).

¹⁵ Dolje pri Tolminu.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro serviciis sancti Michaelis denarios 4. Pro vino poyesde eodem tempore denarios 6.

Tomas habet mansium 1. *Enako imajo*: Bastion, Voricus, Çulianus, Laurentius, Pernardus, Juri, Marinus. Michael habet mansium $\frac{1}{2}$.

In^o) villa de Ç a s l a p¹⁶ est mansus medius, cultus sive incultus. Et solebat solvere ut hic continetur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum medium vel denarios 3. Pro servicio sancti Michaelis denarios 2. Pro vino poyesdarum denarios 3.

Philipus et fratres⁴ habet dictum medium mansium cum villa de *Gabria*.¹⁴

In^p) villa de S u l t u l m i n¹⁷ sunt mansi quinque et medius, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro servicio sancti Michaelis denarios 4. Pro vino poyesdarum eodem tempore denarios 6.

Voler habet mansium integrum et solvit marcham unam et denarios 32. Habit habet mansium integrum et solvit marcham unam et denarios 32. Primota habet mansium integrum et solvit marcham unam et denarios 16. Jacobus habet mansium medium et solvit marcham mediam et denarios 16.^r) Habet^s) mansium medium et solvit marcham mediam et denarios 16, est pustota. Habet^s) mansum medium et solvit marcham mediam, est pustota. Habet^s) mansium unum, qui vocatur Rociça¹⁸ et solvit denarios 64, est pustota.

Nota quod in dicta villa de Subtulmin cum quadam decima bladi ecclesie Aquilejensis. Et dominus patriarcha Marquardus dedit Nicolaij venetori dictam decimam.

Jacobus de Subtulmin habet ronchos apud villam de Dugliach¹⁵ et solvebat anuatim in festi sancti Michaelis denarios 12, est pustota.

In^t) villa de Z a d r o c h^{18a} sunt mansi 2, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Crisman habet mansium integrum et solvit denarios 32. Jachil habet mansium integrum et solvit quod dicto manso scudelas, taleria, strucias et çifos ad curiam, in summa 198, in tribus terminis, videlicet^u) 66 in festo nativitatis domini, et in festo sancti Georii 66, et in festo sancti Michailis 66. Et non solvunt carnes curie.

o) F. 12' prazno. F. 13. p) F. 13' prazno. F. 14. r) Sledi f. 14'. s) Pred habet prazen prostor. t) F. 15. u) Pred videlicet črtano vb.

¹⁶ Danes planina Zaslap pod Krnom.

¹⁷ Zatulmin pri Tolminu.

¹⁸ Ročica, kje?

^{18a} Čadra, sev. od Tolmina.

In^{v)} villa de Tulmin¹⁹ sunt mansi 13, culti et inculti. Quorum certi solvunt ut hic continetur, et certi ut inferius. Tamen antiquitus omnes mansi inscripti pro dicta villa Tulmin solebant solvere ut hic continetur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Et non solvunt carnes curie.

Groful habet mansium integrum; pro medio manso solvit denarios 5, et pro allio medio denarios 32 cum colta. Golobiç habet mansium integrum et solvit denarios 64 cum colta. Paulus habet mansium medium et solvit denarios 5. Verner habet mansium medium et solvit denarios 32 cum colta. Druscho^{x)} habet mansium medium et solvit denarios 5. Franço²⁰ habet mansium integrum et solvit star frumenti 2, et solvit star anone 6, et solvit denarios 10. Franço²⁰ habet mansium medium et solvit marcham mediam et denarios 8. Simonus habet mansium medium et solvit denarios 56. Galucius habet mansium medium et solvit denarios 56. Matiusius habet mansium medium et solvit marcham mediam et denarios 8. Galucius^{y)} habet mansium medium et solvit marcham mediam et denarios 8. Janutus habet mansium integrum et solvit marcham unam et denarios 16. Michael et Meglianus habet mansium integrum et solvit marcham unam, et solebat solvere bladum. Bochigniç habet masium medium et solvit marcham mediam. Antigrat habet mansium medium et solvit marcham mediam et denarios 8. Marinus^{z)} habet mansium medium et solvit denarios^{a)} 74. Clemens habet mansium medium et solvit denarios 74. Philipus habet mansium medium et solvit marcham mediam.

Mansus unius cum dimidio dicitur esse in braida²¹ domini^{aa)} patriarchae.

Philipus et fratres⁴ habent unum sedimi domi, quod solvit iura nivelli in festo sancti Michaelis denarios 16. Istud sedimine fuit Jaculini de Tulmino.²²

Philipus et fratres⁴ habet domum unam de muro, iura nivellii, et solvunt denarium 1 in festo sancti Michaelis. Ista domus fuit Jaculini de Tulmino.²²

Filipus^{b)} et fratres⁴ habent ortum unum iure nivelli, et solvunt in festo sancti Michaelis denarios 16. Iste ortus erat Bratigoy de Tulmino. Filipus et fratres⁴ habent ortum unum iure nivellii, et solvunt in festo sancti Michaelis denarios 8. Iste ortus fuit de Griuiç et de Sitogna.^{c)}

v) F. 15' prazno. F. 16. x) F. 16'. y) F. 17. z) F. 17'. a) Pred denarios črtano d. aa) Orig.: domine. b) F. 18 c) Pred Sitogna črtano Sidogne.

¹⁹ Tolmin.

²⁰ Franca iz Tolmina je imel v najemu tudi vas Poče na Cerkljanskem (urbar, fol. 90; glej spodaj str. 76), 1379, maj 19. je v Tolminu za pričo Franzio de Tulmino (Joppi, Arch. Triest., 17, 33).

²¹ Brajde se omenjajo v Tolminu tudi 1291 in 1292 (Mon. patr. For., fol. 140, 213').

²² Jacolinus sin umrlega Hermana iz Tolmina je bil 1335 (junij 18) za dobo osmih let investiran s 7 in pol kmetije v vasi Jesenica, s tremi v vasi Poljane in šestimi v vasi Planina, vse na Cerkljanskem (Mon. patr. For., f. 70).

Filipus et fratres⁴ habet sidimine unum in Claneč^{d)23} iure nivelli, et solvunt in festo sancti Michailis denarios 12.

Maurus habet cosaniam^{e)} unam et solvit denarios 12.

Nicolaus Braič habet cosaniam unam et solvit denarios 18.

Matias Masin habet ortum unum et solvit denarios 6.

Franča²⁰ habet un sedimen domi et solvit denarios 10.

Michael^{f)} habet cosaniam unam et solvit denarios 12.

Grofulus habet domus unam et solvit iure novelli in festo sancti Michailis caponos 4. Et ille Grofulus habet curiam unam prope brayda²¹ et solvit denarios 28.

Druscho habet domum^{g)} unam iure novellii et solvit in festo sancti Michailis caponos 2.

Simonus habet campos duos et solvit denarios 12.

Paulus habet^{h)} cosaniam unam et solvit denarios 3.

Suoler habet cosaniam unam et solvit denarios 3.

Lusna habet cosaniam unam et solvit denarios 2.

Item ortum 1 habet dominus patriarcha, quod solebat solvere denarios 20.

Inⁱ⁾ villa de Sabicha²⁴ sunt mansi duo, culti et inculti, et medius. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1½, vel pro eis denarios 15. Caseos 2 vel pro eis denarios 12. Pro brasacullo denarios 4. Pro cervesa denarios 10. Pro racione vacarum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Jachil habet mansum integrum et solvit libras 17. Cristanus habet mansum integrum et solvit libras 15½.

Inⁱ⁾ villa de Poglubin²⁵ sunt mansi 21, culti et inculti. Et solebantⁱⁱ⁾ solvere omnes ut hic continetur. Sed modo aliqui solvunt ut hic continetur, et aliqui ut inferius declaratur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquinaⁱⁱⁱ⁾ 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Juuanus iuratus habet mansum integrum. Gardinus habet mansum integrum. Machoras habet mansum medium. Florianus habet mansum medium. Agheta^{k)} habet mansum medium. Chechis habet mansum medium.

Nicholaus^{l)} habet mansum integrum et solvit marcham unam. Chočianus habet mansum integrum et solvit marcham unam. Michael

d) Pred Claneč črtano i. Za n v Claneč razura. e) Za cosaniam črtano I. f) F. 18'. g) Za domum črtano s. h) Za habet črtano domus. i) F. 19. j) F. 19' prazno. F. 20. ii) Orig.: salebant. iii) Orig.: quoquino. k) F. 20'. l) F. 21 in 21', prazno. F. 22.

²³ Klanec.

²⁴ Zabče pri Tolminu.

²⁵ Poljubinj pri Tolminu.

habet mansum integrum et solvit marcham unam. Vorlicus habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 48. Perat habet mansum integrum et solvit libras 15 denariorum. Johannes habet mansum medium et solvit libras 13½ denariorum. Filipus et fratres⁴ habent mansum integrum et solvunt anuatim in festo sancti Michaelis ecclesie Aquiliensi marcham unam et denarios 24.

França^{m)} habet molandinum unum et solvit denarios 20.

Nicolaus habet cosaniam unam, denarios 16.

Et cosania una que solebat solvere denarios 8.

Cosania una que solebat solvere denarios 12.

Cosania unaⁿ⁾ cum uno campo et cum uno orto que solebat solvere denarios 28.

In^{o)} villa de D o b r a u a²⁶ sunt mansi 6, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo aliqui solvunt ut hic continetur, et aliqui ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 3. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Martinus habet mansum integrum et solvit ut suprascriptum est. Jacobus Stil habet mansum medium et solvit ut suprascriptum est. Et eidem habet Jacobus mansum integrum et solvit pro dicto manso libras 16 denariorum. Juuan habet mansum integrum et solvit libras 12 denariorum. Jacobus habet mansum medium et solvit libras 8 denariorum.

In^{p)} villa de P r a p o t inferiori²⁷ sunt mansi 4, quos tenebat Arpucius de Tulmin²⁸ ab abitantiā, ut patet in privilegio.

In^{r)} villa de G l u b i n²⁹ sunt mansi 7, culti et inculti. Qui pertinent monasterio Rosacensi,³⁰ et solvunt iure advocatie ecclesie Aquilegensi pro quolibet manso denarios 10.

Marinus habet folinum unum, pro quo solvit ecclesie Aquilegensi anuatim in festo sancti Michaelis denarios 4.

In^{s)} villa de M o d r e a³¹ sunt mansi 15, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

m) F. 22' prazno. F. 23. n) Za una črtano que sole. o) F. 23' prazno. F. 24. p) F. 24' prazno. F. 25. r) F. 25' prazno. F. 26. s) F. 26' prazno. F. 27.

²⁶ Dobrave pri Tolminu.

²⁷ Prapetno pri Tolminu. V urbarju „spodnje“ Prapetno z ozirom na Prapetno brdo v Šentviški dekaniji, ki je v urbarju „zgornje“ Prapetno.

²⁸ Arpucij iz Tolmina se omenja že 1296, maj 22 (Thes. eccl. Aquil. 161 = Mon. patr. For., fol. 173). Za časa, ko so 1299 ljudje goriškega grofa zasedli Tolmin je imel v Tolminu stanovanjski fevd (habitantia), zaradi katerega je bil 1321 v sporu s Franciskutom, svojim nečakom, sinom Arpucijevega pokojnega brata Jarice iz Tolmina (Bianchi, Documenti per „la storia del Friuli, I. 479). Leta 1310 (januar 14) je prodal Arpucij iz Tolmina za deset mark kmetijo v Prapetnem (Praproth sub Tulmino), ki je bila fevd patriarhata (Mon. patr. For., fol. 104).

²⁹ Ljubinj, jugovzhodno od Tolmina.

³⁰ Rožac (Rosazzo), samostan jugovzhodno od Vidma.

³¹ Modreja, južno od Tolmina.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina $1\frac{1}{2}$ vel pro eis denarios 15. Caseos 2 vel pro eis denarios 12. Pro cervesa denarios 10. Pro brasadullo denarios 4. Pro feno denarios 4. Pro rata vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Filipus et fratres de Tulmin^t habent dictam villam de Modrea, solvendo anuatim ecclesie Aquilegensi in festo sancti Michaelis marchas 16, et castratos 13, vel pro quilibet castrato denarios 16.

In^{u)} villa de Stopiz³² sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 15 pro eis. Caseos 2 vel pro eis denarios 12. Pro brasadullo denarios 4.^{u)} Pro cervesa denarios 10. Pro feno denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Prehogna habet mansium integrum et solvit marcham unam et pro vino poyesdarum denarios 18. *Enako plačujeta* Filpus in filius^{v)} Adam. Tomas habet mansium integrum et solvit marcham mediam et denarios 24.

In^{x)} villa de Modreča³³ sunt mansi 10, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina $1\frac{1}{2}$ vel pro eis denarios 15. Caseos 2 vel pro eis denarios 12. Pro cervesa denarios 10. Pro brasadollo denarios 4. Pro feno denarios 4. Pro racione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Ermanus habet mansium integrum *Enako imajo*: Stefanus, Paulus, Chočianus^{y)} parvus, Stefanus Melsch, Stefanus parvus, Martinus Vachič, Chočianus magnus.

Malič habet mansium integrum et solvit marcham unam. Stefanus habet mansium integrum et solvit marcham unam et denarios 64.

Cosania una solvit denarios 8 p.

In^{z)} villa Castomeriča³⁴ sunt mansi duo culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina $1\frac{1}{2}$ vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadolllo denarios 2. Pro

t) F. 27' prazno. F. 28. u) Pred IIII črtano X. v) F. 28'. x) F. 29. y) F. 29'. z) F. 30 in 30', prazno. F. 31.

³² Stopič, blizu Sv. Lucije na mostu.

³³ Modrečje, južno od Tolmina.

³⁴ Kozmarice, pri Sv. Luciji na mostu.

feno denarios 2. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Maurus habet mansium integrum. Lenardus habet mansium integrum.

In^{a)} villa de L o m^{b)} ³⁵ sunt mansi 6 $\frac{1}{2}$, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur.

Pro quolibet manso denarios 40. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Caseos 2 vel denarios 12.

Blasius habet mansium integrum. *Enako imajo*: Johanes, Jacobus, Tomas, Vrban, Johanes Ghuoglia. Černj habet mansium medium.

In^{c)} villa de L o c h³⁶ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Star frumenti 1.^{d)} Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Martinus iuratus habet mansium integrum. *Enako imajo*: Simonus, Martinus, Juuan.

In^{e)} villa de D a b l a r³⁷ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur. Bladum et inferius ut declarabitur.

Star frumenti 2. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Marinus habet mansium integrum et solvit marcham unam denariorum. Daniel habet mansium integrum et solvit libras 17, denarios 2. Juuan habet mansium integrum et solvit libras 17, denarios^{f)} 2.

Et solvunt bladum ut suprascriptum est.

In^{g)} villa de G n i u i č a³⁸ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic. Sed modo aliqui solvunt ut hic et aliqui ut inferius declarabitur.

Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 2 vel denarios 12. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

a) F. 31' prazno. F. 32. b) Zapisano Loim, nato i črtan. c) F. 32' prazno. F. 33. d) Pred bestiam v posebni vrsti črtano star anone. e) F. 33' prazno. F. 34. f) Pred denarios zapisano he. g) F. 34' prazno. F. 35.

³⁵ Lom (Tolminski), južno od Sv. Lucije na mostu.

³⁶ Log, ob Soči pod Sv. Lucijo na mostu.

³⁷ Dobljar, ob Soči pri Ročinju.

³⁸ Njivice pri Ročinju.

Tomas habet mansium integrum et solvit marcham unam denariorum. Juri habet mansium integrum et solvit libras 19 denariorum.

In^{h)} villa de Scella^{l)} inferiori³⁹ sunt mansi 7, culti et inculti. Et solvunt ut^{l)} hic continetur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina^{l)} 1 vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro feno denarios 4. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Pro cervesa denarios 10. Rationem apium.

Matias iuratus habet mansium integrum. *Enako imajo*: Michili, Andreas, Mochor,^{k)} Matias parvus, Pausse, Paulinus.

In^{l)} villa de Cosarisga⁴⁰ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.^{m)}

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Caseum 1 vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Nicolaus habet mansium integrum et solvit medietatem bladi et solvit marcham unam et denarios 32. Martinus habet mansium integrum et solvit marcham unam et denarios 32. Calcifes habet mansium integrum et solvit marcham unamⁿ⁾ et denarios 32. Peter^{o)} habet mansium medium et solvit marcham mediam. Diemsa habet cosaniam unam et solvit denarios 24.

Cosaniam unam solvit denarios 12 p.

In^{p)} dicta villa de Cosarisga sunt mansi 2 qui pertinent domine abbatisse Aquilegensis,⁴¹ et solvunt iure advocacione pro quolibet manso ecclesie Aquilegensis caseum 1 vel denarios 6, pro tribus serviciis denarios 11, et pro vino poyesdarum sancti Michaelis denarios 6.

In^{r)} villa de Poglaniça⁴² est mansus unus et medius. Et solvunt ut hic continetur. Sed mansus unus pertinet ecclesie sancte Sabade.⁴³ Et medius mansus pertinet ecclesie Aquilegensis.

Star frumenti 1, star anone 2, pro manso medio. Pro tribus serviciis denarios 11, pro vino trium poyesdarum denarios 18, pro manso integrum.

Mateus habet mansium medium.

^{h)} F. 35' prazno. F. 36. Za f. 35' je en list izrezan. ⁱ⁾ Za Scella radirano sun. ^{l)} ut popravljeno iz ul. ^{l)} Orig.: quoquino. ^{k)} F. 36'. ^{l)} F. 37. ^{m)} l v declarabitur popravljeno iz h. ⁿ⁾ Za unam razura. ^{o)} F. 37'. ^{p)} F. 38. ^{r)} F. 38' prazno, F. 39.

³⁹ Selo pod Sv. Lucijo na mostu. V urbarju „spodnje“ Selo v razlikovanju k Selu v šentvidski dekaniji, ki je v urbarju „zgornje Selo“.

⁴⁰ Kozaršče pri Volčah.

⁴¹ Dve kmetiji na Tolminskem (apud Tulmin), brez dvoma ti dve v Kozarščah, je dobil ženski samostan pri Ogleju (Monastero) od oglejskega patriarha 1139 (Gradivo za zgod. Slovencev, IV, 152, 153; potrjene 1175, prav tam, IV, 560). Opatica je 1361 (novembra 26) dala v najem pet kmetij v Ročinju (Runcina) in vso posest, ki jo je samostan imel na Tolminskem z desetimi vred za dobo desetih let proti plačilu petih mark na leto Matiju pokojnega Vikarda iz Cerovega (Mon. patr. For., fol 121').

⁴² Na Peljancih pri Volčah.

⁴³ Ecclesia sancte Sabade, kje?

In^{s)} villa de Çilginjo⁴⁴ est mansus unus, cultus sive incultus. Et solvit ut^{t)} hic continetur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam cum lactantio unam vel denarios 20. Caseum 1 vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Mateus faber habet mansium medium et solvit medietatem^{tt)} bladi et denarios 52. Et non solvit carnes curie.

In^{u)} villa de Vogelç⁴⁵ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic. Tamen unus mansus pertinet decanie Zilginj⁴⁴ et alius solvit ut hic continetur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Petrus habet mansium integrum. Et eidem Petrus habet domum unam, solvit denarios 40.

In^{v)} villa de Valçana⁴⁶ sunt mansi 18½, culti et inculti. Et solvit qui pertinet a decaniam Tulmini ut hic continetur. Sed duo mansi pertinet a decaniam Çilginj.⁴⁴ Et mansos quoque tenet et possidet Galutius et Civitatenses.⁴⁷

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Michaeilus iuratus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Indreas, Gorianiç, Ermanus, Mori.

Nicolaus^{x)} habet mansium integrum et solvit medietatem bladi superscripti et solvit marcham mediam denariorum. Mateus calcifes habet mansium integrum et solvit marcham unam denariorum. Petrus Bendinçich habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 48. Mateus, Rupret habent mansum integrum et solvunt marcham unam et denarios 56. Mateus Manfredinus habet mansum integrum et solvit marcham mediam.

Juri habet cosaniam unam, solvit denarios 8.

In^{y)} villa de Cameniça⁴⁸ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

s) F. 39' prazno, F. 40. t) t v ut popravljien iz 1. tt) Orig.: medietatem. u) F. 40' prazno, F. 41. v) F. 41' prazno, F. 42. x) F. 42'. y) Za 1, 42 en list izrezan, F. 43.

⁴⁴ Çiginj pri Volçah. Glej tudi spodaj na strani 65. — Eno fevdno kmetijo v Çiginju (in villa Celgini) je 1302 (dec. 24) izročil Koraducij pokojnega Filipa iz Čedada oglejskemu patriarhu (Mon. patr. For., fol. 26).

⁴⁵ Glej tudi spodaj str. 65.

⁴⁶ Volçe pri Tolminu. Glej tudi spodaj str. 64.

⁴⁷ Galutius se omenja v urbarju kot posestnik v Tolminu. Verjetno identičen z onim v Volçah. Tudi 1341 (sept. 10) je bil Petrussius iz Tolmina investiran s tremi kmetijami v Volçah (in Volzana), Mon. patr. For., fol. 146'. — Civitatenses, prebivalci mesta Čedada.

⁴⁸ Kamenca pri Volçah

Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poiesdarum denarios 18.

Tomas habet mansium integrum et solvit marcham unam. Laurentius habet mansium integrum et solvit libras 13 denariorum v.

In²⁾ decania de Ladroch.⁴⁹

In villa de Ladroch⁴⁹ est mansus unus. Et solebat solvere ut hic continetur. Sed modo solvit ut inferius declarabitur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Martinus habet mansium integrum et solvit marcham unam.

In^{a)} dicta villa de Ladroch sunt mansi duo. Solvebant ut hic continetur. Sed modo solvunt^{b)} ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Petrus habet mansum integrum et solvit marcham unam. Paulus habet mansium integrum et solvit libras 15 denariorum.

In^{c)} dicta villa de Ladroch sunt mansi 2, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.^{d)}

Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro duobus serviciis denarios 6. Pro vino trium poiesdarum denarios 18.

Simonus habet mansum integrum et solvit libras 15 denariorum. Maurus habet mansum integrum et solvit denarios 64.

In^{e)} villa de Loch^{f)} ⁵⁰ solebant^{g)} esse mansi quinque. Et solebant solvere pro quolibet manso ut hic continetur. Sed modo solvunt ut hic inferius declarabitur.

Scilicet^{h)} libras 9 denariorum et collectam, vel debebant tenere equas pro militibus de Sacho.¹¹ Et pro vino poiesdarum denarios 18.

Vorich habet eidem teretorium et solvit marcham unam.

Inⁱ⁾ villa de Smast⁵¹ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solvunt ut inferius declarabitur.

z) F. 43' prazno. F. 44. a) F. 44'. b) Orig.: solunt. c) F. 45 prazno. F. 45'. d) Prvi a v declarabitur popravljen iz n. e) F. 46. f) V Loch je c popravljen iz t. g) Za solebant črtano solvere. h) Orig.: silicet. i) F. 46' prazno. F. 47.

⁴⁹ Ladra pri Kobaridu.

⁵⁰ Log pri Kobaridu.

⁵¹ Smast pri Kobaridu. V Smasti, kakor tudi v sosednjem Kamnem (glej zgoraj str. 52) in Logu (glej navedbo pri Logu) je imel posest furlanski rod Cucagna-Zucco. Odorik iz Cucagne je 1324 (jan. 10) dal v najem tri in pol kmetije v Smasti (in villa Smast in canali eundo Tulminum, Mon. patr. For., fol. 130). Vas Smast se omenja tudi 1288 (jun. 6) v neki ženitbeni pogodbi (Mast apud Ladram, P. S. Leicht, Un documento

Cerni^{l)} habet mansum integrum et solvit marcham unam. Paulus habet mansum integrum et solvit marcham mediam, et pro vino poyesdarum denarios 18. Nicolaus habet mansum integrum et solvit marcham unam.

In^{k)} villa de Glibusna⁵² sunt mansi 3, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Et in festo sancti Michailis denarios 6. Pro vino trium poiesdarum denarios 18.

Lauretius habet mansum integrum et solvit libras 13 et^{l)} denarios 2. Mori habet mansum integrum et solvit libras 12 et denarios 2. Simonus habet mansum integrum et solvit libras 12 et denarios 2.

In^{m)} villa de Camen⁹ sunt masi 3, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso marcham mediam. Pro vino trium poiesdarum denarios 18.

Maligni habet mansum integrum et solvit libras 12 et denarios 2. Martinus habet mansum integrum et solvit libras 12 et denarios 2. Laurentius habet mansum integrum et solvit libras 12 et denarios 2. Primos habet cosaniam unam et solvit denarios 12. Cegniⁿ⁾ habet domum unam et campos duos et solvit denarios 24.

Martinus predictus de Camen habet domum unam cum curia et certo spacio terre, pro solvit iure livelli denarios 6. Affectatus sub anno domini 1340, de mese januario.

In^{o)} decania Cilginj.⁴⁴

In villa de Sfina⁵³ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur. Scilicet mansus unus predictorum solvebat marcham unam. Alius mansus vero solvebat libras 11 et calinas 2.

Michaeilus habet mansum integrum et solvit libras 18. Janis habet mansum integrum et solvit marcham mediam.

In^{p)} villa de Mlisch^a⁵⁴ est mansus unus et medius, qui solebat solvere sicut mansi ville de Idrisca,⁵⁵ culti et inculti. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

matrimoniale slavo del secolo XIII, poseben odtis iz Studi in onore di Biagio Brugi, Palermo 1910, str. 7).

l) Prvotno Cernichi, nato chi brisano. k) F. 47' prazno. F. 48. l) Orig.: he, m) F. 48' prazno. F. 49. n) g v Cegni popravljen iz r. o) F. 49' prazno. F. 50. p) F. 50' prazno F. 51.

⁵² Libušnje pri Kobaridu.

⁵³ Svina pri Kobaridu. Vse kmetije v tej vasi (Sfigna site in canale Tulmini) je dal patriarh Pagan 1321 (febr., 21) v najem Hendriusiju imenovanem Mutto sinu pokojnega Rahizija iz Čedadada, proti plačilu pol marke od vsake (Bianchi, Documenti per la storia del Friuli, I, 452). Goriški grof Majnhard je 1351 (?) zastavil eno kmetijo v Sfina (kodeks B 139, fol. 23, v Državnem arhivu na Dunaju).

⁵⁴ Mlinsko pri Kobaridu. — 1321 (jul. 30) se omenjajo pustote de Miusella gastaldie Tulmini apud Idriscam, ki jih je patriarh dal za eno marko v najem Odoriku Longu iz Čedadada. Miusella more biti le Mlinsko (Mon. patr. For., fol. 82').

⁵⁵ Idersko pri Kobaridu. — 1258 je Johannes sin pokojnega Rajnarda de Brayda vrnil patriarhu eno kmetijo v Iderskem (Idrisca), ki jo je imel v fevd in ki so jo obde-

Cergni habet mansium integrum, Michaelus et mansum medium, ambo et solvit marcham unam.

In^{r)} villa de I d r i s s c a⁵⁵ sunt mansi quinque^{s)} et medius. Et solebant homines solvere ut hic continetur. Sed modo aliqui solvunt ut hic continetur, et aliqui ut inferius declarabitur, culti et inculti.

Star frumenti 1. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 2 vel pro eis denarios 40, una cum nasentem et alia sine nasentem. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 6. Circa festum sancti Laurentii pro quolibet manso. Item circa festum sancti Michailis caseos 2 vel denarios 3 pro quolibet manso. Pro tribus serviciis denarios 8. Circa festum nativitat's domini pro perdicibus et galigis denarios 14. Pro servicio sancte Marie de candelis pro quolibet manso denarios 6. Eodem tempore pro quolibet manso galinas 2. Circa festum carnisprivium galinas 2. Pro bestiis duabus que appellantur bestiam polvicularum denarios 10. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Lucman habet mansum integrum. Juuan habet mansum medium. Chuorat^{b)} habet mansum medium. Nicholaus, Simonus habent^{u)} mansum integrum.

Marsa habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40. Menardus habet mansum integrum et solvit marcham unam et mediam.^{v)} Vorichus habet mansum medium et solvit marcham mediam.

In^{x)} villa de V a l ç a n a⁴⁶ sunt mansi 2½, culti et inculti. Duo solvunt ut hic continetur, et medius solvit ut inferius declarabitur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam cum lactantio sive nasentem 1 vel denarios 20. Caseum 1 vel denarios 6. Circa festum nativitat's domini pro perdicibus et galigis^{y)} denarios 14. Pro tribus serviciis denarios 11. Galinas 3 et ovis 30. Pro vino poyesdarum denarios 18.

Machor, Perat habent mansum integrum. Paulus habet mansum integrum. Petrus Danelchiç habet mansum medium et solvit marcham mediam.

Michaelus^{z)} faber habet domum unam et campos tres et pratos tres, et solvit denarios 40.

In^{a)} villa V e r s i n a⁵ sunt mansi 2½, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Star frumenti 1. Star anone 6. Pro serviciis sancti Georgii denarios 8. Bestiam in festo sancti Jacobi 1 vel denarios 16. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Eodem tempore pro serviciis denarios 8. Circa carnisprivii festum denarios 22; tamen solvent modo nisi denarios 8. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

lovali Sabbadinus, Ivan in Sfetetz ter jo nato prejel v last (*Thes. eccl. Aquil.*, 204). — V vasi Isduca je 1351 (?) zastavil goriški grof štiri kmetije (kodeks B 139, fol. 23, v Državnem arhivu na Dunaju).

r) F. 51' prazno. F. 52. s) Drugi q v quinque na razuri. t) F. 52'. u) n v habent popravljen iz t. v) mediam na razuri. x) F. 53. y) Drugi g v galigis popravljen iz n. z) F. 53'. a) F. 54.

Mori habet mansium integrum. Lenardus habet mansium integrum. Janes habet mansum medium.

In^{b)} villa de Cilgin o⁴⁴ sunt mansi 5, culti et inculti. Quorum mansi duo solvunt ut ab alio latere continetur. Et alii 3 solvunt ut hic.

Star frumenti 1½.^{c)} Star anone 6. Bestiam cum lacte cum nasentem 1 vel denarios 20. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseum 1 vel denarios 4. Circa festum nativitatis domini perdicibus et galigis 14. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Martinus habet mansum integrum et solvit bladum suprascriptum. Et solvit marcham mediam et denarios 7.

In^{d)} villa de Çilginj sunt mansi duo, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam cum latantio et nasentem 1 vel denarios 20. Caseum 1 vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro duabus bestiis qua appellantur poluiçe denarios 10. Galinas tres et ovis 30. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Elerus habet mansum integrum.

In^{e)} villa de Oblast⁵⁶ est mansus unus, cultus sive incultus. Et solebat quilibet mansus medius solvere ut hic continetur. Sed modo medius solvit ut hic, et alius medius inferius declarabitur.

Star frumenti ½. Bestiam cum lactantio sive nasentem 1 vel denarios 20. Pro serviciis denarios 5½. Pro medium caseum vel denarios 3. Pro vino trium poyesdarum denarios 9.

Simonus habet mansum medium et solvit marcham mediam. Filipus et fratres⁴ habent mansum medium et solvunt marcham mediam et non solvunt carnes curie.

In^{f)} villa de Vogelç⁴⁵ est mansus unus, cultus et incultus. Et solebat ut hic continetur. Sed modo solvit ut inferius declarabitur.

Star frumenti 4. Star anone 6. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Matia habet mansum integrum et solvit libras 16 denariorum et pro vino poyesdarum denarios 18.

In^{g)} decania montis sancti Viti.⁵⁷

In villa de Colmo⁵⁸ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 32.

Michil faber habet mansos 2 et solvit hic superius.

b) F. 54' prazno. F. 55, c) ½ od kasnejše roke. d) F. 55' prazno. F. 56, e) F. 56' prazno. F. 57. f) F. 57' prazno. F. 58, g) F. 58' prazno. F. 59.

⁵⁶ Oblast pri Volčah. — V vasi Oblast je imel Ulrik iz Soffumberga z brati l. 1275 v fevdu eno kmetijo (Thes. eccl. Aquil., 27).

⁵⁷ Šentvidska gora.

In^{h)} villa de Scella superiori⁵⁹ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solebant ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Pro serviciis^{hh)} sanctorum Georgi et Michailis denarios 8. In festo sancti Michailis pro fictu denarios 40. Et pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Leonardus habet mansium integrum et solvit marcham unam et denarios 18. *Enako imata in plačujeta Goglia in Čuana.*ⁱ⁾

Inⁱ⁾ villa de Pomeis⁶⁰ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo^{k)} solvunt^{l)} ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro cervesa denarios 10. Pro brasadollo denarios 4. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro ratione vacharum denarios 7. Et pascunt nodam diebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Grisman habet mansium integrum et solvit marcham unam et mediam denariorum. Petrus^{m)} habet mansum integrum et solvit libras 17 et denarios 2. Tomas, Trixiç habent mansium integrum et solvunt marcham unam et denarios 68.

Inⁿ⁾ villa de Chinessa^{o)}⁶² sunt mansi 6, culti et inculti. Et solebant omnes preter unus solvere ut hic continetur. Qui solebant solvere denarios 40. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro cervesa denarios 10. Pro brasadollo denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 8. Et pascunt nodam diebus duobus. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium. Et non solvunt carnes curie.

Mulier fabri, Jachil habent mansium integrum et solvunt marcham unam et mediam. *Enako imajo in plačujejo: Simonus^{p)} in Matias, Tomas in Ericus, Pero. Paulus habet mansium integrum et solvit marcham unam et denarios 100.*

Ericus habet domum unam et solvit denarios 40. Item habet campos tres et solvit denarios 32.

Jančil habet cosaniam unam et solvit denarios 12. Ančil habet cosaniam unam et solvit denarios 12.

h) F. 59' prazno. F. 60. hh) Orig.: servicii i) F. 60. j) F. 61. k) Za modo brisano aliqui. l) Za solvunt brisano ut hic continetur et aliqui. m) F. 61'. n) F. 62. o) Ch na razuri. p) F. 62'.

⁵⁸ Hum pri Podmelcu.

⁵⁹ Sela nad Podmelcem. V razliko k Selu pod Sv. Lucijo, ki je v urbarju označeno kot „spodnje“, se ta imenujejo „zgornja“.

⁶⁰ Podmelec.

⁶² Kneža v dolini Bače.

In^{r)} villa de Brauniča⁶³ est mansus unus et medius, cultus sive incultus. Solebat solvere ut inferius continetur. Filipus et fratres de Tulin⁴ tenet et habet dictum mansum unum et medium. Et habet instrumentum ut asserit.

Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 10. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina denarios 10. Caseum 1 vel denarios 6.

In^{s)} villa de Telmine⁶⁴ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo ut inferius declarabitur.

Pro serviciis sanctorum Georgii et Michaelis denarios 8. Pro vino poyesdarum trium denarios 18.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro cervesa denarios 10. Pro brasadollo denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Et pascunt nodam diebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Primos habet mansium integrum et solvit libras 15 denariorum et pro vino trium poyesdarum denarios 18. *Enako imata in plačujeta*: Tomas,^{t)} Paulus. Primos habet mansium integrum et solvit marcham mediam et pro vino trium poyesdarum denarios 18.

In^{u)} villa de Grachoy⁶⁵ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo quilibet mansus solvit marcham unam et vinum trium poyesdarum.

Star frumenti 2. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 1. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Et pascunt nodam diebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Vechus habet mansium integrum et solvit libras 15. *Enako imata in plačujeta*: Marinus, Jančil.

In^{v)} villa de Coritinicha⁶⁶ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solvunt ut hic declarabitur.

Climent^{x)} habet mansium integrum et solvit marcham unam et mediam et denarios 8, et pro vino trium poyesdarum denarios 18. Mechor habet mansum integrum et solvit marcham unam et mediam et dena-

r) F. 63. s) F. 63' prazno. F. 64. t) F. 64'. u) F. 65. v) F. 66. x) Climent na razuri.

⁶³ Bravnica, kje?

⁶⁴ Temljine pri Kneži.

⁶⁵ Grahovo v dolini Bače.

⁶⁶ Koritnica v dolini Bače. V razlikovanju do Nemške Koritnice ali Nemškega Ruta imenovana tudi Slovenska Koritnica. — Martin sin pokojnega Petra iz Koritnice je dobil 1294 (dec. 10) v tej vasi v najem tri kmetije, od katerih je vsaka plačevala po dva stara pšenice, štiri stare ovsas, štiri glave molzne živine in 18 denarjev (*Thes. eccl. Aquil.*, 284, n. 840, Cyranich; *Mon. patr. For.*, fol. 24, Coritnich). — Martinus de Corithnich Sclaborum massarius domini patriarche se omenja tudi 1310 (*Joppi, Arch. Triest.*, 13, 1887, 51).

rios 8, et pro vino trium poyesdarum denarios 18. Leonus habet mansum medium et solvit libras 15 denariorum^{xx)} et pro vino trium poyesdarum denarios 9.

Filipus et fratres⁴ habent mansum unum et medium et solvunt marcham unam et mediam denariorum, et non solvunt carnes curie.

In^{y)} dicta villa est mansus unus Filippi et fratribus^{z)} di Tulmino⁴ qui solvit ecclesie Aquilegensi iure advocacie caseum unum vel po eo denarios 6.

In^{a)} villa de Hert⁶⁷ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 1/2 vel denarios 15. Caseos^{b)} 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 1. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro feno denarios 8. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

In^{c)} villa de Daber⁶⁸ sunt 3, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lattantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 1/2 vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 1. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Philipus et fratres de Tulmin⁴ tenet et habet dictas villas de Hert et de Daber. Pro quibus annuatim^{d)} ad festum sancti Michaelis solvere tenetur ecclesie Aquilegensi marchas denariorum 4. Et non solvunt carnes curie.

In^{e)} villa de Sacry⁶⁹ sunt mansi quinque, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 1/2 vel denarios 25. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 4. Pro feno denarios 8. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Matias filius Rosse habet mansum integrum et solvit ut supra-scriptum est.

xx) *Pred denariorum zapisano he, za denariorum število III or. y) F. 66'. z) Orig.: fratibus. a) F. 67. b) Za caseos brisano vel. c) F. 67' prazno. F. 68. d) Orig.: animatim. e) F. 68' prazno. F. 69.*

⁶⁷ Hert, verjetno vas, ki jo Rutar (Zgodovina Tolminskega, 235) po urbarju iz l. 1591 imenuje Tlake in ki po vrstnem redu sledi Koritnici. Primerjati je srednjevisokom. hert, tla, kamenita tla.

⁶⁸ Daber pri Sentvidski gori.

⁶⁹ Zakrije pri Sentvidski gori. — Dohodke v tej vasi (Sacray) je dobil 1299 (nov 13) od patriarha v fevd Johannes Longus iz Cedada (Thes. eccl. Aquil., 73; Mon. patr. For., fol. 25).

Juri habet mansium integrum, et solvit marcham unam et denarios 16, et solvit bladum. *Enako imajo in plačujejo*: Matias,^{f)} Marinus in Arne skupaj, Stefanus.

In^{g)} villa de Bisicha⁷⁰ sunt mansi 3, culti et inculti. Ut hic continetur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2½ vel denarios 25. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 4. Pro feno denarios 8. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Tomas habet mansum integrum. Artiucius habet mansum integrum. Maurus, Matias habent mansum integrum.

Janes^{h)} habet domum unam et solvit denarios 12.

In dicta villa est mansus unus capituli Civitatis.⁷¹ Et solvit iure advocacie caseum unum vel denarios 6.

Inⁱ⁾ villa de P o g l a⁷² sunt mansi 8, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo aliqui solvunt ut hic continetur, et aliqui solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2½ vel denarios 25. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 4. Pro feno denarios 8. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Petrus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Sirochi, Golop, Janes,ⁱ⁾ Andreas, Ančil, Golop in Lenart (*skupaj*).

Iisti solvunt ut suprascriptum est.

Martinus habet mansum integrum et solvit marcham unam et mediam, et castradum unum, et edum unum.

In^{k)} villa de Prapot superior⁷³ sunt mansi 7, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 1½. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1½ vel denarios 15.

f) F. 69'. g) F. 70. h) F. 70'. i) F. 71. j) F. 71'. k) F. 72.

⁷⁰ *Bezišče pri Šentvidski gori*. — Goriški grof je 1351 (?) zastavil tri kmetije v vasi Byssicha (kodeks B 139, fol. 23, v Državnem arhivu na Dunaju).

⁷¹ *Kapitelj cerkve v Čedadu*.

⁷² *Polje pri Šentvidski gori*. — Osem kmetij je bilo v vasi Polje, ko jih je 1299 (nov. 13) dobil v fevd Johannes Longus iz Čedada (*Thes. eccl. Aquil.*, 73; *Mon. patr. For.*, fol. 25) in 1351 (?), ko jih je zastavil goriški grof (Polya, kodeks B 139, fol. 23, v Državnem arhivu na Dunaju).

⁷³ *Prapetno brdo pri Šentvidski gori*. — V razliko k Prapetnem pri Tolminu, ki je v urbarju „spodnje“, se ta vas pri Šentvidski gori v našem urbarju imenuje „Zgornje Prapetno“. — V tej vasi je imel 1300 in 1328 eno kmetijo v fevdu od oglejske cerkve rod Soffumberžanov, od katerih je prešla na Odorika sina Johanna Longa iz Čedada (*Thes. eccl. Aquil.*, 28, 300, Prapat, Praprot; Bianchi, *Documenti per la storia del Friuli*, II, 251, Prapoto).

Caseo 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Et pascunt nodam diebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Sed modo solvunt pro quolibet manso marcham unam et denarios 24, et anonam atque pogacias poyesdarum. Et non solvunt carnes curie.

Vrban^{l)} habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 24.

Vllia habet mansum integrum. *Enako imajo*: Martinus,^{m)} mulier calcifici,^{o)} Janes, filius Pauli, filius Jacogne.

Habetⁿ⁾ cosaniam una et solvit denarios 16 p.

In dicta villa est mansus unus Filipjj^{o)} et fratribus^{p)} de Tulmino,⁴ et solvit iure advocacie ecclesie Aquilegensi caseum unum vel pro eo denarios 6.

In^{r)} villa de Lasic⁷⁴ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solebant ambo solvere ut hic continetur. Sed modo unus solvit ut hic continetur, alius vero ut inferius declarabitur.

Star frumenti 1 $\frac{1}{2}$. Star anone 1. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro serviciis denarios 8. Pro feno denarios 8. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Petrus habet mansum integrum.

Filipus et fratres de Tulmin⁴ habet mansum unum et solvunt libras 15. Et non solvunt carnes curie.

In^{s)} villa^{t)} de Ponikve⁷⁵ sunt mansi 6, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Et aliqui solvunt ut hic continetur, et alii solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 $\frac{1}{2}$ vel denarios 25. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro ratione feni denarios. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Grigorius habet mansum integrum. Paulus, Ericus habent mansum integrum. Juuan^{u)} habet mansum medium. Isti solvunt ut suprascriptum est.

Janes habet mansum integrum et solvit marcham unam et mediam et denarios 18. Filipus et fratres de Tulmin⁴ habent mansum unum et solvit marcham unam et mediam, et non solvunt carnes curie.

Filipus et fratres⁴ habent^{v)} mansum unum et medium et solvunt marcham unam et mediam et denarios 36.

Paulus habet cosaniam unam et solvit denarios 8.

l) r v Vrban popravljn iz n. m) F. 72. o) Pred calcifici brisano Cl. n) Pred habet prazen prostor. o) jj popravljeno iz ii, s brisan. p) Orig.: fratribus. r) F. 73. s) F. 73' prazno. F. 74. t) Pred villa brisano de j. u) F. 74'. v) n v habent popravljeno iz ti.

⁷⁴ Laznice v občini Cerkno.

⁷⁵ Ponikve zahodno od Sentvidske gore.

In dicta villa de Pònicol sunt mansi 6, quorum 5 sunt Arpuçij de Tulmin cum fratre.⁷⁶ Unus pertinet monasterii Rasacoensi^{x)} et debebat facere tria servicia cum equis sive cum equabus in anno.⁷⁷

In^{y)} villa de L a g o s s c a⁷⁸ sunt mansi 7, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut continetur. Sed modo aliqui solvunt ut continetur, et aliqui ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2½ vel denarios 25. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro feno denarius 8. Et pascunt nodam diebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Grigorius habet mansum integrum. Choçianus habet mansum integrum. Juricus^{z)} habet mansium integrum. Iisti solvunt suprascriptum est.

Martinus habet mansum integrum et solvit marcham unam et mediam. Nicolaus habet mansum integrum et solvit marcham unam et dimidiam. Clabuçar habet mansum integrum et solvit libras 15 denariorum. Grigorius habet mansum integrum qui vocatur Gomilla⁷⁹ et solvit denarios 40.

In^{a)} villa de R o ç a c h⁸⁰ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1½ vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 1. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Et pascunt nodam diebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 13. Rationem apium.

Filipus et fratres⁴ habent dictam villam et solvunt annuatim pro dicta villa marchas tres denariorum. Et castratos duos vel pro quolibet castrato denarios 16.

In^{b)} villa de S l a p o⁸¹ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

x) *Pred Rasacoensi brisano Rasacoem.* y) F. 75. z) F. 75'. a) F. 76. b) F. 76' prazno. F. 77.

⁷⁶ *Neki Arpuçij iz Tolmina se omenja 1296, 1299, 1310 in 1321 (glej op. 28). Tu omenjeni je verjetno potomec onega.*

⁷⁷ *V Ponikvah je dobil 1192 štiri kmetije samostan v Beligni pri Ogleju (in regione Tulmini in villa quae Pontikel dicitur, Gradivo za zgod. Slovencev, IV, 814). Ze takrat se tamkaj omenja služba s konji. — Rožac (Rosazzo), nekdanj samostan jugovzh. od Vidma (Udine).*

⁷⁸ *Logaršče jugovzh. od Tolmina. — V tej vasi je 1351 (?) zastavil goriški grof tri kmetije (Logaisca, kodeks B 139, fol. 23, v Drž. arhivu na Dunaju).*

⁷⁹ *Gomila, danes dve hiši blizu Logaršč.*

⁸⁰ *Roče pri Slapu ob Idrijci.*

⁸¹ *Slap ob Idrijci.*

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1½ vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 1. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pascunt^{c)} nodam diebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Filipus et fratres de Tulmin⁴ habent et tenent dictam villam et annuatim ad festum sancti Michaelis solvunt marchas duas et non solvunt carnes curie.

In^{d)} villa de Trus⁸² est mansus unus. Et solebat solvere ut hic continetur. Sed^{e)} modo solvit ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro tribus serviciis denarios 11. Et pascunt^{d)} nodam diebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Filius Bratigoy habet eidem mansum et solvit annuatim in festo sancti Michaelis marcham mediam et denarios 20. Et non solvit carnes curie, ita quod non debet possidere pratum de Somotesina.⁸³

In^{g)} villa de Idria⁸⁴ sunt mansi 6, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur. Qui mansi pertinent monasterio Rosacensi, scilicet^{h)} iure advocacione denarios 10 et servicia 3 pro quolibet manso. Pro vino poyesde sancti Michaelis denarios 6.⁸⁵

Cabit marcham mediam et denarios 16.

Inⁱ⁾ villa de Peta⁸⁶ sunt mansi 6½, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur aliqui. Et aliqui ut inferius declarabitur.

Pro quolibet manso denarios 40. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Johanes habet mansum integrum. *Enako imajo*: Floryanus, Cerna, Martinus. Iisti solvunt suprascriptum est.

Miche habet mansum integrum et solvit libras 15 denariorum. et non solvit carnes curie. Philipusⁱ⁾ et fratres⁴ habent mansum integrum et solvunt marcham mediam, et non solvunt carnes curie.

Habet^{k)} cosaniam unam p. et solvit denarios 13. Vidogna habet cosaniam unam et solvit denarios 16.

c) *Orig.*: pascunt. d) *F.* 77' *prazno.* *F.* 78. e) *Za sed napisano s.* f) *Orig.*: pascunt. g) *F.* 78' *prazno.* *F.* 79. h) *Orig.*: silicet. i) *F.* 79' *prazno.* *F.* 80. j) *F.* 80'. k) *Pred* habet *prazen prostor.*

⁸² *Tribuša blizu Idrije.*

⁸³ *Samotešnik, zaselek blizu Idrije pri Bači.*

⁸⁴ *Idrija pri Bači.*

⁸⁵ *Rožac (Rosazzo), nekdanj samostan jugovzh. od Vidma.*

⁸⁶ *Pečine pri Šentvidski gori.*

In^{l)} decania de Circhinç.⁸⁷

In villa de Buchoy⁸⁸ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo pro quolibet manso marcham unam et denarios 16. Et pro vino trium poiesdarum denarios 18.

Juri habet mansum integrum. *Enako imata*: Janes, Arne. Iisti solvunt ut suprascriptum est.

Matias habet mansum integrum et solvit marcham unam.

In^{m)} villa predicte de Buchoy antiquitus solebant solvere ut hic continetur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Et pascunt nodam. Et panem pescatorum. Rationem apium. Et tenentur unum pescatorem rationem pro annos 4, pro racta eis. Et pro vino trium poiesdarum denarios 18.

Inⁿ⁾ villis de Cosiça et de Carteçen⁸⁹ sunt mansi 8, culti et inculti. Qui pertinent monasterio Obrimburgensi. Supra quibus ecclesia Aquilegensis habet advocaciam. Et solvit pro quolibet manso ut hic continetur.

Censum 1 vel denarios 6. Pro serviciis sanctorum Georgii et Michaelis denarios 8. Pro vino poyesdarum eisdem temporibus denarios 12.

Martinus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Tomeç, Lenardus, Michil, Simonus. Maliç,^{o)} Jacobus, Tomeç.

In villa de Vercho^{89a)} erant mansi 4, culti et inculti. Et solebant solvere pro quolibet manso denarios 40.

In^{p)} villa de Scelçar⁹⁰ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 1½. Star anome 1. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1½

l) F. 81 in 81' prazno. F. 82. m) F. 82' prazno. F. 83. n) F. 83' prazno. F. 84. o) F. 84'. p) F. 85. r) Scelça na razuri.

⁸⁷ Cerkno.

⁸⁸ Bukovo, severnozop. od Cerkna.

⁸⁹ Kojca in Karteçine, severnozop. od Cerkna. — Monasterium Obrimburgense = samostan Gornji grad. — Pet kmetij v Kojci je Gornji grad dobil že 1146 (Losiza, Zahn. Urkundenbuch ... Steiermark, I, 262; Gradivo za zgod. Slovencev, IV, 223). Gornjegrajska posest v Kojci in Karteçinah se omenja še 1326 (Kosiza, Bianchi. Documenti per la storia del Friuli, II, 6; Orožen, Das Benediktiner-Stift Oberburg, 103), 1335 (Cosiza, Arteza, Orožen, 117) in v gornjegrajskem urbarju iz 1426 pod zaglavjem Officium Kozicz in Foro yuly (Orožen, 308). — Napačna lokalizacija kraja Losiza v listini iz leta 1146 je popravljena v Carnioli, 1917, 5, op. 65.

^{89a} Vrh pri Sentvidski gori.

⁹⁰ Selce blizu Bukovega. — Tri kmetije v tej vasi je imel od oglejske cerkve v fevd RADIUS de Gallano, a se jim je 1263 odpovedal (Selza, Sella, Thes. eccl. Aquil., 170; Mon. patr. For., fol. 126); eno kmetijo tamkaj je imel v fevdu 1282 Radijev sin Ulrik (Selz, Thes. eccl. Aquil., 113), 1300 pa celo vas, kjer so okoli štiri kmetije (villam Selse, Mon. patr. For., fol. 209). 1335, dec. 20, sta prejela tri kmetije in villa seu territorio que dicitur Celsa Konrad iz Neumburcha in njegova žena Jakobina (Mon. patr. For., fol. 145).

vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 1. Et pascunt nodam. Rationem apium. Pro vino trium poiesdarum denarios 18.

Petrus habet istos mansos et solvit marcham unam et mediam.

In^{s)} villa de S a b u l ç a c h⁹¹ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo aliqui solvunt ut hic continetur, et aliqui ut inferius declarabitur.

Star frumenti 1. Star anone 1. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 1. Et pascunt nodam. Rationem apium. Pro vino trium poiesdarum denarios 18.

Matias habet mansum integrum et solvit marcham unam. Michaelis habet mansum integrum et solvit marcham unam. Et solvunt bladum. Maurus^{t)} habet mansos duos, et solvit star anone unum, et solvit marcham unam et mediam, et bestiam cum lactantio 1 vel pro ea denarios 20.

In^{u)} villa de O r e y c h a⁹² sunt mansi 6, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt mansi quinque ut inferius declarabitur. Et unus fuit divisatus inter heos tenentes dictam villam, pro quo nichil solvere tenetur.

Star frumenti 2. Star anone 1. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1½ vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 1. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Et pascunt nodam. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Mechoras habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 8. Michaelis^{v)} habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40. Tomas habet mansum integrum et solvit marcham unam et mediam et denarios 8. Petrus habet mansum integrum et solvit libras 19. Petrus habet mansum integrum et solvit macham mediam.

In^{x)} villa de J e s e n i ç a⁹³ sunt mansi 9, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo mansi 3 solvunt ut inferius declarabitur. Et alii 6 tenet Janculinus de Tulmin,⁹⁴ ut in isto libro reperitur.

s) F. 85' prazno. F. 86. t) F. 86'. u) F. 87. v) F. 87'. x) F. 88.

⁹¹ Zabče blizu Bukovega.

⁹² Orehek pri Cerknem. — V vasi Crevcha in gastaldia Tulmini je bilo 1336 (sept. 11) danih v zakup šest kmetij, ki plačujejo pet mark in 48 denarjev (Mon. patr. For., fol. 33'). Da gre tukaj za Orehek našega urbarja kaže enako število kmetij in vsota denarnega davka, ki 1335 soglaša z višino, ki jo za kmetije navaja naš urbar.

⁹³ Jesenica pri Cerknem. — Jacolinus sin pokojnega Hermana iz Tolmina je bil 1335 (jun. 18) za dobo osmih let investiran s sedmimi in pol kmetije v vasi Jesaniza; 1336 (sept. 1) pa s tremi kmetijami prav tam Ulrik iz vasi same (Mon. patr. For., fol. 70).

⁹⁴ Glej opombo 22 in 93.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Et pascunt nodam. Rationem apium. Et non solvunt carnes curie.

Arne habet mansum integrum et solvit marcham unam. *Enako imata*: Tomas, Petrus.^{y)}

Clemens habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40, et bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20,^{z)} et pro vino poiesde denarios 8.

Diemsa habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40, et bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20.

Martinus habet mansum integrum et solvit marcham mediam,^{a)} et bestiam cum lactantio 1 vel denarios pro ea 20, et vinum^{b)} poiesde denarios 8.

Janes habet mansum integrum et solvit libras 10^{c)} denariorum, et bestiam cum lattantio 1 vel denarios 20, et pro vino poyesde denarios 8.

Macor habet mansum integrum et solvit libras 20,^{d)} et bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20, et pro vino poyesde denarios 8.

Luchas habet mansum integrum et solvit marcham unam, et bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20, et pro vino poiesdarum denarios 8.

In^{e)} villa de Goriach⁹⁵ sunt mansi 5, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo 2 solvunt ut hic continetur. Et alii solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lattantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2½ vel denarios 25. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Et pascunt nodam. Rationem apium.

Martinus habet mansum integrum. Juuana habet mansum integrum. Iisti solvunt ut suprascritum est.

Paulus^{f)} habet mansum integrum et solvit marcham unam, bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20, pro vino poyesdarum denarios 8.

Laurentius habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40, bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20, pro vino poiesde denarios 8.

y) F. 88'. z) XX na razuri. a) mediam od druge roke napisano, pred mediam razura. b) u v vinum popravljeno iz q. c) Za X razura. d) Drugi X v XX popravljeno na razuri. e) F. 89. f) F. 89'.

⁹⁵ Gorje pri Cerknem. — V tej vasi (Goriach) je bil 1336 (jan. 4) investiran z dvema kmetijama Pidrussius sin pokojnega Hermana iz Tolmina (Mon. patr. For., fol. 64), 1341 (sept. 10) pa isti (Petruissius) z eno kmetijo (prav tam, fol. 146').

Janes habet mansum integrum et solvit marcham unam, bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20, pro vino poiesde denarios 8.

In^{g)} villa de Poč⁹⁶ sunt mansi 7, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferiur declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro brasadollo denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Et pascunt nodam Rationem apium.

Franča de Tulmino⁹⁷ habet dictam villam ad fettum. Et solvit in festo sancti Michaelis marchas 9 et denarios 2, et nichil aliud.

In^{h)} villa de Poglana⁹⁸ sunt mansi 5, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo 2 solvunt ut hic continetur, et alli tres solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 1. Star anone 1. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Marinus iuratus habet mansum integrum. Marinus habet mansum integrum. Isti solvunt ut suprascriptum est.

Jacobusⁱ⁾ habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40, bestiam cum lacte 1 vel denarios 20, pro vino poiesde denarios 8.

Martinus habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40, bestiam cum lactantioⁱ⁾ 1 vel denarios 20, pro vino poiesde denarios 8.

Matias habet mansum integrum et solvit marcham unam et nichil aliud.

In^{k)} villa de Noathe⁹⁹ sunt mansi 13, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt pro quolibet manso libras 12, et pro vino trium poyesdarum denarios 16.

Star anone 1. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

g) F. 90, h) F. 90' prazno. F. 91, i) F. 91', i) Pred lactantio brisano lactantio, k) F. 92.

⁹⁶ Poče pri Cerknem.

⁹⁷ Glej opombo 20.

⁹⁸ Poljane pri Cerknem. — Jacolinus sin pokojnega Hermana iz Tolmina je bil 1335 (jun. 18) za dobo osmih let investiran s tremi kmetijami v vasi Poglana (Mon. patr. For., fol. 70).

⁹⁹ Novake pri Cerknem.

Laurentius habet mansum integrum et solvit libras 12, pro vino trium poyesdarum denarios 6. *Enako imajo in plačujejo*: Jacobus, Marinus^{l)}, Lampret, Primos.

Johanes habet mansos duos et solvit marcham unam et denarios 32. Et nichil aliud.

Michaelus habet mansos duos et solvit libras 18. Nichil aliud.

In^{m)} villa de P o g n i n i ç a¹⁰⁰ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Pro quolibet manso libras 14. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Çernogoy habet mansum integrum. Petrus habet mansum integrum.

Inⁿ⁾ villa de L a b i g n a¹⁰¹ sunt mansi 8, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 1. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro racione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Racionem apium.

Lampret et socii sui de dicta villa habent dictam villam a fictum, et solvunt anuatim in festivitate sancti Michaelis marchas 8 denariorum. Et solvunt castrados 8, vel pro quolibet castrado denarios 16.

In^{o)} villa de T r e b e n ç a¹⁰² sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro racione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro brasadollo denarios 1. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium. Et non solvunt carnes curie.

Nicholaus habet mansum integrum et solvit libras 15. Vorlicus^{p)} habet mansum integrum et solvit libras 15. Miche habet mansum integrum et solvit libras 12. Laurencius habet mansum integrum et solvit marcham mediam.

In^{r)} villa de C i r c h y n i ç ¹⁰³ sunt mansi 13, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo aliqui solvunt ut hic continetur, et aliqui ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2½ vel

l) F. 92' m) F. 93 in 93' prazno. F. 94, n) F. 94' prazno. F. 95, o) F. 95' prazno. F. 96, p) F. 96', r) F. 97.

¹⁰⁰ Podnivec pri Cerknem.

¹⁰¹ Labinje pri Cerknem. — Soseska je bila investirana z osmimi kmetijami v vasi Labinje proti plačilu osem mark in osem koštrunov, 1336, april 16 (Mon. patr. For., fol. 74).

¹⁰² Trebenče pri Cerknem.

¹⁰³ Cerkno.

denarios 25. Caseos 2 vel denarios 17. Pro brasadollo denarios 4. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Luche habet mansum integrum. Simon habet mansum integrum et solvit bestiam unam cum lacte vel pro ea denarios 20, et in festo sancti Michaelis marcham unam et denarios 40; istud manssum afictavit dominus patriarcha Marquardus Simono.^{s)}

Matias^{t)} habet mansum integrum. Tomas, Vorlicus habet mansum integrum. Iisti solvunt ut suprascriptum est.

Marinus Rečil habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 16. Matia^{u)} habet mansum integrum et solvit denarios 100. Tomas habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 64. Laurençius habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 24. Ebrat^{v)} habet mansum integrum et solvit marcham unam et mediam. Petrus habet mansum integrum et solvit denarios 100. Vorlicus habet mansum integrum et solvit marcham unam. Marsa habet mansum integrum et solvit libras 15. Misse habet mansum integrum et solvit macham mediam.

Michaelis habet cosaniam unam et solvit denarios 12. Michil habet cosaniam unam et solvit denarios 16. Michaela habet cosaniam unam et solvit denarios 12^{x)} Daniel^{y)} habet cosaniam unam et solvit denarios 12. Judito habet cosaniam unam et solvit denarios 12. Ermanus habet cosaniam unam et solvit denarios 8.

In^{z)} villa de Sacrys¹⁰⁴ sunt mansi 8, culti et inculti. Et solvunt ut inferius continetur. Sed solebant^{a)} solvere ut hic continetur.

Star frumenti. Star anone. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1½ vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro brasadollo denarios 2. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Matias et socii sui habent dictam villam ad fictu. Et solvunt pro dicta villa annuatim marchas 7 et castrados 7, vel pro quolibet castrado denarios 16.

Filipus^{b)} et fratres de^{c)} Tulmino⁴ habent mansos duos in dicta villa et solvunt anuatim ecclesie^{d)} Aquiligensi marcham unam. Et non solvunt carnes curie.

s) Luche, Simon in tekst od et solvit do Simono od kasnejše roke v kurzivi; imeni Luche in Simon na razuri. t) F. 97'. u) Matia od kasnejše roke v kurzivi in na razuri. v) F. 98. x) Za X v XII razura. y) F. 98'. z) F. 99 in 99' prazno. F. 100. a) Pred solebant brisano solvunt. b) F. 100'. c) Pred de brisano habent. d) Za ecclesie napisano gn.

¹⁰⁴ Zakriž pri Cerknem. — Soseska je bila od patriarha investirana proti plačilu sedem mark in sedem koštrunov, 1336, april 16 (Sacris, Mon. patr. For., fol. 132').

In^{e)} villa de Ciples¹⁰⁵ sunt mansi 5, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 2. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 10. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Racionem apium.

Vorlicus habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 16. *Enako ima in plačuje*: Marinus.^{f)} Juuan habet mansum integrum et solvit marcham unam. *Enako imata in plačujeta*: Jacobus, Tomas.

In^{g)} villa de Planina¹⁰⁶ sunt mansi 10, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti. 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 2 vel denarios 20. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Marinus habet mansum integrum et solvit marcham unam et libras 7 denariorum. *Enako imajo in plačujejo*: Matias,^{h)} Marinus, Gregorius. Johanes habet mansumⁱ⁾ integrum et solvit marcham unam. *Enako imata in plačujeta*: Martinus,ⁱ⁾ Marinus. March^{k)} habet mansum^{l)} integrum et solvit marcham unam et denarios 48. Tomas habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 48. Pero habet mansum integrum et solvit marcham mediam et denarios 8.

In^{m)} villa de Raunich superiori¹⁰⁷ sunt mansi 7, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 1. Star anone 1. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro paneⁿ⁾ piscatorum denarios 1. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Marinus iuratus habet mansum integrum. Daniel habet mansum integrum. Ema habet mansum integrum. Iisti solvunt ut suprascriptum est.

Janes^{o)} habet mansum integrum et solvit libras 15. Judes habet mansum integrum et solvit marcham unam. Laurentius habet mansum integrum et solvit libras 18 $\frac{1}{2}$. Paulus habet mansum integrum et solvit marcham mediam.

e) F. 101. f) F. 101'. g) F. 102. h) F. 102'. i) Za mansium brisano r. j) u v Martinus na razuri. k) F. 103. l) u v mansum popr. iz a. m) F. 103' prazno. F. 104. n) Pred pane brisano v. o) F. 104'.

¹⁰⁵ Čeplez pri Cerknem.

¹⁰⁶ Planina pri Cerknem. — Jacolinus sin pokojnega Hermana iz Tolmina je bil investiran s šestimi kmetijami v vasi Planina 18. junija 1335 (Mon. patr. For., f. 70).

¹⁰⁷ Gorenje Ravne pri Cerknem.

In^{p)} villa de Raunich inferiori¹⁰⁸ sunt mansi 5, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo solvit unus ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti^{r)} 1. Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 1. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Marinus habet mansum integrum et solvit ut suprascriptum est.

Paulus^{s)} habet mansum integrum et solvit marcham unam. Cerni habet mansum integrum et solvit libras 13. Habram habet mansum integrum et solvit denarios 60.

In^{t)} villa de Tucxe¹⁰⁹ sunt mansi 2, culti et inculti.

Item illi de Raunich solvunt pro dicti mansi marcham mediam.

In^{u)} villa de Reycha¹¹⁰ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 1½. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel 16. Bestiam pro quoquina 1½ vel denarios 15. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios^{v)} 1. Et pascunt nodam diebus duobus. Rationem apium.

Paulus habet mansum integrum et solvit marcham unam, et solvit bladum suprascriptum.^{x)} Filius^{y)} Jacobi habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40. Juuan habet^{z)} mansum integrum et solvit libras 15. Bertoldus habet mansum integrum et solvit marcham mediam et denarios 20.

In^{a)} villa de Sibrielge¹¹¹ sunt mansi 13, culti et inculti. Et solebant omnes solvere ut hic continetur. Sed modo 6 solvunt ut hic continetur. Et alios 7 Filipus et fratres de Tulmino tenent ut inferius declarabitur.

Bestiam pro lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Caseos 2 vel denarios 12. Pro serviciis denarios 8. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium.

Marinus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Maria, Paulus, Maurus,^{b)} Janes. Iisti solvunt ut suprascriptum est.

p) F. 105. r) frumenti na razuri. s) F. 105. t) F. 106. u) F. 106' prazno. F. 107. v) Za denarios črtano d. x) Orig.: suprascriptum. y) F. 107. z) Juuan hab na razuri. a) F. 108. b) F. 108'. Maurus na razuri.

¹⁰⁸ Spodnje Ravne pri Cerknem. — V vasi Ravne (Raunich) je bil Pidrussius sin pokojnega Hermana iz Tolmina 1336 (jan. 4) investiran z dvema kmetijama (Mon. patr. For., f. 64).

¹⁰⁹ Kje? Iskati v bližini cerkljanskih Raven. Verjetno je vas identična z vasjo Cuxa, v kateri sta 1335 (dec. 20) Konrad iz Neumburcha in njegova žena Jakobina dobila od patriarha dve kmetiji (Mon. patr. For., fol. 145).

¹¹⁰ Reka, v dolini Idrijece pri Cerknem.

¹¹¹ Šebrelje, jugozap. od Cerknega.

Vorlicus habet^{c)} mansum integrum et solvit marcham mediam.

Filipus et fratres de Tulmino⁴ habent mansos 7. Et solvunt anouatim ecclesie Aquiligensi marchas tres et mediam et denarios 32. Et non solvunt carnes curie.

In^{d)} villa de Poliča¹¹² sunt mansi 11, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Star frumenti 2. Star anone 4. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro brasadollo denarios 4. Pro pane piscatorum denarios 2. Et pascunt nodam doebus duobus. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Rationem apium.

Marinus habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 16; pro vino trium poiesdarum denarios 18. Petrus^{e)} habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 24;^{f)} pro vino trium poyesdarum denarios 18. *Enako kot Marinus imajo in plačujejo*: Michael, Janes, Arne, Matias.^{g)}

Petrus habet mansum integrum et solvit marcham unam et denarios 40; pro vino trium poiesdarum denarios 18. Jacobus habet mansum integrum et solvit marcham unam; pro vino trium poiesdarum denarios 18. Marinus habet mansum integrum et solvit marcham mediam; pro vino trium poiesdarum denarios 18. Marinus et solvit libras 11; pro vino trium poiesdarum denarios 9.

In^{h)} villa de Čilglin o¹¹³ sunt mansii 2, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur. Pro quolibet manso solvuntⁱ⁾ denarios 40. Et solvunt pechoram unam vel pro ea denarios 24.

Mechoras habet mansum integrum. Petrus habet mansium integrum.

In^{j)} villa de Jagodisca^{k)} ¹¹⁴ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 40. Et rationem apium.

Paulus habet mansium integrum. *Enako imajo*: Grgorius, Tomasius, Marchus.

In^{l)} rityria Ruč.¹¹⁵

In villa de Corithinich¹¹⁶ sunt mansi 10, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 32.

Pertoldus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Johanes, Vorlicus, Stefanus, Johanes, Aynt, Vorlicus, Peter,^{m)} Pertoldus.

c) Vorlicus ha na razuri. d) F. 109. e) F. 109'. f) XX v XXIII na razuri. g) F. 110. h) F. 110' prazno. F. 111. i) u v solvunt popravljen iz t. j) F. 111' prazno. F. 112. k) g v Jagodisca na razuri. l) F. 112' do 114' prazno. F. 115. m) F. 115'.

¹¹² Poljice, severnovzh. od Šentvidske gore. — V tej vasi je imel rod Soffumberžanov od Ogleja eno kmetijo v fevd: 1275 (Puliza, *Thes. eccl. Aquil.*, 27), 1300 (Poliza, *prav tam*, 28), 1328 (Pobza, Bianchi, *Documenti per la storia del Friuli*, 11, 251).

¹¹³ Želin, južno od Cerknega.

¹¹⁴ Jageršče, jugozap. od Cerknega.

¹¹⁵ (Nemški) Rut. O kolonizaciji in vaseh zgoraj str. 16.

¹¹⁶ (Nemška) Koritnica ali (Nemški) Rut. Glej zgoraj str. 67, op. 66.

Alius mansus pertinet ecclesiam, cum quo fuit dotata.

Inⁿ⁾ villa de Trasisga¹¹⁷ sunt mansi 9, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 32.

Jacobus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Janes iuratus, Herimanus, Adalpret, Janes, Conradus, Ropret, Jacobus.

In^{o)} villa de Lochas¹¹⁸ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt pro quolibet manso marcham mediam denariorum.

Bestiam cum lactantio 1 vel denarios 20. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro vino trium poiesdarum denarios 18. Rationem apium. Et non solvunt carnes curie.

Jacobus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Jacobus iuratus, Lencoldus, Herimanus.

In^{p)} villa de Tertnich¹¹⁹ sunt mansi 4, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 32.

Hent habet mansum integrum. *Enako imajo*: Peter, Vorlicus, Hericus.

In^{r)} Signech Vinchiberch¹²⁰ est mansus unus et medius, cultus et incultus. Et solvit pro quolibet manso denarios 32.

In villa de Grant¹²¹ sunt mansi 5, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 32.

In villa de Binchinuel¹²² sunt mansi 2½, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 32.

Sciendum^{s)} est quod reditus omnium mansorum rytirie predictae capiunt marchas 8 et denarios 16. Tempore quo liber iste scriptus fuit reditus erant ut dictum est.

In^{t)} rictyria de Plusina.¹²³

In villa de Othalisach¹²⁴ sunt mansi 8, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt pro quolibet manso libras 17 et denarios 2.

Star frumenti 2. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Ca-

n) F. 116. o) F. 116' prazno. F. 117. p) F. 117' prazno. F. 118. r) F. 118' prazno. F. 119. s) F. 119' prazno. F. 120. t) F. 120' do 121' prazno. F. 122.

¹¹⁷ Stržišče pri Rutu.

¹¹⁸ Obloke pri Hudajužni.

¹¹⁹ Trtnik pri Podbrdu

¹²⁰ Kje? Mogoče Podbrdo.

¹²¹ Grant pri Rutu.

¹²² Kje?

¹²³ Plužne južno od Cerknega. — O kolonizaciji in posameznih vaseh zgoraj str. 16.

¹²⁴ Otalež pri Plužnah.

seos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 1. Pro vino trium poyesdarum denarios 18.

Jacobus^{u)} habet mansum integrum. *Enako imajo*: Paulus, Primos, Juri^{v)} Lore, Juri tessedor, Bochiniç, Florianus.

In^{x)} villa de Plusina¹²⁵ sunt mansi 8, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt pro quolibet manso libras 17 et denarios 2.

Star frumenti 2. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 1. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Et non solvunt carnes curie. Rationem apium.

Tripin habet mansum integrum. *Enako imajo*: Marinus, Bencho, Vorlicus,^{y)} Vrbanus, Coçianus, Paulus, Matcho.

Stiendum est quod redite istius mansi quod reit Matcho pertinent rictaria Plusine.

In^{z)} de Lasic¹²⁵ sunt mansi 6, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt pro quolibet manso libras 16.

Star frumenti 1½. Bestiam cum lactantio 2 vel denarios 40. Bestiam pro vino 1 vel denarios 16. Bestiam pro quoquina 1 vel denarios 10. Caseos 2 vel denarios 12. Pro ratione vacharum denarios 7. Pro tribus serviciis denarios 11. Pro pane piscatorum denarios 2. Pro vino trium poyesdarum denarios 18. Et non solvunt carnes curie. Rationem apium.

Ropretus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Stanigoy, Janis, Grigorius^{a)}, Janis, Primos.

In^{b)} villa de Mlacha superiori¹²⁶ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso libras 16.

Machoras habet mansum integrum. *Enako imata*: Matias, Juricus.

In^{c)} villa de Jasbino inferiori¹²⁷ sunt 6,- culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 32.

Paulus habet mansum integrum. *Enako imajo*: Mençus, Juri, Marinus, Nicolaus, Coçianus.

In^{d)} villa de Jasbino superiori¹²⁸ sunt mansi 3, culti et inculti. Et solvunt pro quolibet manso denarios 32

Toma habet mansum integrum. *Enako imata*: Marcho, Petrus.

u) Jacobus na razuri. v) F. 122'. x) F. 123. y) F. 123'. z) F. 124. a) F. 124'. b) F. 125. c) F. 125' prazno. F. 126. d) F. 126' prazno. F. 127.

¹²⁵ Lazec pri Plužnah.

¹²⁶ Gorenja Mlaka pri Plužnah.

¹²⁷ Dolenje Jazne pri Plužnah.

¹²⁸ Gorenje Jazne pri Plužnah.

In^{e)} villa de Mlacha inferiori¹²⁹ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Juri habet istos duos mansos et solvit libras 16.

Summa ricterie Plusine capit marchas 22 et mediam et denarios 38.

In^{f)} decania de Pleç.¹³⁰

In de Log¹³¹ sunt mansi 2, culti et inculti. Et solebant solvere ut hic continetur. Sed modo solvunt ut inferius declarabitur.

Ad sanctum Georium denarios 16. Ad santum Michaellem denarios 16. Caseum pro honore 1. Caseos pro fictu 2 vel pro eis denarios 32. Pro fictu libras 6 denariorum.

Paulus habet mansum integrum et solvit libras casei 24, e solvit marcham mediam et denarios 24.

Marinus habet mansum integrum et solvit marcham unam.

In dicta villa est pratum unum. Et solebat solvere denarios 16.

In^{g)} villa de Vltra Lisoncij¹³² sunt mansi 5½, culti et inculti. Et solvunt ut hic continetur.

Ad sanctum Georium denarios 16. Ad sanctum Michaellem denarios 16. Caseum pro honore 1. Caseos pro fictu 2 vel pro eis denarios 32. Pro fictu libras 6 denariorum.

Malessa habet mansum integrum. *Enako imajo*: Maiç, Matias et fratres, Arney et socius suus. Jacobus^{h)} habet mansum medium. Juri habet mansum medium. Isti quinque mansi solvunt ut suprascriptumⁱ⁾ est.

Juri habet mansum medium et solvit pro eo denarios 32.

Dresimer^{j)} habebat campum unum et platos duos, et solebat solvere anuatim in festo sancti Michaelis denarios 12 p.

Sciendum^{k)} est quod aliqui mansi in gastaldia Tulmini solvunt mesničam castratorum et edorum, quod vocatur mesničā poyesde. Et residuum quod supra fuerit poyesdarum pertinet^{l)} ad curiam.

Notandum est quod muta domini patriarce exigitur in villa de Circhiniç¹³³ et de Goripnich¹³⁴ intransibus vel exigiuntibus inversus Goriçia¹³⁵ vel in Collibus.¹³⁶ Debent pro quolibet soma tenentur solvere denarium unum.

e) F. 127' prazno. F. 128. f) F. 128' prazno. F. 129. g) F. 129' prazno. F. 130. h) F. 130'. i) Orig.: superscriptum. j) F. 131. k) F. 131' prazno. F. 132. l) Orig.: partinet.

¹²⁹ Dolenja Mlaka pri Plužnah.

¹³⁰ Bovec. — O Bovcu in oglejski posesti na Bovškem zgoraj stran 13.

¹³¹ Log Čezsoški pri Bovcu. — V Logu pri Žagi je prejel posest Pidrusius pokojnega Lupolda iz Cedada: 1338, jan. 19 in 1342, jun. 8 (in Loch iuxta Segam in contrata Plecii ultra Isontium, Mon. patr. For., fol. 75).

¹³² Čezsoča pri Bovcu.

¹³³ Cerčno.

¹³⁴ Koritnica (Slovenska) v dolini Bače.

¹³⁵ Gorica.

¹³⁶ Goriška Brda.

1^o4^c51,^{m)} adi 16 de çugno.

Nota chomo io Gasper ho afitado uno masso a Marni di Sibrigl della villa di soto.¹³⁷ Solio afitado lo dito masso per β 60 al ano. Presenti Martinj fiollo di Tomas di Formentini, Jachop di Sacris,¹³⁸ Briç di Sibrigl.¹³⁹

Nota anchora ala pugessda β 9. Nota al auena β 2. Nota gallina 1.

1^o4^c52, adi 16 di jugno.

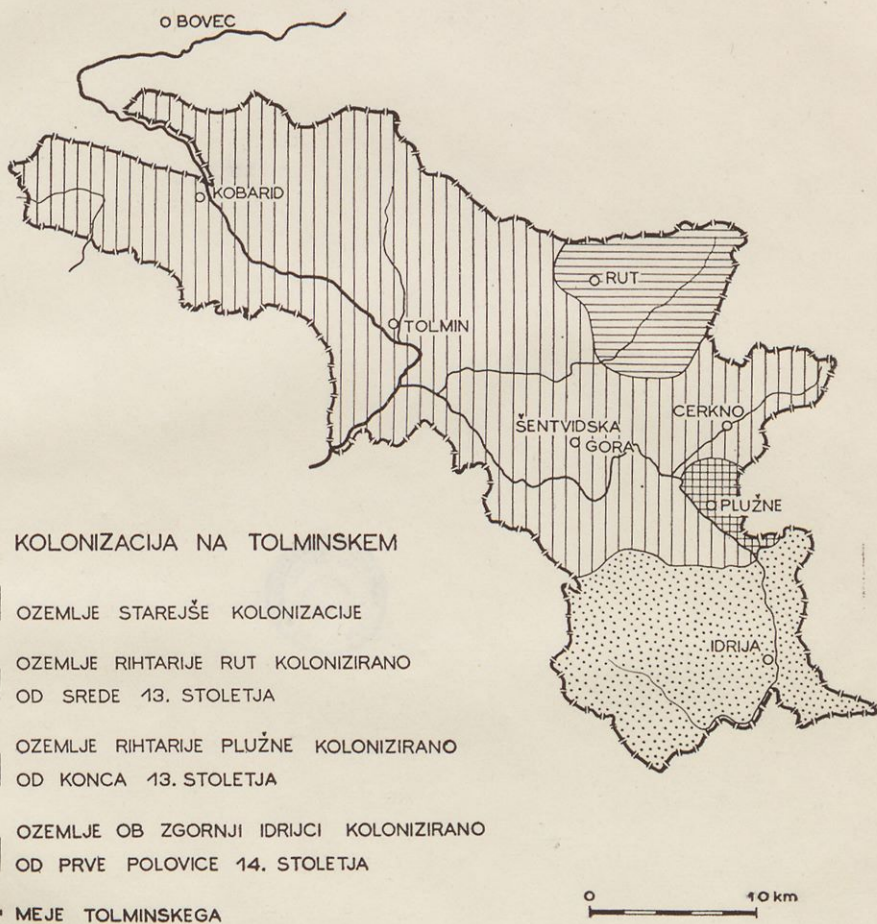
Nota chomo io Gasper ho afitado a Briç di Sibrigl della villa di soto¹³⁷ masso 1 per β 56 al ano. Presente Martinj fiollo che fo di quondam Tomas de Formetini, Solderman, Jurgil, Sticfin sartor abitanti in Tulmin, Jançe fameglio di Durlj di Chorte. E mi Herchules scrissi per prigeri di tuti doy li parti.ⁿ⁾

m) F. 132' prazno. F. 133, ki je kasneje vlepljen. n) Sledi prazno f. 133' do 134'.

¹³⁷ Dolenje Šebrelje.

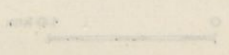
¹³⁸ Zakriž pri Cerknem.

¹³⁹ Šebrelje.

- KOLONIZACIA NA TOPII
- OTEMLE STAREJE KOLONIZACIJE
 - OTEMLE BHTARJE RUT KOLONIZACIJE
 - OD SREDE 19. STOLETJA
 - OTEMLE BHTARJE PUNE KOLONIZACIJE
 - OD KONCA 19. STOLETJA
 - OTEMLE OD ZBORNI IZBRI KOLONIZACIJE
 - OD PRVE POLOVCE 14. STOLETJA
- MELE TOLMARENKA

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

0000052865

